

แบบเรียน
ของ
กระทรวงศึกษาธิการ
หนังสืออ่าน

ธรรมจริยา เล่ม ๕

ป
๑๗๑
๗

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ
หนังสืออ่านธรรมชาติ เล่ม ๕

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ผู้เรียบเรียง

ก ๐๔๑๓

พิมพ์ครั้งที่สิบแปด ๒๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๐๐

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๒.๕๐ บาท
(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

ปากคลองบางลำพูน พระนคร

มีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติ

บัญชีเรื่อง

หน้า

๑	มนุษย์ในสังคมเป็นมนุษย์ธรรมดา	๑
๒	การบำรุงร่างกาย	๒
๓	ความสามัคคี	๒๓
๔	ความดีด้วยดี	๓๒
๕	ความดีด้วยดี	๔๒
๖	สันติ	๕๒
๗	ความดีด้วยดี	๖๑
๘	ความดีด้วยดี	๗๐
๙	ความดีด้วยดี	๘๗
๑๐	ความดีด้วยดี	๙๗
๑๑	อุทาหรณ์แห่งความดีด้วยดี	๑๐๙
๑๒	ความดีด้วยดี	๑๑๘
๑๓	ความดีด้วยดีในเวลากลาง	๑๓๐
๑๔	ข้อสรุปได้ (คำถามสำหรับช่างยนต์)	๑๔๖

คำนำแต่ครั้งพิมพ์คราวแรก

การให้วิชาแก่นักเรียนนั้น จะทำให้ผู้เรียนมีสติปัญญา
และความรู้สึกอันแจ่มใสจริง แต่การที่จะทำให้ผู้เรียนเป็น
คนดี มีอัธยาศัยเรียบร้อยเป็นพลเมืองไพรีพินาศแผ่นดินอันดี
ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าคนมีวิชาอันดี ทั้งอาศัยการฝึกฝนใน
ธรรมวิธี การฝึกหัดทบทวนกันให้ถี่ถ้วนจึงจะได้

กฤษฎกร วิชาเป็นมโนวิชา และสติปัญญา เฉียบแหลมแต่ไม่
เป็นคนเรียบร้อยและรักวิชาชีวิตให้ เป็นไปในทางชอบที่สมควร
แก่ชุมชนมนุษย์ ข้าพเจ้าได้ เห็น ตัวอย่างคนมา ใน
ประเทศอินเดียแล้ว คือนักเรียนได้เล่าเรียนมีความรู้สูงถึง
ชั้น บ. เอ. และ เอ็ม. เอ. แต่กลับเป็นคนขี้โกงเป็นแฉะ ๆ
อยู่ หากคนเฒ่าส่วนมากมีความรู้มากจนไม่ และยอม
พากันไต่รับความเชื่องครั้น เพราะ ความรู้ ทำให้เพิ่มกำไรไม่
พอใจในกิจการแห่งตระกูลของตน ประเทศสยามเคยพนม
โรงเรียนฝึกหัดกฤษฎกรให้รู้วิชามาแต่ชั้น ๆ นานแล้วก็จะไปลง
ปลายเป็นความผิดเช่นเดียวกับประเทศอินเดีย เพราะสอนแต่

วิชาหาได้ฝึกฝนในการปลูกเพาะกล่อมเกล้าอริยาบดียัก ไม่
 ๕๕๕
 ทงนเช่นเพราะครูไม่ชำนาญในกิจระของตัว ปล่อยให้ละละเล
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 วิชาเสีย ให้ตัวชาถ่ายเทยว นเช่นข้อผกผันใหญ่
 ของการศึกษา เป็นการทาส่งที่ไม่ต้องการมากเกินไป และ
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔
 ละเลยถึงทศของการทศตนนเสีย

๕๕๕ ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 เหตุฉะนั้นข้าพเจ้าจึงพยายามเรียบเรียงหนังสือธรรม
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 วิทยานชน เพื่อให้เป็นหนังสืออ่านสำหรับครูอาจารย์นักเรียน
 และกลยบททั่วไปทั้งชายหญิง ให้ดำเนินไปในทางชอบ บ่าย
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔
 หน้ามาเสียจากความผิดที่ประเทศอื่นเคยได้หลงเกินมาแล้ว

๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔ ๕๕๕
 การทศตนนเสีย อริยาบถ และจิตใจ ให้คน ของ
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 ปรากฏแก่ตาโลกเกิด ว่ามีค่าประเสริฐกว่าผกหกขณัญญาใหม่
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔ ๕๕๕
 ความร่ำมาก อยากอนไกลเลย คนที่ใดเป็นฝเรียนมีความ
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 ไล่ได้ดี แต่เหลวไหลเชอนแซไปเสีย หาได้ทำการให้
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔ ๕๕๕
 เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและชาติของตน ให้สมดังวิชา
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 ความรู้ไม่ นักเป็นเพราะขาดความเพียร หรือขาดความ
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔ ๕๕๕
 ซื่อตรง หรือขาดความประพฤติประพฤติชอบอะไรอย่างหนึ่ง
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 แม้ฝเรียนได้ผกหกขณัญญาให้สันดานของตนเป็นสันดานอัน
 ๑๑๑ ๒๒๒ ๓๓๓ ๔๔๔ ๕๕๕
 แล้ว ก็ศึกษาใหม่ความรู้ก็ลปวิทบาถวนทวกันทุกคนแล้ว ไม่
 ๖๖๖ ๗๗๗ ๘๘๘ ๙๙๙
 ต้องสงสัยเลยว่ กรงสยามซึ่งเป็นชาติภูมิที่รักแห่งชาวเราจะไม่

เจริญยิ่งกว่าคนกว่าที่เจริญอยู่เคยวัน และไม่ต้องสงสัยเลย
ว่านิสัยสันดานของพลเมืองทั้งหมดจะไม่ดีขึ้น และจะไม่
ความทรงคอกัน เชื้อเผ่าชนกันและกันมากขึ้น

ในเล่มนี้ไ้กล่าวถึงแต่ กิจของมนุษย์ที่จะต้องกระทำ
ให้แก่ตนเอง เท่านั้น ในเล่มต่อไปจะไ้กล่าวถึง กิจที่
มนุษย์จะต้องกระทำต่อผู้อื่น ต่อชาติภูมิของตนและกิจที่
จะต้องกระทำต่อศาสนา

ข้าพเจ้าหวังไว้ว่าข้อความที่กล่าวในธรรมจริยาน ทั้ง
อุทาหรณ์และถ้อยคำ ไ้ปลุกปั่นทักทายกลอนของนักปราชญ์
โบราณ ซึ่งเป็นภาษิตกลลข อารักขะทักท้วงไมนุษย์ จะเป็น
สารประโยชน์แก่กุลบุตร ทั้งชายหญิงทั่วไปทุกชั้นทุกตระกูล
หมดความรุ่มร้อนเข้าใจได้ และพอมมีความคิดไตร่ตรองเห็น
ความจริงได้ เพื่อเป็นเครื่องข่มมิวิชาความรูให้แน่นแฟ้นจริง
ไม่ให้เป็นลุ่ม ๆ บวม ๆ ด้วยวิชา ซึ่งนับว่าให้โทษมากกว่า
ให้คุณ

พระยาไพศาลศิลปศาสตร์

(ต่อมาเป็นเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี)

หนังสืออ่านธรรมจรรยา เล่ม ๕

ว่าด้วยกิจของมนุษย์ที่จะต้องกระทำต่อตนเอง

บทที่ ๑ มนุษย์ในส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

ชาวเราชอบเข้าใจไต่แล้ว ว่าร่างกายของเราเป็นของ
 ประหลาดน่าพิศวงเพียงใด ผูกติดอานหนึ่งส่วขานารเรือง
 ตัวของเราเองแล้ว ก็คงจะเห็นเองไต่ว่าถึงแม้ทุกกตาคดโก
 และเครื่องจักรต่าง ๆ ซึ่งติดต่อกันหมุนกันไปไต่เป็นของ
 ประหลาดน่าชมเชยก็จริงอยู่ แต่ร่างกายของเราซึ่งประหลาด
 ยิ่งกว่าเครื่องกลไกเหล่านั้นมาก คือเรามีโครงกระดูกซึ่งรักษา
 ร่างกายไว้ให้เป็นรูปร่าง กระดูกเหล่านั้นคดกนเป็นข้อ ๆ
 มกตามเนื้อ และเส้นสำหรับขยักโยกไหวเข้าออกและหนีไป
 ไต่ต่าง ๆ ตามความปรารถนา มีเส้นเลือดที่เดินไปทั่วตัว
 ขยักโยกไหวหรือชนและสัดชนอยู่เสมอ ชนนอกก็กมหนึ่งมุมขาง
 ข้างหน้าข้าง สัมกับส่วนของร่างกายที่จะต้องใช้กระดูกรามาก

• ถ้ามเนอ กอชนเนอตอง ๆ ทรวมนเสนเอนสาหรบคองใหทวเราไหวได

และน้อย ในโครงการทุกกัมหัวใจและเครื่องหาใจต่าง ๆ ใน
ของมเครื่องบอยอาหาร ยืนครุยมสมองและมีเส้นประสาท
ติดต่อกันจากสมองไปทั่วสรรพางค์กาย สำหรับนำความรู้สึก
ต่าง ๆ เราจะมีหรือเอนเอียงทางไหนก็ได้โดยง่าย เพราะ
กระดูกของเราติดต่อกันเป็นข้อ ๆ เมื่อเราเดินหรือกระโดด เรา
ก็ไม่ไ้รับความรู้สึกกระเทือน ด้วยตามข้อของเราสปรัง
งทำให้ไหวไปได้ เปรียบเหมือนนั่งรถลอย่างนุ่มนวลอ่อน
และมีเบาะนุ่ม ความกระเทือนอันเกิดจากพื้นถนนจรูชร่อน
หระมาถึงเราก่อนที่รถจะขึ้นไปถึงหมกสน

สิ่งใด ๆ ในโลกนี้ ไม่ว่าทมิฬวิญญานหรือไม่มี
วิญญานกต จะหาสิ่งใดที่เป็นเครื่องกระทำสำเรจบริบูรณ์ถึง
ซึ่งความเรียบรอยอย่างร่างกายของมนุษย์นหามได้ แต่ถึง
กระนั้นนามศัพท์ วามนุษย์น ยงมทหมายมากกว่าร่างกาย
ขึ้นนำพิศวง ทกตำมาแล้วนอก ร่างกายเป็นแต่ของ
ของมนุษย์ นความมนุษย์นเองน ไม่ม่ใครสามารถชักจูงจากได้

๒ เส้นประสาท เส้นกลางที่มีอยู่ทั่วกายสำหรับให้เราารู้สึกต่าง ๆ

๓ สปรัง สิ่งที่ฟูบเข้าและฟูออกได้ เช่นแท่นมรถหรือลูกยาง ในที่นี้
หมายความว่า กล้ามเนื้อและเอ็นตามข้อที่สำหรับกัน
ความกระเทือน

๔ ศัพท์ เสียง นามศัพท์ ก็แปลว่าเสียงที่เรื่อกซ้อ

ว่าใครไ้เห็น คำโธราณท่านยอมกล่าวไว้ว่า “มหาสมุทร
ลกเทอดลกยงหยงถึง แต่หน้าใจคนนทยงไม่ถึง” โคลงใน
โลกนตกกกล่าวไว้ว่า

พระสมทวศกกลกน
สายคิงทงทอคมมา

คณนา
หยงไ้

เขาสูงอาจวทวา
จกมนษยนไซร

กำหนด
ยากแทหยงถึง

เพราะฉะนนจกกล่าวไว้ว่า

จกของมนษยคณมนษย

เองนน ลาลกมากนกก ขาดทไ้ควรจอาจสามารถหยงค้ให้ทราบ
ไ้ว่าเป็นอย่างไ้

จกเป็นส่ทไ้ไม่มทวมทน

ไ้มีรูปพรณศกฐาน ไ้มี

ขนาด เป็นส่ทแลไ้ไม่เห็น เราทราบไ้ไ้ว่าทาควยอะไร
แทเป็นส่ทอนส่ทศกซงมความรู ความการ ความรูศก และ
ความขงการ (หรือความคกกลงใจทำ)

มนษยยอมมจกทกคน

และจกเป็นของทข้ระจำอยู่

ทวาททวาท แมแต่จะเปลยนแปลงผันแปรไปทกขณะจก
กท ถึงวางกายกเป็นของไ้ไม่เทยงยอมทคแทนผลคเปลยนกน

๕ คณนา นัน คณะ ทมาข

๖ คำวิ คิต ทววจ

๗ ความขงการ ความปลงใจแน่งไปว่าไ้เป็นเช่นนั้น

๕ หนังสืออ่านธรรมวิธี เล่ม ๕

อยู่เต็มอหิเมชนกน เกศาและมั่งดัง ของบุคคลที่มีอยู่ ๒๐ ปี
มาแล้ว ยศนทางทะไรไม่เหลือเลย ที่มีอยู่เป็นของใหม่ ซึ่ง
เกิดจากอาหารที่รับประทานเข้าไป และยังจะอันตรธานไปอีก
เหลือทไวทไธเนะใหม่เข้ามาแทน ผลก็เปลี่ยนกันไปดังนี้ จน
กว่าบุคคลนั้นจะถึงแก่ความตาย ส่วนอีกของบุคคลนั้น คน
ในโลกนั้นได้โดยมากมีความเชื่อว่า เมื่อร่างกายคนนั้นสิ้นไป
แล้ว ปฏิสนธิภพนั้นแหละจะไปสู่ สุกตติ หรือทกตติ ก็แล้ว
แต่การที่ตนได้กระทำมาในชาติที่ล่วงแล้ว คงปรากฏอยู่ใน
โบราณสุภาษิตในเรื่อง วิรูปะณิกะว่า “ทำกรรมใดเล่า
เหมือนเงาตามตน แม้ดีร้ายก็คล เหมือนกันแหละนา” แต่
ความซนชอบนอกเขต จะไม่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ เพราะ
ฉะนั้นจะกล่าวถึงแต่ความสุขและ ความทุกข์ ที่จะไถ่รับในมนุษย์
โลกเท่านั้น

ก็เมื่อจิตที่ฟกชากียอยู่ในเรือนอันพิเศษ คือร่างกาย
และเป็นผุขณูชาการ ใหม่นี้เท่าและส่วนร่างกายต่าง ๆ ซึ่ง

๔ เกศา	ผมทั้งกลาง
๕ มั่งดัง	เนื้อคนหรือสัตว์
๖๖ คติ	ทาง ‘สุคติ’ ก็แปลว่า ทางดี ทางสบาย
‘ทุคติ’ ทางไปอันชั่ว
๖๗ ผู้บัญญัติการ	ผู้สั่งการทั่วไป

มนุษย์ในส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

๕

นับว่าเป็นแต่พลทหาร กระทำตามคำสั่งของแม่ทัพจนแล้ว
จึงเป็นสิ่งที่ควรยกย่องด้วยความผกผัน ทว่าให้มัจฉาเป็น
จิตอันประเสริฐ สมควรเป็นผุ้บัญชาการ และทรงให้มีความรู้
ความสามารถ ในวิทยาการพะเป็นเครื่องมอสำหรับทำการทอ
ไปทั่ว

การฝึกหัดจิตของมนุษย์ให้มัจฉาจริยา อันประเสริฐขึ้น
ยิ่งสำคัญกว่าการฝึกหัดจิตให้มัวชวาท มนุษย์กล่าวโดย
วิชาความรู้ ก็เป็นคนประเสริฐ มีความพิเศษส่วนตัวของ
(คือเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ) คนเป็นคนมานานมากกว่า)

แต่ถ้ากล่าวโดยธรรมจริยา ก็เป็นคนประเสริฐยิ่งกว่า ไม่เป็น
แต่ผู้ทมิฬปัญญาเลวเขลมหากานัน ยังเป็นผุ้ที่มีความสามารถ

มีตำแหน่งสูงอยู่ในหมู่มนุษย์ กระทำหน้าที่อันประเสริฐที่เป็น

สาธารณประโยชน์ด้วย และหาเป็นคนที่เป็นอชฌาสีพวคน

มีพิเศษส่วนตัวเองไม่ ย่อมเป็นคนท่เกี้ยวของกับคนอื่น ๆ ทวไป

เกี้ยวของกับญาติพี่น้อง เกี้ยวของกับเพื่อนนักเรียน เกี้ยว

ของกับชาติรวมบ้านเกิดเมืองนิต และเกี้ยวของกับเพื่อน

มนุษย์โดยสาธารณ เพราะฉะนั้นเราเห็นได้ว่า มนุษย์ในส่วนที่
เป็นผู้มีธรรมจริยานั้นเป็นผู้ประเสริฐมาก

นักปราชญ์ยุโรป ผู้หนึ่งได้ออก วาจาแก่ เศรษฐี ว่า คง น
 านนกว่าทวชาพเจ้าเป็นแค่เพียงรปรางคร่าครอะ กิ่งท
 ปรากฏอยู่แก่ตาท่านเคบวนเท่านั้นแหละหรือ อนทวชาพเจ้า
 นนท่านจะยังไม่ไ้เห็นคอกกระมัง ทท่านเห็นอุบหาไซทว
 ชาพเจ้าไม่ เป็นแค่ของของชาพเจ้า ถ้าท่านฉลาดท่านก
 ะไ้เห็นทวชาพเจ้าพอเป็นเงา ๆ บ้าง ถ้าท่านโง่ท่านกั้แล
 ไม่เห็นเลย ถ้อยคำอนฉลาดกลกซงน ถ้าเรามาตรกครองก
 ักจะเห็นไ้ว่า ทระพรารณาคมนนยแลวคาคหนาวาเป็นคณค
 หรือชวแทภายนอกเฟ้น ๆ นน เป็นการหมนหม่นมากลวผคมาก
 บ้างคณถึงมเครองประตัยกายอนังคางม บรบรรณด้วยทพรพย
 และบรวาร กั้แทภายในนางทระกลตวงเช่นไม้้อ ค่ำสฤายิต
 ย่อมกล่าวไ้ว่า “ข้างนอกสุกไ้ข้างในเป็นโพรง” หรือเช่น
 ในโคตงสฤายิตโลกนิกั้ว่า

ผลเคอเมือสุกไ้	มพรวณ
ภายนอกคางคณ	ชาคยาย
ภายในยอมแมลงวัน	หนอนยอม
เลกเช่นชนชาทราย	นอกนคางม

บางคนภายนอกคร่ำครวระ แต่ภายในมีนาหนักมาก
เช่นโคลงสุภาษิตโลกนี้ที่ว่า

ชนนุสกลีสถ้างแห่ง	สาขาว
ภายนอกเห็นหนามหนา	หน่น แท
ภายในย่อมรสา	เอมโธ
สาธุชนนแล	เลศก้วยทวงใจ

เพราะฉะนั้นจะทำให้ถูก เราต้องประพฤติ
ตามสุภาษิตบทว่า “เกิดมาเป็นมนุษย์อย่าประมาทมนุษย์”
และเร่งตรวจดูข้อคำในโคลงต่อไปนี้ ซึ่งนักปราชญ์ท่านได้
นิพนธ์ไว้ด้วย

ความคึกความคาคเค้า	มุ่งหมาย ไตนา
พาพจน ให้พคทาย	ทกทวง
จริงผิดแผกเทจกลาย	กตยต์ คนแซ
ควรสังขยาละลวง	ละลิก ให้พจนเหลิง

๑๔ หน่น	แน่น	แน่นหนา
๑๕ พอน	คำพูด	
๑๖ ละลวง	ลวงเกิน	
๑๗ ละลัก	แย่งพูด	ชิงพูด

ค.ท่าน ^๕ ทาง ^๕ นกก ^๕ พล ^๕ ง	แพ ^๕ ลง ^๕ ผิ ^๕ ก
ส ^๕ ว่า ^๕ ค ^๕ ท ^๕ า ^๕ น ^๕ ช ^๕ ิ ^๕ ก	ช ^๕ ว ^๕ ไ ^๕ ก ^๕ ธ ^๕
ค ^๕ ุ ^๕ จ ^๕ า ^๕ พ ^๕ ะ ^๕ พ ^๕ ิน ^๕ จ	น ^๕ า ^๕ น ^๕ ก ^๕
จ ^๕ ง ^๕ ป ^๕ ระ ^๕ ร ^๕ ก ^๕ ษ ^๕ ธ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ห	ห ^๕ ม ^๕ ัน ^๕ ท ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ท ^๕ ก ^๕ ท ^๕ น

ค.ศ.จากวชิรญาณ

บทที่ ๒ การบำรุงร่างกาย

มนุษย์เราชอบมรณชีวิต เมื่อโรคสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเขยื้อน
เขยื้อน ก็ชวนชวนหาแพทย์มารักษาให้หายเป็นปรกติทั้งเก่า
แต่บางคนเมื่อโรคยังไม่มาถึงเข้า ก็มักจะเพิกเฉยเสียไม่คิดถึง
ทางที่จะป้องกันร่างกายไม่ให้เกิดโรคขึ้นได้ พอเมื่อโรคมาถึง
เข้าแล้ว จึงจะกระตือรือร้น นึกถึงภัยสาหัสว่า “วู่วา
ลุ่มคอก”

อันร่างกายสมบูรณ์ปราศจากโรค เป็นความประเสริฐ
ทุกบุคคลย่อมแสวงหาในโลกนี้ เพราะร่างกายเป็นเครื่องห่อ
หุ้มจิต ถ้าร่างกายบริบูรณ์ จิตก็อาจสามารถดำรงความ
ประเสริฐไว้ได้ ถ้าร่างกายทรุดโทรม ถึงจิตจะประเสริฐ
ก็ย่อมต้องเศร้าหมองทรุดโทรมลงตามเปลือกล้นออก ตัวอย่าง
ของทุกข้อนั้นมปรากฏอยู่แล้ว เช่นคนไข้เลาเรียนมีความรู้
โลโก้ และมีความสามารถในกิจการ แต่เมื่อเป็นคน
ประกอบภัยโรคอาพาธ ทำการไม่ได้ ด้วยจิตของรัก
ความทรมาณหมั่นโหมอยู่เสมอ วิชาที่ใดมากเป็นอันทิ้งเสีย
เปล่า และชีวิตก็จะต้องถูกตัดทอนให้สั้นเข้าด้วย

นักปราชญ์ในมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด^๒ ในประเทศ
อังกฤษผู้หนึ่ง กล่าวถึงเพื่อนของเขาว่า “นอกจากเวลากิน
และเวลานอน เพื่อนของเขาพาเขาไปศึกษาวนละสียหาชั่วโมง
เต็ม เมื่อถึงเวลาที่เขาได้ไค์ชนพิเศษ แต่ก่อนเขา ๆ น่าสมเพช
ตลอดทั้งวัน ที่เขาเคยเป็นไค์จิตไปด้วย ที่ต่อมาไม่ช้า
เขาก็สิ้นชีวิต”

ทุกคราวมันเป็นอุทาหรณ์ให้เห็นได้ว่า การสละร่างกาย
ให้โทษอย่างไร แต่นักเรียนของไมเคิลถือเอาเป็นตัวอย่าง
ให้มากเกินไป จนสละการเล่าเรียนของตนเสีย และนำมา
ซึ่งความเกียจคร้าน ในประเทศเรานั้นมีคนนักทำการ
ไค์ในวันหนึ่งถึงแปดชั่วโมงเต็ม ทำแต่เพียงสละหาชั่วโมง
เท่านั้นโดยมาก - ไม่พอที่จะทำให้ โทษแก่ร่างกาย กลายเป็นสิ่ง
ที่ให้คุณเสียอีก เพราะถ้าไม่ทำเลยร่างกายก็จะไม่คงอยู่ได้
เมื่อใดแลเห็นแล้วว่า ความขี้นขจรของร่างกายเป็น
สิ่งสำคัญอย่างไร จึงเป็นกิจของเราอย่างหนึ่งที่จะเอาใจใส่
บำรุงร่างกายให้มากเท่ากับบำรุงปัญญา คือไปนั่งยกสิ่ง

๒ มหาวิทยาลัย ออกซฟอร์ด มหาวิทยาลัยเป็นสถานที่เรียนวิชาชั้นสูงสุด
มหาวิทยาลัย ออกซฟอร์ด เป็นมหาวิทยาลัยใหญ่แห่งหนึ่งของ
ประเทศอังกฤษ

สำคัญ ที่เป็น รากเง้า ของความ บริบูรณ์แห่ง ร่างกาย มา ไว้ ให้
เห็นเป็นตัวอย่าง

(ก) อากาศบริสุทธิ์ อาหารเป็นสิ่งที่ยารุงร่างกาย
ให้สดชื่นอยู่ได้ ถ้าปราศจากอาหารสด ๆ ก็ย่อมจะค่อย ๆ
ชากาศก็เป็นอาหารสำคัญเหมือนกัน เพราะถ้าปราศจากอากาศ
ก็ไม่มีลมหายใจ สด ๆ ก็ขาดได้ ในทันที อาหารเรายังต้อง
ซอกัน แลอากาศนั้นไม่ต้องไปซอกหาที่ไหนเลย ถึงกระนั้นบางคน
ยังไม่รู้จักที่จะเลือกเสืบทระอากาศบริสุทธิ์ บุคคลที่อยู่ใน
เคหสถานอันทึบอับ หาช่องให้ลมอากาศเดินมีใครได้ ยังมี
หน้าต่างพอใจกับหน้าต่างงับประตู ทั้งจะปล่อยให้เกรง
อยู่ใกล้กัน เป็นเครื่องอับอั้นกลิ่นไออันแสดงให้ลอบช่นมาตาม
ช่องผนังนั้น ไค้ชวากระท่ายาพิษให้ทันเสืพเอง เพราะอากาศ
ไม่บริสุทธิ์นั้นไม่ไ้ช้จนไกลเลย คือยาพิษอย่างอันทึบอับ
ทำลายชีวิตทะเลาะเล็กน้อยจนหมดไปเอง

ชาวเราผู้มีความรุ่มรวยอยู่แล้ว ว่า ในอากาศทั่ว
ไปนั้นมีอากาศอันคณห์ ออกซิเจน ซึ่งเป็นสิ่งทำให้เลือด
สะอาดบริสุทธิ์ ก็ถ้าเราอยู่ในทอณ หรือนั่งกับหน้าต่างประตู

อยู่ในห้องแคบๆ อากาศออกซิเจนที่เราหายใจใช้หมดไป
ทุกที เมื่ออากาศในห้องของเรา มีก๊าซออกซิเจนขยับเกิน
กำหนดลงไปเพียงไร อากาศนั้นก็จะมีความบริสุทธิ์สำหรับ
ดำรงเลือกคนวัยสูงเพียงนั้น แม้เราหายใจเข้าไปเลือกของเรา
จะหม่นหมอง ทำให้บังเกิดความวิงเวียนอ่อนเพลียต่าง ๆ

คนที่นั่งหลังกมั่งอกเหมือนนกนั้น ย่อมทำอันตรายให้เด็ก
แก่กัน เพราะปอดจะพองเข้าออกรับลมหายใจไม่สะดวก
เลือกที่ไหลออกไปที่ศีรษะพองคากายก็จะหม่นหมอง เหตุฉะนั้น
ชาวเราทรมานน้อย ๆ จึงควรระวังรักษาอกให้ผาย
อยู่เสมอทั้งเวลาเดินและนั่ง เพื่อปอดจะได้พองเข้าออกได้
สะดวก

บ้านเรือนก็เหมือนกัน ต้องทำให้โปร่งมีช่องให้อากาศ
เดินได้ ถ้าเป็นภาวที่ทรงเข้มนำทางและประตูปล่อยให้อากาศ
นอกโกรกเข้ามาถ่ายอากาศข้างในอยู่เสมอ ๆ สิ่งของเครื่อง
ใช้ข้างในจะได้รับอากาศบริสุทธิ์ ถ้ามีความอับชื้นเสียก็
ธรรมดาทั้งถ้าเข้มนำทางแคบคานเคียวคานชนชิดเสีย อากาศ
บริสุทธิ์ภายนอกก็เข้าได้โดยยาก เพราะอากาศข้างในยังอับอยู่
ต่อเมื่อเข้มนำทางหลังคาน อากาศนอกจึงจะโกรกเข้าถ่ายแทน
ที่อากาศภายในได้ เปรียบประดุจหน้าต่างในกระป๋องอันมิด

เต็มอยู่แล้ว น้ำที่ตกลงนั้นก็ยอมตกลง ไม่อาจสามารถล้าง
มลทินในกระษัตริย์ได้ ทอเมอโคเจ้าเรวก็นกระษัตริย์ นำเงาเงาจะ
เกินลงไปให้น้ำใหม่เข้ามาแทนที่ ข้าราชการโสโครกให้
สะอาดได้

การนอนคลุมศีรษะก็เช่นเคยอยู่กับอยู่ในห้องแคบ และ
ปักหนาท่างประตูเสี้ยมหมกเหมื่อนกัน เพราะอากาศที่เรามาอยู่
เราก็จะใช้หมกไป อากาศที่หายใจออกมา เมื่อกลืนหายใจ
เข้าไปอีก ก็ไม่ใช่กลิ่นกลืนเลย คอยาพิษนั้นเอง ของการ
หายใจทางปากเมื่อเวลาเป็นหวัด หรือการทอนเอาปากก็เป็น
สิ่งชั่ว เพราะรวมกับอมมีเครื่องกรองสำหรับกรองมลทิน
ออกเสียจากอากาศ ก็จนกระทั่งปล่อยให้อากาศนั้นเข้าไปสู่ปอด
แต่ปากห้ามเครื่องชนิดนี้ คนที่ปล่อยลมให้เขาทางปากได้
มักจะไม่ใช่คนดีกำลัง เหตุฉะนั้นฝ่ายทหารเขาจึงขังคยให้
หุบปากอย่างกวดขัน อากาศบริสุทธิ์นั้นเป็นอาหารสำคัญอย่างยิ่ง
อันความโลภเขลาที่ไม่รู้สึกตนหลงทรมาณกายอยู่ด้วยอากาศ
ไม่บริสุทธิ์นั้น ไม่ใช่การเติบใหญ่เลย เป็นการตกทอนชีวิต
ที่เคี้ยว มนุษย์เราควรระวัง ถึงโอกาสที่จะออกเสด็จอากาศ

๔ มลทิน	สิ่งที่ทำให้มัวหมอง
๕ ระวัง	ก็คอยเสมอ

กลางหัว หรือตากอากาศในท่งทวยรสถลเสมอ เพราะเป็น
ของหาง่าย ไม่ต้งไปซ้อหาหรือแย่งชิงใคร

(ข) อาหารและเครื่องค้ม อาหารเป็นเชอสำหรับ
ยอ้นความร้นในร่างกายของเรา ถ้าเชอขาดหรือมไม่พอ
ไฟก็ยอ้มค้มหรือหรง เพราะคณนอาหารร้งเป็นส้งสำคัญ
อย่างย้ง สำหรับรรักษาความบริบูรณ์ของร่างกายอกส่นหนึ่ง
ในร่างกายเรามเครื่องสำหรับยอยอาหารให้เป็นเลอค เลอคน
เก้นไปท่วทว และเป็นท่นเหตุแห่งความงอกงามของร่างกาย
แต่เครื่องยอยอาหารน จะยอยอาหารใดเพยงนาท่นกเท่านน ๆ
ในเวลาเท่านน ๆ ถ้ามากเก้นอดราก็ยอยให้ละเอียคไม่ท่น
เปรยบค้วยโมทโมแย้ง ถ้ากรอกข้าวลงไปมาก หรือกรอก
ถเก้นไปแย้งก็จะหยาย อาหารทยอยไม่ละเอียคยอ้มเป็น
อนตรายแกทอ้ง การททอ้งเสย ทอ้งชนนไม่ใช่อันไกลเลย
คยกินอาหารเร็วเก้นไป หรือมากเก้นไป จนเครื่องยอย
ยอยให้ละเอียคไม่ไค่นนเอง

โคลงในทีโคยเทศกลอนลลิตท่านกล่าวไว้ว่า

อาหารยอยละเอียคแล้ว เจริญคุณ

อารจกทวายเรอจน ภาคพรวม

ปรงเลือกปรยเนอหนุ

ผิวผอง พรรณแซ

ขจกโรคชุนมลออม

ชวคัง ขวยสมัย

อนงพนกเป็นไม้ส่วนหนึ่ง สำหรับคอาหารหยาบๆ

โหละเออยเคเสยชนหนงกอน แลวงส่งลงไปโหละของขอยขอย

เทกละ เราควรที่จะเคียวอาหารให้แหลกแล้วจึงกลืน อาหาร

ทแซงหรือเหนบวกเคียวให้มากหนอย อาหารทอชนกเคียว

โหละหนอย ความจริงของเบนเคียวของเวลาถึงของเคียวขอย

อาหารขอยแล้ว การสกรทของเมอโก เราทราบดี ว่าโ

กนอาหารเข้าไปเคียวคราทเคียวขอยจะขอยโคกแล้วเมอน

ชนคของอาหารทกน มีสำคัญเทากย กำหนด มากและ

นอยของอาหารทกนเข้าไปเหมือนกัน เพราะถ้าอาหารไม่ค

หรรษุกและกทำให้เสยทองโค อาหารทกนควรให้สะอากเสม

มหาชนในโลกโคมิขญหากนมานานแล้วว เนอศทวกลุโหล

จะเป็นอาหารกกวากน แต่ความจริงนคอกทงสองอย่าง

มนษยทกนเนอศทวเป็นพนกมร่างกายแข็งแรง (เช่นชาวยุโรป)

และมนษยทกนผกเป็นพน (เช่นแขกจำพวกหนึ่งในทิศเหนือ

ของประเทศอินเดีย) กมร่างกายแข็งแรงใหญ่โคเหมือนกัน

มอากาศธาตุออกจนคณหงชอวา ในโตรเจน ที่ประสม
 ชุ่ยกับ ออกซิเจน ในอากาศ ก๊าซชนิดนี้อยู่ใน
 ร่างกายมาก เราได้ก๊าซ ในโตรเจน เข้าไปในร่างกายของ
 เราจากอาหารเป็นพณ หาใช้จากลมหายใจไม่ เพราะในโตรเจน
 นมอยู่ในพืช และเนอสัตว์ทวไป สิ่งใดที่มีในโตรเจนอยู่มาก
 ถึงนกกเป็นอาหารทระให้กาลงแก่เรามากทสค เพราะฉะนั้น
 อาหารของเราควรจะเป็นเนอสัตว์ทวบางและพืชบางระคนกัน

เครื่องคม บรรดาเครื่องคมอะไรระมาพิเศษกว่านา
 สะธาคเป็นไม้มี สรราเมธิไซเณยาสำหรัยแก่โรคใดข้าง
 ขางคองขางคราว แต่ถาเสพเสมอกก็เกิดโทษ นาทสะธาคเป็น
 สิ่งทมคณอนประเสริฐ แต่ถานาไม้สะธาคก็ให้โทษเหมอนกัน
 เพราะฉะนั้นนากนควรระทำคองนเสมอ

คณกรองเสยกอนให้ใส และคมให้สค ทงไวจันเป็น
 แล้วเอาใส่หม้อกรอง ถาจะกินเมอไรกรนออกตามคองการ
 การทกนนาทานให้ โทษมาก เพราะนายอมมคตวสคทเลก ๆ ทเหน
 ไมได้ ควยทา อยู่เหลอ ทระนย พรรณนา และมี สอโครค ถอยปน
 อยู่ควยเป็นเมอกชน ถาคมเขาไปก็เป็นการนากลวทสค อหว่า
 ทกโรค เกิดควยนาชนคนเป็นพณ เพราะฉะนั้นถาจะให้คองน

๘ พืช พวกไม้สคทฐาค่าง ๆ

๘ อหิวาตกโรค โรคร้ายมีอาการลงท้องและอาเจียน

แผนผังการทำงานของหลอดเลือด หรือหน้าที่ที่สำคัญ และกรอง
ให้สะอาด ตามวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างบน

(ก) ความสะอาด ร่างกายของเราเปรียบประดุจโรง
งานใหญ่ ภายในมีเครื่องจักรกลไกทำการต่าง ๆ เป็นหมื่น
หมื่นล้าน และมีท่อทางสำหรับให้ขยะมูลฝอยผ่านเข้าและสิ่งที่
ใช้แล้วไหลออกมาภายนอก เพื่อบริหารรักษาความสะอาดข้างภายใน
ไว้ ท่อทางเหล่านี้ในกายตัวเราก็คือรูเล็ก ๆ เรียกว่าขุมขนที่มี
อยู่ทุกเส้นโลหิต ตัวสรรพางค์กายมากเหลือจนนับไม่มถ
สิ้นสุดได้ ขุมขนเหล่านี้เป็นทางสำหรับให้เหงื่อและมูลพิษ
ต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการแล้วไหลออกมา เพราะฉะนั้นการอาบน้ำ
ฟอกล้างรักษาร่างกายให้สะอาดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้า
ปล่อยให้ร่างกายเกรอะกรังอยู่ ไส้โครกเหล่านี้นะจะอุดให้รูตัน
เสียเป็นอันใช้ไม่ได้ จะเป็นเหตุให้ไส้โครกภายในคั่งค้าง
บังเกิดเป็นโรคขึ้น

อนึ่ง เครื่องนุ่งห่มประดับกายก็สำคัญเหมือนกัน ถ้า
สะอาดก็ค่อย แต่ถ้าสกปรกก็ย่อมให้โทษมาก คือเป็น
เครื่องอบอุณร่างกายควยกลั่นร้อนไม่สมควรต่าง ๆ กลั่น

- ๑๐ วาติ สิ่งที่ทำให้มีัวหมอง
๑๐ โลมา ขนทั้งหลาย

เหล่านเป็นของแสง และเป็นยาพิษที่แรงกว่าความโลโครก
ของบ้านเรือนทอผ้าชอก เพราะเครื่องนุ่งห่มเป็นเรือนห่มชก
ที่ร่างกายอยู่เป็นนิตย์นรณคร

(๗) การออกแรง

ชาวเราชอบทวาทกันอยู่ทวกัน
แล้วว่า เอกเซอร์ไซส์ เป็นของจำเป็นอย่างไร ในทนะ
ไม่ต้องกลัวให้ยักยาวนาน แต่จะชอกชกทวาทมาให้เห็น
เป็นทวอย่างไวย่าง :-

แขนสำหรับใช้ ถ้าผูกติดกับตัวเสียไม่ใช่เลยสัก
หลาย ๆ วัน เมื่อแก้ออกก็เพลียใช้ไม่ได้ คนที่โสมมอว
เป็นกำลังมอชวามากโตกว่ามอชวาย คนทช่วยมากไม่ได้ชอก
จากทอนตงเทอน เมื่อทวายแล้วก็ทนไม่จนค ทชอก
ไ้ทวาก่อน เหตุทงนเป็นเพราะชอลาเส้นเอ็นผูกเข้า ประทุ
เป็นสนิมโดยไม่ได้ใช้ และไม่ใครขนามนหยอกมาเกินกำหนด
เพราะฉะนั้นเอกเซอร์ไซส์ จึงเป็นของจำเป็นสำหรับกระทำส่วน
ของร่างกายไม่ให้สังขอยู่ จนเกิดผลกจสนิมกิน การชอก
แรงนใช้แต่ เป็นสิ่งทวาทร่างกายให้บริบูรณ์ อยู่ผาย เคียว เท้าน
เมื่อไร ย่อมเป็นสิ่งทวาทร่างกายให้ชอกเทียโตชนทว คน

ในเมืองรอนนิกเล็ก คนในเมืองหนาวมักใหญ่ ความหนาว
ทำให้คนคนรอนนิกอยู่เปล่าไม่ได้ ร่างกายจึงเคยโตขึ้นโตเร็ว
จนเกินไป แต่ความรอนนิกให้คนอ่อนเพลีย ไม่ทำอาหาร
กรรยาแข็งแรง เลือกลงในกายไม่เดินโตคล่อง และกลามเนอก
ไม่มีโอกาสที่จะชกผลโดยความแรง ร่างกายจึงรักแคระ
เข้า ไม่ทนเคยโตโตโตโตกำหนด เพราะฉะนั้นชาวราท
จะให้ร่างกายโต ขยับขยับ และปราศจากความผกเคือง ในข้อถ้า
ทำให้เกิดพยาธิต่าง ๆ จึงแสวงหาการออกกำลังกาย อย่างน้อยอยู่
กบฏหรือการออกกำลังกายของข้า ในวันหนึ่งจงหาโอกาสที่จะ
ออกเดินหรือเล่นหรือทำงานที่เป็นการออกกำลังกายต่าง ๆ เพียงสอง
สามชั่วโมงเป็นนิตย์ การทำส่วนประคองประคองขานด้วยพระณ
ยปผลชาติ ก็เป็นเอกเซอร์ไซส์และเป็นเครื่องบำรุงกายบำรุงใจ
ให้สดชื่นโตโตอย่างหนึ่งเหมือนกัน

สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (หลวงสรศักดิ์) รัชสมัยว่า
กษัตริย์ “แต่เราเป็นเจ้ามานาน มีไ้เล่นมวยปล้ำอย่างเคย มือก
หนักเห็นอยเมื่อยล้าซาออกไป” วันหนึ่งเสด็จปลอมเป็นราษฎร
ขึ้นไปกบฏมหาดเล็กสนิทสนมหาคน เขาไปเปรยขมวยทขาน
ยัจจนคนชนบท ในอำเภอวิเศษไชยชาญที่เขามารใหญ่ผลของพระ

เมื่อชนะมวยแล้วก็เสด็จกลับพระราชวัง ก็ทรงพระเกษมเปรม
ปราโมทย์สบายพระทัยเป็นที่ยิ่ง นักเป็นอุทาหรณ์แห่งความ
รู้สึกสำคัญของการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง

มีหมอสุนทรรณกล่าวว่า ท่านมหายโมทได้ของมาแทนอก
อยู่หลังยานท่านเป็นอันมาก เวลาเช้าท่านผ่าอกเป็นพันทอง
ขาวด้วยตนเองทุกวัน เหตุที่ท่านผ่าเองนี้ใช้ว่า จะไม่มีคนผ่าให้
หรือเสียกายทรงพทย์จะไปจ้างคนอื่นมาผ่าก็ห้ามไว้ แต่ผ่าเอง
เพราะอยากจะปฏิบัติความประสงค์ของร่างกาย (คือให้เป็นเอก
เซิร์ไชล์) การเมื่อยขยับไม่ใช่สนใจเลย คือความรู้สึก
ของการออกกำลังกายนั่นเอง มีอุทาหรณ์ปรากฏอยู่ในโคลง
ต่อไปนี้ด้วย

โคลงฤๅชกคณคคมาจกภพพระเชตุพน

ชฎิล ภคคณนชา

นักเอะ ใจเอะ

ชชอส่งปักษ์เหาะ

งอมงอม

ทอดเท้าทามวยเคาะ

ทงเมื่อย หายชา

แก๊สเอะชกคค

เข้าคู้ไชยกไชยง

อายุญญาณบึงผู้	ผนวชแซก
เนาพนัส ผาแฝก	ทวยหว
โรคลมแล่นคแตก	วางหาย ทักแซ
เอนเอกเขยวเขยสยว	ส่ายหน้าเงยหงาย
	พระวราชนพนธรัชกาลที่ ๓
พระนารอท อายุไว้	ทรวงวัน ทำนา
ชกเข้าและจันท	ฆาฏร้าย
ควยเท่าทำขึ้นหัน	เห็นแยบยง เหาะแซ
มือหนึ่งคนเขาซ้าย	ส้อมสั้นส้อม
	สมเด็จพระสังฆราช (ก่อน)
แบะซากู้เข้าเข้า	สั้นเสมอ
บิโกไหล่เหลนหงายเผยอ	ยักไว้
เวียนเคียรจิกใจผลอ	พจนเสมอ สร้างนอ
พระสุธามันต์ไค	ทักแล้วอย่าผองน
	พระพุทโธไมยาจารย์ (นิม)

พิศภย์โพ้นผนวชข้าง	เขาเขิน
ทิวพนัสชาบเนิน	ทำน้า
ปฏิบัตกคองคเจริญ	สนมชพ พระนา
กมกคธารกรกา	พางพนย่นยน
	กรมหม่นไกรยรวรัช

กาละชฎิลกคัมฉ้าง	ลมก
ไคลขมบัยหน	นวกเน่น
มนเคียรมคกรกษ	เสอมสร้าง ไชวแซ
ไวคณบยอกเส้น	ประสัทธกแกลมประก

เจ้าพระยาพระคลัง (สมเด็จพระองค์ใหญ่)

ผู้ผนวชจนแจ้งชอ	หลแจ้ง
อับเขตเขาต่าเหล่ง	ทงตัว
ลทชทานเควงเขม่ง	เมืองทาน ถิชชอ
มอเทวียงผวาทางว	รงยเส้นสลับทรวง

พระยาโชฎุกราชเศรษฐี (ทองจีน)

กระสับกระส่าย แม้มองเมื่อดวงกายของเรากระสับกระส่ายอยู่
เพราะทุกข์เวทนา แต่จิตเราจะไม่กระสับกระส่ายระริกธาตุไว้
ไม่ให้กระสับกระส่าย ก็และจะรักษาไม่ให้กระสับกระส่ายก็
เพราะปัญญาตรุทนเห็นตามจริง

อนึ่งชาวเราจึงหมั่นคอยระวังว่า ตัวของเราจะถูกหน่วง
เหนี่ยวให้ มั่นคงงงวยเกยจรัลนเสียดหรือ ถารสีกองนเรา
จะเขย่าวกวลความเชื่องซึมเสีย เราจึงกลัวความตระหน
โทษขึ้นมาตามตัวเราหรือ เราจึงกลัวถึงเสียดทนท ความชวตั้ง
หนึ่งสิ่งใดไม่ว่ามากกว่าน้อย จะมาประจัญบานซึ่งความเขินใหญ่
ในตัวเราหรือ เราจะสู้รบเอาชนะชนะให้จงได้ อย่าให้ทนความ
ชวมากดังมากจน จะเกิดเป็นศึกใหญ่ ภายหลังเราจะปราศ
ของเป็นเชลยแห่งความชว การสู้รบชนะนาทนักษของธรรมศา
ฝ่ายทาควยอำนาจฝ่ายสูง คือจิต นแหละเรียกว่า “ความ
สำรวมตน”

ผูกเป็นมณุษยฝ่ายสูงเป็นผูกสำรวมตน มัชชชนะแก่
ความชว ปกครองตนด้วยเจตสิกธรรม คือความรู้ ความคิด
ความใคร่ครวญ ความไต่สวนเปรียบเทียบสติ และสัมป-

๔	ความตระหนี่	เห็นแต่แก่ตนไม่เห็นแก่ผู้อื่น	หวง	ไม่เผื่อแผ่
๕	ปราศรัย	พ่ายแพ้		
๖	เชลย	พ่ายแพ้ที่จับมาได้		
๗	เจตสิกธรรม	สิ่งที่เกิดในใจหรือเกิดกับใจ		

อนึ่งอำนาจที่สารวมตนไต่ปักษ์ครองตนไต่ มชยชนะแก่
 ชาติก็ คือความชวน เป็นเกียรติยศอันประเสริฐ ท่านนัก-
 ปราชญ์ผู้นามว่าไซโลมอนได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่รักษาจิต
 ของตนเองไต่ ประเสริฐกว่าผู้ทักขานเมืองไต่ ถอยคานก
 ครงกยทมิปรากฏอยู่ในพระธรรมบทว่า “คนผู้ชนะตนเองคน
 เกยว ทกว่าคนชนะพลทงพนในสงคราม” ผู้ชนะตนนแหละ
 ไต่ชื่อว่าเป็นผู้ชนะสงครามอย่างสูงสุก

คนใดคนหนึ่งผู้

ใจผกรร

เคยคบหาคนอันใด

หนักแท้

ไปบ้านบุรุษอัน

ผจญ ใจ, เองนำ

เจียร ท่านเป็นขอแต่

ว่าผู้มชย

จากโคลงโลกนิติ

ความสำรวมตนน ถ้าผู้ใดมีความรู้หาทรัพย์สังคและ
 สักขแล้ว ก็ย่อมประพฤติกไต่โดยง่ายคาย ในครั้งแรก
 ทระประพฤทระคองรยความลำบากขาง เพราะระคองผาผน
 ตน บังคยตน รยขความชวนทมิอยู่ในตน และห้ามกนยค

รงตนมิให้หนีไปสู่ความชั่ว อันความเลินเล่อหรือความเมา
หลงระเณมา แต่ถ้าได้สำรวมใจ ยกจิตให้เป็นหัวหน้า ทั้ง
กำลังความคิดความรู้อย่างหลายให้เป็นกรรมการปกครองตน มิ
อำนาจเต็มทีแล้ว ไม่ช้าไม่นานก็จะได้รับความเคยชินเข้า การ
สำรวมตนก็จะค่อยสะดวก ไม่ต้องฝืนทนเหนียวรงตนมาเสีย
จากความชวามากนัก

ความเคยชินนี้เกิดขึ้นจากกิริยาที่กระทำซ้ำ ๆ กันบ่อย ๆ
เข้า ไม่ว่าจะกระทำหรือประพฤติอะไร ๆ หมด ที่ยังไม่เคยประ-
พฤติ ในครั้งแรกคงจะรู้สึกความลำบากของฝนใจฝนกายทำ
แต่ถ้าหากว่าทำบ่อยครั้งจนทำติดต่อกันไปสักสัปดาห์ ก็จะรู้สึก
เบาแรงขึ้น เพราะความเคยชินในสิ่งนั้นเกิดขึ้นในตน เป็นคน
ที่เราเคยกินอาหารเวลา ๑๑ นาฬิกา แล้วภายหลังจะมา
เลือนเวลาเสีย กินแต่ ๘ นาฬิกา ในวันแรกเราคงได้ความ
รู้สึกความชดช้อย คอพอถึง ๘ นาฬิกาเราก็งไม่หิว แต่ครั้น
แข็งใจกินเข้าไปพอตกเวลา ๑๐ นาฬิกาก็ออกหิวอีก วันที่สอง
จะค่อยขงชวขึ้นบ้าง แม้ว่าเราแข็งใจฝน เวลากินแต่ ๘ นาฬิกา
เสมอไป อีกไม่กี่วันก็จะขงตัว เพราะท้องเคยเข้า น้แหละจึง
แลเห็นได้ว่าความเคยชินเกิดขึ้นได้ เพราะการกระทำซ้ำ ๆ กัน

ก็ยกออกไป เมื่อความเคียดชังเกิดขึ้นแล้วจะนำไปประพฤ
 กนั้นเสมอ เช่นเราเคยนอนเวลา ๒๒ นาฬิกา เมื่อใดเวลา
 ๒๒ นาฬิกา เราก็ออกจวงนอนทุกคน เราเคยกินหนังสือเวลา
 เช้ามืด พอถึงเช้ามืดเรากินเอง ไม่ค่อยให้ใครปลูก

ความเคียดชังนั้นเป็นอุปการะ^{๑๑}ใหญ่ของความประพฤ
 ทวีไป ถ้าเราประพฤของเราให้เคยในสิ่งที่ดีก็แก้ตัวเรา
 หากเราปล่อยให้ตัวเรามีความเคียดชังในสิ่งชั่ว เราจะได้รับ
 ความชั่ว เช่นสมัยก่อนเหลาตัดหรือผูกแทงเป็นต้น เพราะเหตุ
 ฉะนั้นกษัตริย์ท่านจึงกล่าวไว้ว่า “ความเคียดชัง ถ้าเป็น
 อุปการะความดีก็ประพฤ^{๑๒} มาโปรด ถ้าเป็นอุปการะความชั่ว
 ก็ประพฤพระยามาร มาผจญ” กลยุทธ์ทั้งหลายจึงแสวงหาความ
 เคียดชังให้เห็นพระมาโปรดคน และจงหลีกหนีความเคียดชังเป็น
 พระยามารมาผจญตนเถิด คือให้ประพฤให้เคยในสิ่งที่ดี แต่
 อย่าให้เคยในสิ่งชั่ว ให้จดสำหรับตนตามวาทโคกล่าวมา
 ข้างต้นแล้วเสมอไป ความเคียดชัง^{๑๓}ก็เกิดขึ้น ภายหลังก็ได้
 สะกดไว้ไม่ต้องออกแรงมากนัก

๑๑ อุปการะ ผู้ช่วย ผู้บำรุง

๑๒ พระ คือผู้ประเสริฐ ในที่นี้ถึงถึงพระพุทธเจ้า

๑๓ พระยามาร พระธำมณี ที่คอยห้ามทวงไม่ให้คนได้ดี เช่นพระยา
 มารที่คอยตามผจญพระพุทธเจ้า เมื่อยังมีพระชนม์อยู่

บุคคลผู้ใดยังดำรงตน มอชฮาฐาฐิทธิ^{๒๐} ในการ
ปกครองตนให้แก่กิจกรรมการของตนไ้มาก ผู้นั้นยังจะเป็นผู้
มอรรณรียาคชน^{๒๑} ผู้นั้นจะยังคงความทะยานอยากของตนเองไว้
และจะผูกความปรารถนาของตนไว้ให้ชนอยู่ในอำนาจความผูก
ชอย^{๒๒} คือกิจกรรมการของตน แม้ผู้ใดกระทำดังนี้ไม่ไ้
ปล่อยให้ความทะยานอยากเป็นใหญ่กว่าตนแล้ว ตนจะต้อง
เป็นทาสแห่งความปรารถนาของตนเอง และจะได้รับความ
เคอชรอนยงเสียดความนายเงินที่กระจายเผ่าแต่คาคทอเมชนทอชทุก
วนอก^{๒๓} ความทะยานอยากนั้นเป็นนายอนรายนก^{๒๔} ถ้าไม่คอย
ห้ามปรามกคชไว้ปล่อยให้มีอำนาจเข่นเจ้าเรอนชนใด กระตง
มัวลุ่มเป็นความโลภใหญ่ นำทุกขภัยมาให้ต่าง ๆ นักปราชญ์
ท่านใดกล่าวเป็นคำเตือนสติมอชกน

ความโลภเมอเกิดชน^{๒๕} ในกมล^{๒๖}
ใหอนคค^{๒๗} อชชท^{๒๘} คค^{๒๙} จทรอน^{๓๐}

๒๐	ฮาฐาฐิทธิ	อำนาจ	เคตชาค
๒๑	กมณ	ดวงใจ	
๒๒	อนคค	ความฉิบหาย	
๒๓	อชชท	เกิดขึ้น	
๒๔	คค	ถึง	

โลก^{๒๕} เป็น^{๒๕} เหตุ^{๒๕} ออกจาก^{๒๕} ศก^{๒๕}หลาย^{๒๕} หลาก^{๒๕}โลก^{๒๕} ย่อม^{๒๕} เป็น^{๒๕} มุต^{๒๕} ก่อน^{๒๕}เพิ่ม^{๒๕} ทง^{๒๕} ยาย^{๒๕} ธรรม^{๒๕}รง^{๒๕} รูป^{๒๕} เหม^{๒๕} มฤค^{๒๕} อาง^{๒๕}ฤๅ^{๒๕} ควร^{๒๕} เชอ^{๒๕} เถย^{๒๕}ราม^{๒๕} ราช^{๒๕} ยง^{๒๕} หน^{๒๕} หวน^{๒๕}จิต^{๒๕} โคล^{๒๕}ภิม^{๒๕} ภถ^{๒๕} แพง^{๒๕} กล^{๒๕} ยวน^{๒๕}ใจ^{๒๕} ล้อ^{๒๕} เชอ^{๒๕} ชา^{๒๕}ล^{๒๕} โลภ^{๒๕} ณะ^{๒๕} นาฏ^{๒๕} ไว^{๒๕}คก^{๒๕} เอม^{๒๕} มอ^{๒๕} เชญ^{๒๕}คก^{๒๕} จาก^{๒๕} ทิ^{๒๕} โท^{๒๕} ป^{๒๕} เทศ^{๒๕} กล^{๒๕} ดน^{๒๕} ลล^{๒๕} ท^{๒๕}

ใน^{๒๕} ที่^{๒๕} สุก^{๒๕} คน^{๒๕} จะ^{๒๕} ชก^{๒๕} อ^{๒๕} ทา^{๒๕} ทรณ^{๒๕} ของ^{๒๕} ความ^{๒๕} กค^{๒๕} ข^{๒๕} ความ^{๒๕} ท^{๒๕} ะยาน^{๒๕}
 อย^{๒๕} าก^{๒๕} มา^{๒๕} ให้^{๒๕} เห็น^{๒๕} พอ^{๒๕} เป็น^{๒๕} สิ่ง^{๒๕} เชป^{๒๕} คว^{๒๕} ย

น^{๒๕} ก^{๒๕} เรย^{๒๕} น^{๒๕} ผ^{๒๕} หน^{๒๕} ภา^{๒๕} ด^{๒๕} น^{๒๕} ง^{๒๕} ทา^{๒๕} เล^{๒๕} ส^{๒๕} อย^{๒๕} ช^{๒๕} อย^{๒๕} ใน^{๒๕} ช^{๒๕} น^{๒๕} เว^{๒๕} ลา^{๒๕}
 น^{๒๕} น^{๒๕} คุ^{๒๕}ร^{๒๕} เฝ^{๒๕} ธิ^{๒๕} ญ^{๒๕} ไป^{๒๕} ร^{๒๕} ะ^{๒๕} แ^{๒๕} ก^{๒๕} เฝ^{๒๕} ะ^{๒๕} หา^{๒๕} ไ^{๒๕} อย^{๒๕} ก^{๒๕} ำ^{๒๕} ก^{๒๕} ย^{๒๕} ใน^{๒๕} ช^{๒๕} น^{๒๕} ไ^{๒๕} ชาย^{๒๕} ผ^{๒๕} หน^{๒๕} ึง^{๒๕} จ^{๒๕}

๒๕ ออก^{๒๕} ศก^{๒๕}ความ^{๒๕} ชว^{๒๕}๒๖ ม^{๒๕} ุต^{๒๕}ราก^{๒๕} ต้น^{๒๕} เค้า^{๒๕}๒๗ ร^{๒๕} ุง^{๒๕}หรือ^{๒๕} "ร^{๒๕} ัง^{๒๕}" แปล^{๒๕} ว่า^{๒๕} แ^{๒๕} ค^{๒๕} ง^{๒๕} ส^{๒๕} ร^{๒๕} ำ^{๒๕} แ^{๒๕} ล^{๒๕} ง^{๒๕}๒๘ เหม^{๒๕} ม^{๒๕} ฤค^{๒๕}เน^{๒๕} อ^{๒๕} ท^{๒๕} อ^{๒๕} ก^{๒๕} ว^{๒๕} าท^{๒๕} อ^{๒๕}๒๙ ราม^{๒๕} ราช^{๒๕}พระ^{๒๕} ราม^{๒๕} ใน^{๒๕} ร^{๒๕} ื่อง^{๒๕} ราม^{๒๕} เถ^{๒๕} ิ^{๒๕} ะ^{๒๕} ร์^{๒๕}๓๐ โค^{๒๕} ล^{๒๕}ล^{๒๕} ุ่ม^{๒๕} หล^{๒๕} ง^{๒๕}๓๑ ภิ^{๒๕} ม^{๒๕}น้ำ^{๒๕} ถ^{๒๕} ล^{๒๕} ัว^{๒๕} คุ^{๒๕} ร^{๒๕} ำ^{๒๕} ย^{๒๕} ช^{๒๕} ั^{๒๕} ณ์^{๒๕}๓๒ แ^{๒๕} พ^{๒๕} ง^{๒๕}พิ^{๒๕} ศ^{๒๕} ต^{๒๕}๓๓ ล^{๒๕}ถ^{๒๕} ง^{๒๕} ที่^{๒๕} ต^{๒๕} ล^{๒๕}๓๔ ณะ^{๒๕}ท^{๒๕} ัง^{๒๕}๓๕ นาฏ^{๒๕}นาง^{๒๕}

ถามว่า “โทษพรวณในตำราเลขก็มี ทำไมจึงไม่พลิกขึ้น
เล่า ไม่มีใครเห็นคอก” แต่นักเรียนผู้นั้นตอบว่า “ทำไมจะ
ไม่มีใครเห็น ฉะนั้นนั่นแหละเป็นคนเห็น ฉะนั้นคงไม่ปล่อยให้
ตัวของฉนกระทำความชั่ว ผันขงห้ามของครกงนนเป็นแน่”

ถ้อยคำของนักเรียนทกล้วนควรชมทนก เมื่อโตขึ้นเด็ก
คนนั้นคงจะเป็นคนดีใดคนหนึ่งแท้ จะมากาลงมากอาจสามารถ
สำรวมตน และปกครองบังคับบัญชาคนได้ บรรดาชาวเรา
จงจำไว้เป็นตัวอย่างเถิด และจงออกส่ำหผกทนสำรวมตนให้
เหมือนเด็กคนน

บทที่ ๔ ความสัตย์สุจริต

ความสัตย์ เป็นธรรมอันประเสริฐที่สุด ที่มนุษย์จะต้อง
มี ก่อนที่จะเดินทางไปสู่ธรรมอื่น ๆ อันพึงสงวน ท่านนักปราชญ์
เก่าชื่อว่า เปเลโต ผู้มีนามอุโฆษอยู่ในทวีปยุโรป กล่าว
ถ้อยคำไววาทน์ “ผู้แสวงหาความสุข จงปฏิบัติแต่ความ
สัตย์ให้เป็นสันดานของตน ถ้าปฏิบัติไถ่ถอนแล้ว จงระพินทวง
ทุกข์ ถ้าปฏิบัติยังไม่ไถ่ ก็ยังระลอบกว้างอยู่” นี่เป็นความ
จริง เพราะความสัตย์เป็นของแท้ในตนเอง ปราศจากราคี
ในพระธรรมบทท่านก็กล่าวไว้ว่า “คำจริงเป็นวาจาไม่ตาย”

แต่ความเท็จเป็นของประสม หากความบริสุทธิ์แท้
ความสัตย์เป็นของอยู่ใกล้ที่สุด จะต้องการในวินาทีใดก็ใดใน
วินาทีนั้น ไม่พอกของเที่ยวเลาะแสวงหา แต่ความเท็จเป็นของ
ทหิตยากประสมยาก เมื่อหาเค้ามูลได้แล้วยังจะต้องประกอบ

๑ ธรรม คุณความดี

๒ พึงสงวน ควรเก็บไว้ ควรรักษาไว้

๓ อุโฆษ ก้อง ไฉ่คัง

๔ ห่วงทุกข์ กองทุกข์ (ในที่นี้เปรียบความทุกข์ประดุจห่วงน้ำซึ่งกว้าง
ยาวว่าไม่มีใครจะถึงฝั่ง)

ก่อกันเข้าให้ใครประยสมเหตุสมผล คำเท็จคำเกี้ยว ทักกล่าว
เทียบเทียบให้คล้ายความจริง จะต้องใช้คำเท็จอื่น ๆ มาช่วย
สั่งเสริมอีกหลายคำ

คนที่พูดความจริง ถือเอาสัจยธรรมเป็นทองคำ ปราศจาก
ความครนครามทาง ๆ จึงมีความสุข แต่คนที่พูดคำเท็จนั้น
เปรียบประยชนอย่นปลายหอก หรือหลาว ของระวางทวงตวงจะ
เพลยงพลายเสมอ ทวนกวาทวยกับความไว้มก แต่ความ
รู้สึกกลยทำตนเองให้รว ไขความสว่างเป็นพริ้วปรากฏแก่
ตาผู้นั้น ครึปรายณูกกล่าวไว้ในคำฉันทอนีรว่า

“ความความขบควความ ฤจะขบควของคง”

คือเปรียบว่าถึงใดที่ไม่ควรทนน ถ้าทำเขาแล้วก็เหมือน
หนงควน จะปกยไว้ไม่ได้ คงจะพลุ่งออกมา ให้เห็น
แจ้งอยเสมอ

คนที่ปกยข้อความจริงทวยความเท็จนั้น นักหมายว่าตน
หลอกลวงผอนให้หลงเชื่อ แต่แท้จริงตนกลยหลอกลวงตนเอง
เพราะความจริงนั้นคงจะปรากฏจนสัถกวนหนง คนจำพวกนี้จึง
ไคชอว่าอยู่ในกองทุกข์

๕^๖ เราคิดโกรธแค้น

จะพคะทำไค

๕^๗ ล้วนแต่ทจริตไป

๕^๘ ทกขจะตามขบคน

๕^๙ ป่านคงจกระเท้า

๕^{๑๐} ไคจะเกินไขถอย

๕^{๑๑} จักกรเวยณยอมจะคอย

๕^{๑๒} ไคหยคจกรกตุง

๕^{๑๓} ผลรามจกแผ้ว

๕^{๑๔} จักประกอขการไค

๕^{๑๕} ล้วนแต่สจริตไฟ

๕^{๑๖} ผลสจจกเคลือบคตอย

๕^{๑๗} เปรียบเงาซึ่งตคตอย

๕^{๑๘} คราวนงหรอยนคต

๕^{๑๙} คราวนอนออกเกินหน

๕^{๒๐} เงายอมตามกระชน

๕^{๒๑} เคองไค ไครนา

๕^{๒๒} เมอนน

๕^{๒๓} เป็นโทษ

๕^{๒๔} ชวสันตงสาร

๕^{๒๕} ตามรอย ไคญา

๕^{๒๖} หยคยง

๕^{๒๗} หมนเคลือบ ตามแซ

๕^{๒๘} แดตอยตามเสมอ

๕^{๒๙} ผ่องใส

๕^{๓๐} ใหญ่น้อย

๕^{๓๑} บลย เลค เหลือบแล

๕^{๓๒} คคเทาตามสนอง

๕^{๓๓} ตามคน นนญา

๕^{๓๔} กอนน

๕^{๓๕} ไปแห่ง ไคนา

๕^{๓๖} ชกแททนเรา

๕^{๓๗} ไคลงแปลคาถาธรรมบทคจจาก หนังสือธรรมวิธีา

๕^{๓๘} ความสคยนจะหมายแควจาทพคจรง หรือการรคษา

๕^{๓๙} วาจาใหจรงอยู่เทานนหามไค ๕^{๔๐} ความสคยคองประกอขพรวม

ไปทวยกายวาจาใจ เมอรักยาวาจาใจจริงแล้ว ก็ต้อง
 รักษากายและใจ หรือสรุป เน้นความกตัญญู ของรักษา
 สันดานใจจริง เป็นสัจธรรมที่อยู่กับเสมอด้วย จึงจะโคจรอยู่
 มสัจธรรมอันประเสริฐ บุคคลที่ทงอยู่ในสัจธรรมเป็นผู้
 ประเสริฐมีธรรมคงทน และเป็นที่นับถือเชิดชูของผู้อื่น จะ
 ประกอบการสิ่งใดก็อาจสำเร็จได้โดยเร็วไม่ขัดขวาง

แต่บุคคลที่ไม่ทงอยู่ในสัจธรรมนั้น ย่อมเป็นศัตรูแก่
 ผู้อื่น หากเชิดชูนับหน้ามนใจ ถึงจะพูดจริงบ้างเขาก็ไม่เชื่อ
 และถึงจะกระทำความซื่อตรง เขาก็คงคลางแคลง เมื่อบุคคล
 ใดกระทำความซื่อตรงให้คนอื่นมองเป็นสัจธรรมเสียแล้ว ยากนักยาก
 หนาที่จะทำให้ผู้อื่นลงความเชื่อในตนอีกได้ เพราะสัจธรรม
 นั้นใครเคยเป็นเจ้าเรือนเสียแล้ว ถึงมาทราวจะละทิ้งเสีย ราก
 ษณฺรายนนิกคงยังไม่หมด เหตุฉะนึ่งเป็นหนาทของชาว
 เรือกออย่างหนึ่งที่จะปลุกฝังสันดานให้ทงอยู่ในสัจธรรม และ
 มีความลงอาจะไม่เชิดชูนับหน้ามนใจรักษาสัจธรรมนั้น ถึงแม้ว่าเรา
 จะทงรบไทยอนาสาศักดิ์

การวิ่งถึงเพียงแท้
 กล่าวสัจธรรมพิพาทระบอ

คนถือ กั้นแซ
 บอกอ้าง

เผยพจนกถาวเลาถอ

ทำสัคยัคคนเชอกรวาง

คำเทรเทรชอยถน

ปวงสัคยัคทรวายล้ำคญ

วสัคยัคเทรพถน

ผลเทรสงผลให้

ถนเลท สัคยัค

ชอยให้ควรรทำ

ถนหมน เกิดแซ

คู่โย

ผละถน จังญา

พจนนยงหมน

จากจริญญาย ๑๑๖

ในนิทานชาดก มีเรื่อง ที่แสดงถึงการศึกษา ความสัคยัค
 ครองหน้พระโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติเป็นลูกโค วันหนึ่งแม่โค
 ช้อนลูกไว้แล้ว ก็ไปเที่ยวแสวงหาอาหารในป่า เพื่อ
 ไปพบเสื่อไคร้ทวงหน้ เสนั่นกระโคคเข้ามาจะกัดแม่โคกิน
 เป็นภิกษาหาร แม่โคจึงไปชวนวอนขอชีวิตแก่เสื่อควยวา
 ช้อนหวาน เสื่อก็ไม่ยอมให้ จะกินแม่โคนั้นให้ได้ แม่โค
 จึงว่า “ถ้าท่านจะกินข้าพเจ้าจริงแล้ว ข้าพเจ้าขอฝาก
 ให้ข้าพเจ้าไปให้บุตรกินนมเสียก่อนแล้ว ข้าพเจ้าจะกลับ
 มาให้ท่านกิน”

เสื่อก็ยอมปล่อยให้แม่โคกลับไป

ครั้นแม่โคกลับไป

ถึงลูก

จึงเรียกลูกให้มากินนม

แล้วเล่าเรื่องที่ไปพบ

กยเสื่อ จนไท้ทำสัญญากับเสื่อว่าไปให้ลูกกินนมแล้วจะกลับ
มาให้เสื่อกิน ให้ลูกฟัง และไท้ส่งเสียนครเสร็จแล้ว แม่โค
ก็จะไปให้เสื่อกิน แต่ลูกโคมีความรักและกตัญญูต่อมารดา
จึงไท้ขออาสามารถจะไปให้เสื่อกิน แต่มารดาไม่ยอมให้
ลูกไปตายแทนตน ตกกลางเมอมารดาไปลูกกวงตามไปช่วย
ครั้นไปถึงเสื่อแล้วลูกโคจึงไท้เข้าไปอ่อนนวยชนชีวิตมารดาแก่
เสื่อ ยอมให้เสื่อกินแทนมารดา เสื่อเห็นแม่โคมีความ
สัจยกลกลับมาให้กินตามสัญญา และเห็นลูกโคมีความกตัญญู
ต่อมารดา ก็มีความสงสาร เลยไม่กิน ปลอຍให้โคแม่ลูก
รอดอันตรายไปโดยความสัจย

ในพระราชพงศาวดารก็มีปรากฏว่า พระเจ้าอยู่หัว
พระบรมโกศ (พระบรมราชาธิราชที่ ๓) มีพระบรมราชโอง
การรับสั่งถามประชาชนเพชรวา “อ้ายหมื่นราชสีหิ (กัน)
บุตรของท่านกระทำการนี้ ไท้หมื่นจะเป็นประการใด” ประชา
ชนเพชรรายยังคมทูลว่า “บุตรข้าพระพุทธเจ้ากระทำการเป็น
กบฏกบฏ ไท้หมื่นตายเจ้าชัวโคตรตามบทพระอัยการ ควร
มีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด” จึงรับสั่งถามอีกว่า
“ประชาชนเพชรวาจะขอไท้หมื่นราชสีหิหรือไม่เล่า” ประชา

จนเพชรกรวยทูลพระกรุณาว่า “ผู้กระทำความผิดก็มีชอยแล้ว
ข้าพระพุทธเจ้าไม่รับพระราชทานขอโทษเลย ควรมิควรแล้วแต่
จะทรงพระกรุณาโปรด” พระเจ้าอยู่หัวจึงตรัสชมว่า ประชา
จนเพชรมีความสัจซอมเสียททเป็นผู้ใหญ่ แล้วก็พระราชทาน
ชวตหมันราชสีททให้แก่ประชาชนเพชร

ในพงศาวดารอังกฤษก็มีเรื่องหนึ่งว่า นายทหารอังกฤษ
ชอวบลเซอร์ เมื่อควบคุมกองทัพพระยกไปช่วยเวตลิงตันแม่ทัพ
ใหญ่ของอังกฤษ ในปีคริสต์ศักราช ๑๘๑๕ นั้น ต้อง
เกินบุกป่าผ่ารก พลทหารอดโรยกำลังมาก ท่านชลเซอร์
จึงพักเอาใจทหารว่า “แจ้งใจเกินเร็ว ๆ เขาเลิกเจ้านองแก้ว
ทงหลายของพี่เฮย” แต่ทหารพากันตอบว่า “ไปไม่ได้แล้ว
ขอรบ ถึงอย่างไร ๆ ก็ไปไม่ไหว กวี่ย่อนกำลังเต็มที” ท่าน
ชลเซอร์จึงตอบว่า “นองแก้วพี่ เราต้องไปให้ไ้ ถึง
อย่างไรเราก็ตองไปให้ไ้” เขาจะพูดว่าไปไม่ไหว แต่ก็
เป็นกิจของเราก็ตองไปให้ไ้ และให้ทันเวลาด้วย เพราะ
พี่ไ้สัญญาไว้กับคุณพวเวตลิงตัน สัญญา สัญญา นองแก้ว
พทงหลายไ้กับใหม่ ? น้องจะให้พี่ผคสัญญาเจียวหรือ ?”
กองทัพก็แจ้งใจเกินจนบรรลุถึงททเวลาตามสัญญา นักเป็น
อุทาทรรณอนพงชมของความสัจซอมรักษาวาจา

งานสารภาพเขียนที่อื่น	หกลคน
คำกล่าวสาธุชน ย่น	อย่างนั้น
ทวชน กล่าวคำผน	คำเล่า
ทวทวยาวแล้วสิ้น	เลห์ ลนทวชน
	คักจากโลกนคัสถายค

ส่วนทวเราเรารกษา ความสัจย นยลคความทรงเป็นใหญ่
 เราไม่กลนแกลงแสดกคนให้คเกินทเป็นจริง เพราะการททำ
 กงนเป็นเทร และเทรเป็นของชว ควรชงควรหลกนให้ไกล
 ทสค เทจคคความขลาคความโกง ผู้ใดททกล่าวเทร ผันน
 แสดกความขลาคความโกงของทวเอง กเมอเรารกษาทวเรา
 เช่นน เราจควรระรกษากการของเราทกลงให้เป็นเช่นเคยวกัน
 คค นยความทรงเป็นทกนในการอาชฟทวไป

ความทรงนควรเป็นกาสงของพคแม่คแม่ท กะกยความ
 ของอากรเป็นกาสงของททว และความเลอมใส่ศรททวเป็นกาสง
 ของททวททวททว พคททวททวททวของททวททวททว ไม่
 ผานไม่ยอมของเลวชวเป็นของค ทลว จะได้รบความเชอถอ

- ๑๒ สาธุชน คนดี คนที่ทำประโยชน์ดีให้สำเร็จ
 ๑๓ ทวชน คนชั่ว คนถอย
 ๑๔ เลห์ กลอุบาย (ในที่นี้แปลว่าเหมือน)
 ๑๕ ทวทก - (ชว) ทวทก (หญิง) ผู้ให้ ผู้บริจาค

จากผอนปรากฏชัดลือนาม และทรงได้รบผลประโยชน์ความ
 สวรรคตกายกวย อนึ่งความสัจจกนจะเป็นนำหลอหลวงให้ซ่มซน
 อยู่เสมอ จะชกนมาชงความอศุส่าหะ ชงเป็นเหตุให้เกด
 ผลความเจริญทางทำมาหากินของทวรกนตลอดชวต

ท่านแบริณคณัน เมื่อได้พิจารณาไต่สวนหาเหตุผลของ
 ความเจริญแห่งสันค้ำของประเทศองกฤษ จึงแลเห็นความจริง
 ไคกงนว่า

“เราจะหาผลประโยชน์กวยความ โกงความล่อลวง, และ
 ความกตช, ไคชวสมย แต่เราจะหาผลประโยชน์กวยความ
 ชอตรง ไคเป็นอย่งมนคงทวรกนเท่าชวตหาไม”

ประเทศองกฤษประกอบไปกวยความสมบริณม่งคัง มี
 สันค้ำแผ่ไปทวโลก ก็เพราะผลแห่งความชอตรงในทาง
 ค้ำขาย ส้งไคท้ำขายเป็นชนคค ก็ทำประณค คจรง ๆ หา
 ไคชบย้อมปลอมราคายขายของเลวเป็นของกไม่ ฉนไค ประเทศ
 เรามโอกาสที่จะสร้างสมสันค้ำให้สมบริณม่งคังชนไคในทำนอง
 เกยวกน ฉนนน

ความร้คเปรียบกวย

ก่าล้ง กายเชย

สัจจทคคองเภาะบง

ค้ำศคทพอง

ปัญญาประคอง

กมสัททัง โลภะ

สัทธิทรวชยอกสัน

หอนยกออย่างขนยง

โดยกลาฬฝ่ายโทษคง

หยงสัทททริคณควา

ชาวุธ

อาณแกถวกกลางสนาม

สัทธิพมง คณเอย

ยงพา

เจอท จริตแซ

ครายคงเห็น

พระราชาชนพนธ รัชกาลที่ ๕

ความสัถยัสัทธิทัง

เย็นหลักเย็นประธาน

จักกอบกิจสัทธิพการ

เย็นประ โยชนแกกนทัง

ไตรทวาร

ททง

ย้อมสัช สัทธิกแซ

อนผทวรแสง

พระนพนธสมเด็จพะเจ้าบรมวงศ์เธอ

เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์

โงชอถอสัถยมน

ความสัถยชวยอกหนัน

ชอสัถยยอมเย็นบุญ

ภยพบท ชวยโค

มคณ

เมอไร

ภายภาค หนาเอย

กถยรายกลายก

พระนพนธสมเด็จพะเจ้าบรมวงศ์เธอ

เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

บทที่ ๕ ความถ่อมกาย หรือความรู้จักประมาณกาย

“อย่ายกตนข่มท่าน” เป็นสัจนิยมโบราณ ชาวเรา
ก็ข่มทรายและใช้ปราศรัยกันอยู่เสมอมีโทษมาก จนน้ำหนัก
ของคำเหล่านี้จะเสื่อมคุณค่าไปเสียสิ้นแล้วด้วยความชื่น เมื่อ
สำเนียงของสัจนิยมคนมาสัมผัส โสตประสาธ^๒ บางคนก็ไม่ไ้
ความรู้จักประมาณมากกว่าเมื่อได้ยินคำเข็ญว่า “สักสาวเอ๋ย
มะนาวโงะเอง ขนนางมาเองว่าจะเล่นสักสาว”

มนุษย์เรามากก็ผอนด้วยตาหน้า ก็ตนเองด้วยตาหลัง
ความผิดของผอนนั้นเห็นปรากฏแก่ตาได้โดยง่าย แต่ความผิด
ของตนเองเห็นได้โดยยาก เมื่อเขินเกรงแล้วจึงทำให้สำคัญ
ตนว่าไม่ผิดเท่าผอน จึงทะนง^๓ ตนว่าตนดีกว่าท่าน และ
จึงยกตนขึ้นข่มท่าน บางคนยังหาได้เห็นความผิดของท่านไม่
แต่เพียงเห็นท่านผิด ๆ ความทะนงในตัวเองทำให้ยกตนประมาณ
ตนจนเลยค่าของตนเสียแล้ว ความเขินเกรงไม่ใช่ข้อไรเลย
คือ สำเกยยัง (ความโอ้อวด) นั้นเอง

๑ สัมผัส กระทบ ถุกต้อง

๒ โสตประสาธ เส้นรู้สึกของหู แก้วหู

๓ ทะนง ถอด

โทษท่านผู้ ^๕ นอนเพียง	เม ^๕ ล็ดกวาง
ปอง ^๕ ท ^๕ ลิน ^๕ น ^๕ น ^๕ ทา	ห ^๕ อน ^๕ เว ^๕ น
โทษ ^๕ ทน ^๕ เท ^๕ า ^๕ ภ ^๕ า	หน ^๕ ก ^๕ ย ^๕ ง
บ ^๕ อง ^๕ บ ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ค ^๕ ก ^๕ ช ^๕ อน ^๕ เร ^๕ น	เร ^๕ อง ^๕ ร ^๕ าย ^๕ ห ^๕ าย ^๕ ค ^๕ ูน ^๕ ย ^๕
ค ^๕ น ^๕ ช ^๕ ว ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ม ^๕ ช ^๕ เช ^๕ ก	ท ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ผ ^๕ อน ^๕ เป ^๕ น ^๕ ป ^๕ ระ ^๕ มา ^๕ ณ ^๕
เม ^๕ ล็ด ^๕ ก ^๕ ว ^๕ า ^๕ ป ^๕ ระ ^๕ จ ^๕ าน	ป ^๕ ระ ^๕ เจ ^๕ ก ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ เ ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ห ^๕ ญ ^๕ ห ^๕ ล ^๕ ง
ท ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ท ^๕ น ^๕ เท ^๕ า ^๕ ช ^๕ าง ^๕ ส ^๕ าร	บ ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ช ^๕ อน ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ ไ ^๕ ด ^๕ เ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ร ^๕ ว ^๕ ง
ก ^๕ ง ^๕ เท ^๕ า ^๕ ช ^๕ อน ^๕ เท ^๕ า ^๕ ห ^๕ น ^๕ ว ^๕ ง	ศ ^๕ ร ^๕ ษ ^๕ ะ ^๕ ไ ^๕ ว ^๕ เ ^๕ น ^๕ ก ^๕ ระ ^๕ ค ^๕ อง
อ ^๕ ย ^๕ า ^๕ อ ^๕ ว ^๕ ท ^๕ อ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ไ ^๕ อ ^๕ อ ^๕ าง	จ ^๕ าก ^๕ โ ^๕ ก ^๕ น ^๕ ท ^๕ ิ ^๕ ส ^๕ ภ ^๕ า ^๕ น ^๕ ิ ^๕ ท ^๕
ก ^๕ ช ^๕ ว ^๕ ท ^๕ ว ^๕ จ ^๕ ร ^๕ ง ^๕ ม ^๕	เ ^๕ อง ^๕ ค ^๕
อ ^๕ ว ^๕ ท ^๕ ม ^๕ าก ^๕ ห ^๕ ล ^๕ าก ^๕ ท ^๕ ห ^๕ น ^๕	ห ^๕ เ ^๕ มา ^๕ ะ ^๕ แ ^๕ จ ^๕ ง
ไ ^๕ อ ^๕ ย ^๕ าก ^๕ ห ^๕ าก ^๕ พ ^๕ จ ^๕ น ^๕ แ ^๕ ท ^๕ ง	ช ^๕ ว ^๕ เ ^๕ น ^๕ า ^๕ เ ^๕ น ^๕ า ^๕ แ ^๕ ช ^๕
ส ^๕ รร ^๕ เส ^๕ ริ ^๕ ญ ^๕ พ ^๕ ว ^๕ ก ^๕ เพ ^๕ อ ^๕ น ^๕ ไ ^๕ ค ^๕	เป ^๕ ล ^๕ ่า ^๕ ถ ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ถ ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ผล ^๕
ย ^๕ ก ^๕ ช ^๕ น ^๕ เช ^๕ ย ^๕ ช ^๕ ม ^๕	โ ^๕ ค ^๕ ล ^๕ ง ^๕ ว ^๕ ชิ ^๕ ร ^๕ ญ ^๕ า ^๕ ณ ^๕ บ ^๕ ี ^๕ ๑๑๖
	ส ^๕ ่ว ^๕ น ^๕ ท ^๕ ัว ^๕ เ ^๕ อง ^๕ อ ^๕ ย ^๕ า ^๕ ไ ^๕ ห ^๕

วชิรญาณ^๕บ^๕ี^๕ ๑๑๕

- ๔ หลาก ประหลาด ต่าง ๆ โหล
 ๕ เนา อญ
 ๖ แท้ง เสี้ย

อันความรู้ในโลกนั้นมีมากนัก หาทันตักมีได้ ใครเลย
จะทราบว่าวิชาในโลกนี้มีอีกมากมาย ทมมนุษย์เราจึงไม่รู้
และยังไม่ไ้เรียน และใครเลยจะอาจกะได้ว่า สิ่งทมนษ
ยแล้วเป็นเศษหนึ่งส่วนร้อย หรือเศษหนึ่งส่วนแสน หรือส่วน
โกฏี หรือส่วนน้อยยิ่งกว่าไ้ ของวิชาทั้งหมดในโลก
แพทยศาสตร์ ของเราขอสรพคุณยาแค่นี้เอง แตกเรา
จะทราบไ้หรือว่าจะมีสรรพคุณยาอะไรอีกที่เราจะไม่รู้จัก ท
ยังไม่ไ้รวบรวมเข้าไว้ในแพทยศาสตร์ มนุษย์เราไ้มีความ
อุตสาหะค้นคว้าหากำลังของไฟฟ้ามาใช้ทำการแทน แรงคนท
ไ้ถึงเพียงนี้ (เช่นรถรางเป็นต้นเดินไปไ้ด้วยกำลังไฟฟ้า)
แต่ถึงกระนั้นเราเชื่อกันอยู่เสมอว่า ไฟฟ้ายังจะทำการไ้มาก
กว่านี้อีกมาก และท่านนักปราชญ์ในทางไฟฟ้าก็ยังคง
สืบเสาะค้นคว้ากันอยู่เสมอมิไ้ขาด เหตุฉะนั้นทมความรู้
ยังมีมากขึ้นไ้ยิ่งมความรู้สีกว่ายังมีถึงทคนยังไม่รมาทคน จึงม
ความเจียมตนและถ่อมตน สภายทของกฤษณกล่าวไ้ว่า
“ความรู้ยังมีมาก ยิ่งสอนให้มนุษย์รู้สีกว่าความรู้ของท
ยังมีน้อย”

ชาวเรือที่เคยชินต่องยู่แต่ในแม่น้ำ ก็ทำรู้ไม่ว่ามหา—
สมุทรจะลึกเพียงไร คำโคลงและคำฉันท์ในโลกนี้เกิดขึ้นมาไว้
ทอไปนี้ แสดคงอุทาหรณ์สอนแจ่มแจ้งคนก

ร่นอย่ว่ามารู้

เร่งใจ

กต กบเกิดอยู่ใน

บขจอย

ไข่เห็นขเลไกล

กลางสมุทร^{๑๔}

ชมวานาขบอย

มากลาลกเหลอ

ผู้ใดโคเรียนนอย

ย้อมร่นอยไม่ชอบท

มานะสำคัญม

ว่ารู้มากกว่าทงหลาย

กจกขอนทวนอย

ไม่เคยเห็นสมุทรหมาย

วานารอยทนควาย

มากอยแล้วเป็นเหลอใจ

นาคมพยเพียง

สรีโย

เลอยยทำเกไซ^{๑๕}

แซมชา

๑๒ กต ในที่นี้แปลว่า 'เช่น'

๑๓ จ้อย เล็ก นิด

๑๔ สมุทร ทะเล

๑๕ เคาไซ เคา อำนาจ

พินนอยหยังโยโส

แมงข่อง

ชແກ່หางເຂງອາ

ອວດຂ້າງດູທອ

ฉนโคกก คณทมความมรเชนแบค (คอรุสังนณนคสัง

หนอย) รังประกอบด้วยความเห่หนกาวะทรวงกาย เหตุ
ฉนชาวเราทงหญิงและชาย ผทยงมอายอยู่ในระหว่างเล่าเรียน
จึงควรวรงให้จงหนก ทระโหมใจถ่อมลงเท่าส่วนกษมวชา
สูงชน ฉามฉนฉนนาหนกกจะเอียงไปข้างหนง จะเป็นค
ทเขาว่าก่นว “หย่อนบาทหรือเลยบาท” และจะเป็นโอกาส
ให้ฉนทหวะเรเบาะเล่น

บางคณกนยม ในการล่อลวงฉนททนเชื่อว่า จะไม่รเท่า
ทนทวยวาทาทะทวงๆ เพื่อให้เขาณยฉนทน นเป็นความ
โศคแท้ เพราะท้อไปภายหน้าเขาคงจะจับปคไค้สักรทงหนง
แล้วคณจะไค้รบความฉะฉาย และจะเสียบทายวาทาทไค้ฉนออก
ไปเป็นททคณน ส่วนเขาจะฉาคความเชอในคณ และ
จะไม่ณยฉนทนยงเสียกวาททนจะพคแต่โดยจริงและสารภาพ
ทนว่าไค้ฉก จะฉกัอทาหรรณของความโศคฉนณมาไว้ให้เห็น
เป็นทวอยาง

ชายหนุ่มคนหนึ่ง ผู้ซึ่งศึกษาวิชาการอยู่ในมหาวิทยาลัย
ออกซฟอร์ดในเมืองอังกฤษ วันหนึ่งไปเที่ยวชมนอกกษัตริย์
เพื่อน ๆ หลายคน เมื่อกำลังนั่งอยู่ในโรงงมพลาเสิร์วลกกับ
หญิงเหล่านั้นเป็นทริบเร้ง แล้วยกสัทภาษิต กรีก (กรีกเป็น
ภาษาโบราณภาษาหนึ่ง) ขึ้นมากล่าวเพื่อจะแสดงความมีและ
ขอกว่าแรงอยู่ในหนังสือซอสโซโฟคลีส (SOPHOCLES) ท่าน
ศาสตราจารย์ผู้เฒ่าคนหนึ่งเป็นผู้โดยสารไปในรถนั้นด้วย เมื่อ
ได้ยินดังนั้นท่านจึงกล่าววาทว่า “พอจ๋า พอกล่าวสัทภาษิต
เมือกไฟเระนิก แต่ประธานไทยเถะฉนจำไม่ไ้โดยแท้ละ
วามอยทรวงไหน” ชายหนุ่มจึงตอบว่า “มัสถิง มออยู่ใน
หนังสือซอสโซโฟคลีส แต่ท่านไ้เรียนมานานแล้วท่านจะลืมเสีย
คอกกระมัง” ท่านศาสตราจารย์ยกเอาหนังสือซอสโซโฟคลีส
เล่มเล็ก ออกมาจากกระเป๋าแล้ว ขนส่งให้ชายหนุ่มนั้น และพูดว่า
“อย่าว่ากระไรเลยพ่อคุณ พ่อช่วยไปรคซให้ฉนคทเถิกว่าอย
ทรวงไหนไ้” ชายหนุ่มก็พลิกหนังสือไปมา แล้วสักครทหนึ่ง
ก็พูดว่า “ฉนพคผลไปเสียแล้ว เห็นจะอยู่ในหนังสือยุริบคส
(EURIPIDES) เป็นแน” ท่านผู้เฒ่าก็เอาหนังสือลงไปใน
กระเป๋าคอก แล้วควักเอายุริบคสเล่มเล็กขึ้นมาส่งให้ชายหนุ่ม

แล้วอันวอนด้วยอันหวานว่า “พ่อช่วยไปรื้อคอกอีกครั้งหนึ่ง
สิว่า อยู่ตรงไหน ฉันอยากจะทราบจะได้จำไว้กล่าวเล่นบ้าง”
ชายหนุ่มพลิก ๆ คู่มือหาพบไม่ สันนาทศกเทงอโกลโสม
หน้าผาก และเมื่อได้ยินเพื่อนหญิงหัวเราะคิก ๆ อยู่ข้าง ๆ
ก็ใหม่ความระอายใจเป็นตลก ภายหลังจึงพูดแก้หน้าว่า
“ฉันพูดอะไรเสียแล้ว เพราะลืมไป ความจำของฉันอยู่
ข้างจะเต็มที แต่ทว่าฉันได้แน่ว่าอยู่ในหนังสือเอสซลัส
(AESCHYLUS)” ท่านผู้เขามาเจอณมหนังสือเอสซลัสฉบับเล็ก
มาด้วย จึงเขมมมือลงไปในกระเป๋ารวบรวมเอาขึ้นมา แต่
ชายหนุ่ม มีส หน้าแดง อกร้อน ลังไฟ สุ่มนังอยู่ก็ไปอีกไม่กี่
จึงบอกให้รุดหยุด แล้วร้องว่า “จะลง อยู่ไม่ไคแล้ว มี
คนหัวเขาของสมค บอดเลียน (BODLIEAN คือห้องสมุด
ใหญ่สำหรับมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด มีหนังสือโบราณอย่าง
สำคัญ ๆ มาก) มาในกระเป๋าทงของ” ว่าแล้วกวพาเพื่อนลง
จากรถไป

นแหละชาวเรา จงจำไว้เป็นเครื่องเตือนใจเถิด จง
อย่าไคประมาณกาย อวดยศศักดิ์ อวดคุณงาม อวดความ

สามารถ ชดช ให้เกินตน เพราะคงจะมีผู้เท่าและจะได้รับ
ความละเอียดเป็นสาหัส คงอุทธรณ์ข้างบน การขอคท
เป็นความจริง คือพอภักยราคาของตนเป็นของจำเป็นที่จะต้องใช้
ใช้ข้างคราวบางสมัย ไม่นับว่าผิดไม่นับว่าชว

อุบล บอกลกตน

วาร

โลกดลาคยวาท

ทอชโท

จิตทรงคกรายก

ดยาก นกนอ

คนทปากไวโอ

มกพลงพลนเขญ

เรียนรแมรณอง

ถึงจริง

อย้ายกยอตนอง

อวคข้าง

ออย่าเมาอย่าตึงถึง

เขย ใหญ่

ถึงข้งอ้อมข้าง

โง่โง่ใจเย็น

จากปกรณำ พรนารถ

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) ผู้แต่ง

เริ่มการทของตรกไว

ในใจ

การระลึงใจ

ข้าวแจ้ง

๑๘ อุบล บัว

๑๘ วาท ถ้อยคำ พรณ คำที่กล่าว

๒๐ เขย ทำ บางที แปลว่า 'ทำไม' เช่นในประโยคที่ว่า "เขยไม่ไป"

เกอ^๕กชกช^๖กช^๗ห่อน^๘ใคร

เห็น^๙คชก

๑ ๒๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ผล^{๑๐}ผล^{๑๑}ก^{๑๒} ตก^{๑๓}ถว^{๑๔}แผล^{๑๕}รง

แพ^{๑๖}ร^{๑๗}ไ^{๑๘}ค^{๑๙}น^{๒๐}เ^{๒๑}เห็น

จาก^{๒๒}ไ^{๒๓}ค^{๒๔}ล^{๒๕}ง^{๒๖}ไ^{๒๗}ค^{๒๘}น^{๒๙}เ^{๓๐}ห^{๓๑}น^{๓๒}

๒๑ ท่อน ไม้ ไม้ บ

๒๒ ผลิต ออกผล

๒๓ แผล^{๑๕}รง แยัง^{๑๖}ความ ไช^{๑๗}ความ อัก^{๑๘}นัช^{๑๙}หนึ่ง^{๒๐}ว่า 'แขก^{๒๑}ทาง' เช่น
ใน^{๒๒}ประโยค^{๒๓}ว่า หน^{๒๔}ทาง^{๒๕}สอง^{๒๖}แพ^{๒๗}ร^{๒๘}ง (แพ^{๒๙}ร^{๓๐}ง^{๓๑}คว^{๓๒}ร^{๓๓}ไ^{๓๔}ช^{๓๕}ตัว^{๓๖}'พ'^{๓๗}
แต่^{๓๘}ใน^{๓๙}ที่^{๔๐}น^{๔๑}ไ^{๔๒}ค^{๔๓}ล^{๔๔}ง^{๔๕}ต^{๔๖}อง^{๔๗}การ^{๔๘}ไ^{๔๙}ม^{๕๐}ไ^{๕๑}ท^{๕๒} คำ^{๕๓}ที่^{๕๔}ป^{๕๕}ล^{๕๖}ี^{๕๗}ช^{๕๘}น^{๕๙}เอ^{๖๐}ก^{๖๑}ไ^{๖๒}ท^{๖๓}ให้^{๖๔}ดู^{๖๕}
ตาม^{๖๖}ความ^{๖๗}ต^{๖๘}อง^{๖๙}การ^{๗๐}ของ^{๗๑}ไ^{๗๒}ค^{๗๓}ล^{๗๔}ง^{๗๕}นี้^{๗๖}ร^{๗๗}เ^{๗๘}ย^{๗๙}ก^{๘๐}ว^{๘๑}า^{๘๒}'เอ^{๘๓}ก^{๘๔}ไ^{๘๕}ท^{๘๖}น^{๘๗}'ไ^{๘๘}ท^{๘๙}ไ^{๙๐}ท^{๙๑}น^{๙๒}')

บทที่ ๖ สันโดษ

กวางกฤษณผู้หนึ่งชอบแค้นคนกล่าวว่า "โสด" สำหรับ
รักษาชีพให้เป็นสุขในโลกนี้เป็นของลย แต่จะเป็นของหายาก
หาได้ มีอยู่ยากากยิ่งไป แต่บุคคลหาแลเห็นไม่ เพราะ
เป็นเส้นผมบังตาเขา โสดชานานนคือนั่นเอง

ถอยค้ำทาทานผูกกล่าวเป็นความจริงแท้ เพราะเราเห็น
ได้ว่าบุคคลผู้ใดถือนั่น โสด ไม่โลกทรพย์สมบัติ อันคน
ไม่ควรจะไคแล้ว บุคคลผูกเป็นผลจะไครับความสขอันใหญ่
ยิ่ง หาทเปรียบมิได้ ถึงแม้ว่าสันโดษจะไม่นำมาซึ่งทรพย์กต
กคงจะนำมาซึ่งความ หามกน ความ โสด อยาก ไคทรพย์สมบัติ
เหล่านน นคือนคความสขเอง เพราะถ้าหมกความ โสด
ทรนทรายแล้วกหมกความทุกข

สันโดษทำให้บุคคล ชาติ จากความ เคระจันน้อยใจในรูป
ธรรมนามธรรมของตน ขากกมความพอใจในการหาเลี้ยงชีพ

-
๑	โสด	บารัณโรก
๒	สันโดษ	ชินคินของที่ตนมี นกน้อย
๓	รูปธรรม นามธรรม ธรรมคาร่างกาย และธรรมคความรู้ความคิด	ทั้งปวงที่เป็นมาแต่กำเนิด

ของคนที่เขากบเขวรับรู้ เขากบพระมหากษัตริย์ คนรูปร่างขรุขระ
ก็พอใจในรูปสมบัติของตนเท่ากับคนที่มีรูปโฉมโอ้อ่า นอกจาก
นั้นสันโดษยังเป็นเครื่องข่มกายวาจาใจของบุคคลให้แช่มช้อย
ชุ่มชื้น เป็นตามคคร์สอนประเสริฐในระหว่างผู้ที่คนจะไป
คบหาด้วย

สันโดษยังอาจมีประเภทต่างกันไป คือแท้และที่ไม่
แท้ ถ้าเราเห็นว่ามีโอกาสที่จะแก้ไขหรือกระทำการสิ่งหนึ่ง
สิ่งใด หรือตนเองกต ใหพเศษชนใด แต่ละเลยเสียหากไม่
นั้นคือ สันโดษที่ไม่แท้ที่ทรมาน นับว่าเป็นความขัว เป็น
ความตระหนัในตนเอง และเป็นความเกียจคร้าน บุคคล
ที่จะไม่ประพฤกเลย แต่สันโดษที่แท้ที่ประเสริฐจริงนั้นหา
กระทำใจให้ละเลย สิ่งที่ดีควรทำ หรือห้ามกันความนำพาในการที่
จะกระทำคนให้ทช่นประเสริฐขึ้นไม่ เป็นแต่สอนให้ รู้จัก
ประมาณตนพอใจในกิจการของตนที่เป็นอยู่ และเป็น
เครื่องหล่อนำใจให้ความอดทน ต่อสู่อกุศลต่างๆ ที่ตน
จะครองรับไว้ โดยกลองยุดิธรรม

๔	สามัคคีรส	รสของความพร้อมเพรียง
๕	ประเภท	ชนิด
๖	กลองยุดิธรรม	ทางยุดิธรรม คือ ความที่เที่ยงตรง

จงก่อกองชกแผนแม่ของรบไทยจำคุก จะหนักหนโค
เครื่องพณณา กะเคาะให้ลยหลดหมก จะตองหนหายทว
ไปไหน ๆ มีใหม่ใครเห็นกะอาจสามารถทำได้ แต่ความสคย
ชอกตอแผนคิน ยงเป็น อารมณอยุ่จิงโคตทนทกข ธิราชทณำ
ควยความชนตา เอาความพอใจในทุกขว่าอกคณนคาล
มากตเขาเข่นนาลยงควจิกไป จนกว่าพระพนวสสาจะไค
โปรกให้พนไทย ซึ่งเป็นการนานกว่าสคย

สันโคยทกล่าวในธรรมจริยานกคอ สันโคยทแทท
ประเสริฐจิง กิงโคกกล่าวมาแล้วในทอนหลัง อันสันโคยทชว
ทไมแทน จะเรยกว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนโคของสันโคยอันเป็น
ธรรมจริยาไมไคเลยเป็นอนชาค โคยทชกนมากกล่าวไวคเพอ
จะชให้เห็นเข่นอทาหรณสำหรับคินใจเขาเท่านน

สันโคย เป็นสมบคอนประเสริฐทจะนามาชงความสค
แต่ ความโลกคินนกระวนกระวาย นนเป็นมหนททุกข
และถ้าประพฤทชอย ๆ มันจะเลย จับแน เป็น นิสย ไคโคย ง่าย
มหากษทรย ใหญ่ใน คาล ไชราณ องค หนง ม พระ นาม ว่า มทา

๗ เครื่องพณณา	เครื่องจำก้อโซ่ตรวน ฯลฯ
๘ ตองหน	ทุทททำให้ควหาชลอยไปตามลม
๙ ราชทณำ	ไทยหรืออาชญาหลวง
๑๐ บันคาล	ให้เป็นไป ให้เกิดชขึ้น
๑๑ มหนททุกข	ทุกข์ใหญ่ ทุกข์หนัก

อเล็กซานเดอร์ เมื่อไปปราบประเทศน้อยใหญ่ใกล้เคียงทั้งปวง
 ๑๒ รวบรวมให้อยู่ในขอบเขตอาณาของพระองค์หมดแล้วพระองค์
 ๑๓ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เพราเสียดพระทัยว่าหามานาน ประเทศ
 ๑๔ สำหรับพระองค์จะปราบปรามอีกไม่ นั่นเป็นทวยชากสันโทย
 ๑๕ ถ้าเป็นกษัตริย์แล้วจะหาความสุขที่ไหนมา ยากทมิฬกระหม่อม
 น้อยอยู่แต่พอทว ยางทรงยังมีความสุขยิ่งเสียดกว่าพระมหา
 ๑๖ กษัตริย์อเล็กซานเดอร์ ทมพระราชอาณาเขตแผ่ไพศาล
 ในโลกอีก

บุคคลที่ขอยู่ในประณมว้ย ผู้ยังไม่วางใจความหรือ
 ความสามารถพอ มักจะมีใจบริบูรณ์ชวนหาโอกาสทำงาน
 การต่าง ๆ และออกจากสถานทีเลาเรียนเสีย ตกให้ความรู้
 ๑๗ จากคนน้อยเพียงนั้นเอง ความเข้าใจลึกในข้อหาใจอันไกล
 ๑๘ ไม่เลียดคือ “ซึ่งสักก่อนห้าม” ตามคำภาษิตโบราณท่านกล่าว
 ๑๙ ไว้ การที่ซึ่งสักก่อนห้ามนั้นยอมเป็นภัยแก่ตน เพราะเป็น
 การที่ทอนความเจริญของคนในภายหน้าให้ลดน้อยถอยลง

๑๒	ข้าพเจ้าเสมา	เขตแดน
๑๓	กันแสง	ร้องไห้
๑๔	นานา	ต่าง ๆ
๑๕	ไพศาล	กว้างขวาง
๑๖	ประณมว้ย	อายุส่วนต้น (คือยังเป็นเด็กอยู่)

บุคคลที่ออกเสียจากโรงเรียนแต่อาชญา สืบหา สืบเจ็คนไป
 ทำการก่อกองกองคนแต่ชนตาชนไป และกว่าที่จะก้าวชนไปได
 ถึงชนสูง ๆ ก็ชานานนัก ยางที่จะไม่ถึงเลยเพราะก้าวสั้น ทั้ง
 ความรู้และความสามารถก็ไม่พอ แต่หากว่าจะเรียนต่อไป
 จนถึงอายุขัยสืบเคยให้สำเร็จวิชาชนสูงเสียก่อน เมื่อออกทำการ
 ก็จะมีโอกาสไต่รับตำแหน่งอนค เพราะตนประกอบด้วยความ
 ความสามารถอันกว้างขวางสมควรแล้ว เหตุฉะนั้นแหละ นัก
 เรียนผู้สามารถ จึงควรมีความพอใจในการเล่าเรียนจนตลอดอายุ
 ครบกำหนด สำเร็จการศึกษา อย่างมั่นคงบริบูรณ์ออกประกอบ
 การงาน ซึ่งสักก่อนห้าม ให้ถกถนรชของทนทควรระโธชา
 หอมหวานใจคชคไปเสีย

ปางวัยชบชวตง
 จนครบสิบเจ็ดเจ็ด
 วิทยาศึกษาเสร็จ
 อายุฉำกชช

แต่เจ็ด ไปแซ
 ศกน
 สกกิจ นาพอ
 ชอบใช้เชิงเรียน

โคลงภาษิตพระร่วง คคมมาจากจรณญาณปี ๑๑๔

ชาวเราควรระ (๑) ถัดบำรุงสิ่งทีตนมียู่แล้วให้
 มากกว่าสิ่งทีตนยังไม่มี และ (๒) นึกว่าบางทีตนจะได้
 รับทุกข์มากกว่าทีตนต้องรับอยู่แล้ว

ขางคนมักจะหลงผิดคิดถึงสิ่งท้าวไม้มและกระวนกระวาย
 อยาจะไหม้ชนเทียมหนาผอนเขาข้าง แต่ส่วนท้าวมอยแลวนน
 หาใครครวญทระคึกขำรงให้เป็นผลประ โยชนชนไม ธรรมภา
 ของความเจริญทองเป็นผลทองงามชนรากพนเกม ชงมอย แลว
 ถ้าปราศจากพนเกม ความเจริญระเกิดมชนแท้ไหน อย่า
 คเขยงอนไกลเลย รัฐบาล ของเราทระขำรงขานเมืองให้
 เจริญชน ยงปลกผ้งแต่สิ่งทกรงสยามมเป็นพนขานพนเมือง
 อยแลว (มีสนคำขาวและไมส็กเป็นต้น) สิ่งชงเป็นสนคำใหญ่
 ของประเททอน ๆ ชงไม่เหมาะแก่ทระเจริญชนในประเทศเราไท
 กรุงสยามก็หาฝผ่น ทระนำมาปลก ผ้งชน แ่งให้ เท้า เทียม กย
 ทางประเทศเขาไม นเป็นทวอย่าง ฉนโค ชาวเราไม่ควรท
 ระกระทำคนให้เคอครอน ในการทระชนแ่งผอนทวไปไนทใช้
 เหตุฉนน ขางสิ่งทเป็นประ โยชนแก่ผอนระไมเป็นประ โยชน
 แก่เราก้ไ ไบราณท่านยอมกล่าวไว้ว่า “อย่าให้เขาเช็ด
 ชนประชนโก” เราควรระมีความพอใจแต่ในสมบัตของเราก็ค
 ขำรงสิ่งทเรามอยแลวให้เจริญชน อยาคคสิ่งทไมมเป็น
 ประมาณ ันความเขือเขือชนหนาแ่งชนกนในสมบัตพิสค

๕๔
 นนงจะปรากฏแก่ตาข้างคนว่ามั่งมี แต่กคงปรากฏแก่ใจของ
 มหาชนว่าไม่ใช่ชนโกลาเลศ คอความรันทดั่งหนาชนเท่านั้นเอง
 ชายผู้หนึ่ง ถามบรรณิพเอนในที่ประชุมแห่งหนึ่งว่า
 “ทำไมท่านไม่เขารถม้ามาอย่างฉันเล่า” บรรณิพนตอบแต่
 สั้น ๆ ว่า “กระผมมารถรางเพียง ๖ สัปดาห์เท่านั้น

นกน้อยชนน้อยแต่	พอตัว
วิ่งแข่งจเมยผว	อยู่ได้
มักใหญ่ยอมคนหัว	ไฟเพิก
ทำแก่พอตัวไซ	อย่าให้คนหยัน
เห็นท่านมออย่าเคลม	ใจตาม
เรายากหากใจงาม	อย่าคร้าน
อดลำบากพยายาม	การกิจ
เขาเบียงอย่างเพอนบ้าน	อย่าท้อหากิน
แม้บุญยังอย่าไ้	ชวนชวาย
อย่าทนทันทาย	ก่อนไซ
ลูกพร้าวอยู่ถึงปลาย	สูงลึก ยอดนา
ใครพร้าวนาทกไท	หากรูเต็มเซ
	จากโลกนิต

อันเงเราไม่ควรจะเศร้าโศกถึงทุกข์ที่ใครบ แต่ควรระ
คึกถึงกุศลที่ทำให้ทุกข์นั้นไม่หนักกว่านั้นไปอีก

“กุศลลา อมมา อกุศลลา อมมา”

“กุศลและอกุศลเป็นทง

ถ้า ทำชอบก็เป็นกุศล ถ้า ทำผิดก็เป็นอกุศล ไม่
ว่าในชาติก่อน ชาตินี้ หรือชาติหน้าอีก แม้เป็นอกุศลของ
เราจะต้องใคร่ทุกข์แล้ว เราจำเป็นต้องมีความพอใจ
จะรักษาอารมณ์ กับหน้าตนทุกข์โดยคลองธรรมไปจนกว่าจะพ้น
อกุศลนั้น ถ้ามันสันโดยหรือความพอใจเป็นอารมณ์อยู่จน
แล้ว เราจะปราศจากความหวาดหวั่นที่จะต่อสูผลกรรมโดย
คลองธรรม และจะรู้สึกขบถผลกรรมหาใหญ่ยิ่งไปกว่านั้นอีกไม่

กะลาตีฬ หงเมอตกลงมาจากเสากระโดงเรือชาหัก ึง
บอกแก่เพื่อนกะลาตีฬของตนว่า “ขณกุศลของฉนแท้ ๆ ที่เช่น
แต่เพียงชาหักมิใช่คอหัก ถ้อยคำที่เขากล่าวนครวชมนก
เพราะแสดง ให้เห็นว่าเขามี ความ พื่อใจ ในการทไกรยทุกข์แท้
เพียงนั้น และห้ามความเศร้าโศกถึงสิ่งที่เป็นไปแล้วไม่ กลย
มีความยินดีชอบคุณผลบุญที่ตนกาล ให้ทุกข์ของเขาเป็นแต่เพียง
ชาหัก หาสรวยแรงถึงคอหักไม่

อย่าโทษใครที่ช่วย	เทว
อย่าโทษสถานภูผา	ย่านกว้าง
อย่าโทษหมู่วงศ์	มิตรญาติ
โทษแต่กรรมเองสร้าง	สั่งให้เป็นเอง
หมอแพทยทายว่าไข้	ลมคม
โหรว่าเคราะห์แรงรุม	โทษให้
แม่บท ^{๒๐} ว่าฝึกม	ทำโทษ
ปราชญ์ว่ากรรมเองไซ้	ก่อสร้างมาเอง
	จากโลกนิต

บทที่ ๗ ความตั้งใจจริง

สุภาวีกองกฤษกล่าวว่

“ถามความตั้งใจไหน ก็ยอมมของทางทนน”

นเห็นความจริง เพราะถ้าบุคคลมีความตั้งใจจะประกอบ
การสิ่งใดแล้ว ความตั้งใจนั้นก็จะนำให้ลุล่วงไปได้ ถึง
แม้จะมีอุปสรรคกีดขวางอยู่ก็ กังวลของทางที่จะข้ามพ้นจน
ปรุโปร่งตลอดไปจนได้ ความตั้งใจเป็นใหญ่เป็นโตเท่าทอง
ที่จะก้าวหน่านำไปสู่กิจการทั้งปวงที่สำเร็จ ไม่ว่าในสถานที
ใดเรียนนึก หรือในการทำมาหาเลี้ยงชีพทชานเรือนตบถก
หรือจะพูดให้กว้างว่าในโลกนทวไปก็ ท่านผู้ปฐาผู้หนึ่ง
กล่าวว่า “วชิระทำให้สัความปรารณากคือความตั้งใจ
ปรารณานนเอง” ความตั้งใจจริงนเป็นนสยอนประเสริฐ
มาก ถ้าผู้ใดอยู่ในตนแล้ว อาจจะกระทำสิ่งทั้งปวงทวไป
ไม่ว่าเล็กว่าใหญ่ไม่ว่าง่ายว่ายาก ให้สำเร็จลุล่วงตลอดไปได้
ทงน เพราะฉะนั้นเราจึงควรถือเอาสุภาวีกของทชานเป็นคคไว้

สำหรับประกอบกิจการทั้งปวงเสมอไปว่า ถ้ามีความตั้งใจที่
ไหน ก็ย่อมมีช่องทางนั้น

สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี (สันคำ) เมื่อครั้งยกทัพโยธา
ทัพใหญ่ มาล้อม กรุงศรีอยุธยาไว้ถึง ๔ เดือน จนประชิด
พระนคร ชาวพระนครทวงรักษาค่ายคูประตูหอรบเป็นสามาร
ทัพหงสาวดีลงจะมากกหักเอาพระนครไม่ไ้ด้วยศึกค้อมอง ครน
จะล่วงทัพเข้าไปแล้ว ชาวพระนครก็ยิงกระสุนปืนใหญ่น้อย
กรากออกมาถูกตองข้าศึกพันาคมิยหาย มีท่นที่จะให้ข้ามคู
เข้าไปถึงฝั่งในไ้ ถึงกระนั้นก็ ด้วยความตั้งใจจริง
ของพระเจ้าหงสาวดี ปรารภจะทะเอกกรุงศรีอยุธยาให้จงไ้
จึงทรงตั้งขึงฉาง สะสมเสบียง อาหาร อยู่ ท้า คัก เช่น การ แรมย
และให้มหาอุปราช กับแม่ทัพนายกองคุมพลพันกันทำถนนข้ามคู
มิไ้เกรงอาวุธปืนของชาวพระนคร ซึ่งระคมยิงออกมาราวกับ
หาฝนสี่เลียบพลเป็นอนมาก ชวตคนคนหนังกพันคนโกประมาณ
สักเจ็ดกอนแปดกอนเท่านั้น พระเจ้าหงสาวดีทงความเพียรท
กรุงศรีอยุธยาจนล้ำเร้ ทงนก็เพราะด้วยความตั้งใจจริง
นั่นเอง ถ้าปราศจากความตั้งใจจริงแล้ว พระเจ้าหงสาวดี
คงเลิกทัพกลับคนไปพระนครเสียหลายครั้งแล้ว ไ้ไหนเลยจะ

ทนอยู่เอาชีวิตและเลือดทหารเข้าที่มดมดอ้าวของชาวไทยจน
ไครกรุงศรีอยุธยา

สมเด็จพระพุทธเจ้าเสือ (พลวงสรรค์กต) เมื่อจะเสด็จ
ทอดพระเนตรคลองข้างเขื่อนทางหัวนครสวรรค์นั้น หนทาง
จะเสด็จจากพลับพลาไปถึงค่ายล้อมช้าง มียิงใหญ่กว้างขวาง
หนาอยู่ จึงรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอสองพระองค์ เป็น
แม่กองเกณฑ์คน ทำถนนข้ามบึงนั้นให้แล้ว ในเวลา กลาง คน
เพราะวิ่งเข้าจะเสด็จ พอวิ่งเข้าชนถนนก็แล้วเสร็จคงทง
พระทัยไว้

อนึ่งพระเจ้าเนไปเยือนนักษัตรใหญ่ของฝรั่งเศส ที่แม่
พระราชาณาเขตไคเกอยเต็มทวยยุโรปในครั้งนั้น ก็เพราะ
ความทงพระทัยจริงของพระองค์สังเคียว ครองหนงเมอญเฮา
แอลปส์ (ซึ่งเป็นภูเขาส่งที่สุดในทวีปยุโรป) ขวางหน้ากองทัพ
ของพระองค์อยู่ พระองค์รับสั่งว่า “ภูเขหรือไม่ภูเขากข้าง
เราจะต้องไปให้ได้” พระองค์ก็โปรดให้ของถนนข้ามไปจนได้
(ภูเข แอลปส์ นั้นสูงมาก จนในเวลานั้นไม่มีใครกว่ามนุษย์
จะสามารถทำทางข้ามไปได้)

แต่ในทันที่ขอเตือนผิงเขาว บัญญาว่า อนาคตังใจ
จริงน ถึงแม้ว่าจะเป็นเครื่องทำให้สำเร็จประโยชน์ได้ แต่
ก็จะของอาศัยความใคร่ครวญเป็นธรรมดา ถ้าเราตั้งใจประกอบ
การทก ผลทก็รบกระเป็นอนก ถ้าตั้งใจประกอบกการทชว
ก็จะไทรยผลชว เป็นเครื่องนำมาซึ่งความทุกข์ ความ
ทงใจจริงทเป็นธรรมรียนทงประกอบทวความค้ำวรอยคอบ
เมื่อเห็นว่าการสังโคตแทแล้ว จึงลงความทงใจพาทเพียรทำ
จนสำเร็จ เมื่อเห็นสังโคตไมคแล้วกละเสย

อนงความทงใจจะของอาศัยความพยายามเป็น ประมาณ
ถึงแม้ว่ากการทกระทำจะไม่สำเร็จได้โดยเร็วพลนก ก็ทงไม่
ยอทอดทงเสย หรือรยใจเร็วทวนได้ประมาททำสะเพร่า
หม่นหม่นโทเสยการ

“ข้าเป็นการนานเป็นคฤ” เป็นคาเตือนททงจำไว
จงคเบยงเคาททงแข่งชนะกระทำในนทานอัสยปกรณำ กระทำย
ทระนงคนว่าว้งเร็ว ประมาทเท่าเห็นว่าคสถานความเคยม เมื่อ
ว้งไปโคคทงทางจรงทคพกนอนเสยทนทง ครนคนทงคอไป
อก พอถทสญญาทเห็นเท่าไปนอนคอบทนนแล้ว กระทำย

จริงแท้ตาฉันใด ชาวเราจึงมีความตั้งใจให้เหมือนตาฉันใด
จงก้าวเราเร่งขึ้น แท้ตาพยายามค่อยก้าวค่อยไปให้มั่นคงก็อาจ
สำเร็จกิจที่ใหญ่หลวงได้เหมือนกัน

กรุงเทพ ฯ อมรรตนโกสินทร ทรงเรอเจเรณูชนใด
ถึงเพียงนี้ ก็หาได้เป็นชนใดในวันเคียวบ่เคียวไม่ อาศัย
ความพากเพียรพยายามของชาติไทย มีพระมหากษัตริย์
เป็นต้นเป็นประธาน ที่ใดทรงทำนุบำรุงให้เจเรณูชนเป็นชน ๆ
ตลอดมาจึงร้อยกว่า จึงได้ปรากฏเป็นเช่นนี้

พระเจ้าตาก (สิน) เมื่อจะสร้างพระอิเหนา ฤกรุง
สยามให้เป็นเอกราช พน จากเงอมมอ พมาชาติกน น พระองค์ ก
ห้ามทหารเป็นกำลังมากมายไม่ควยความตั้งใจจริงของพระองค์
ที่จะบำรุงพระบรมพุทธศาสนาให้เสื่อมศูนย์เสีย พระองค์จึง
ได้ทรงเกลี้ยกล่อมชุมนุมพรคพวกพลทหารได้ประมาณพันหนึ่ง
ทัพพาออกมา แล้วเสด็จเป็นกระบวนทัพลงมาทางทิศใต้

๑ กรุงเทพ ฯ อมรรตนโกสินทร คือกรุงบางกอกเรา

๒ อิเหนา เดช และ บารมี

๓ เอกราช เป็นใหญ่ในตนไม่ขึ้นแก่ใคร

๔ บวร ประเสริฐ

เกลี้ยกล่อมชักจูงราษฎรให้ช่วยบำรุงพระบวร พทอ ศาสนา ตาม
 ราชทางตลอดมา จนใคร่พลเป็นกำลังมากจนทุก

พระองค์ใดที่อัสสย กองทัพพม่าซึ่งมีกำลังมากกว่า
 หลายครั้ง และทรงมีพวกทมิฬชาติ ปองประทุษร้ายต่อพระองค์
 กเนือง ๆ แต่เป็นเคสพระอธิการแห่งความสยบธรรม และ
 ความทรงพระทัยบำรุงพระพทอศาสนา ศักรเหลาจารย์พ่าย
 แพพนาศมีอาจทานทานใด พระองค์ใดทรงควบคุมทหารปราบ
 ปราบบัจจามิตร ด้วยความทรงพระทัยจริง และด้วยพระปรีชา
 ญาณอันประเสริฐ จนกรุงสยามได้ดำรงความเอกราชตาม
 เดิมชก พ้นจากเงอมนอพมาชาติ และพระองค์ใดครอง
 ราชสมบัติในกรุงธนบุรีเป็นต้นมา

อนึ่งในข้อจะขอคัดแปลประวัติ ของ เซอร์ เฟาเวล
 บกสทอน ท่านผู้บรรยายคดีคุณหนึ่ง มากล่าวไว้ให้เข
 ื่อทราดสักทอนหนึ่ง เพศจะแสดงให้เห็นว่าท่านผู้เขียน
 มนสยประกอบไปด้วยความทรงใจจริงอย่างไร

สิ่งใดที่ท่านเซอร์ เฟาเวล บกสทอน คิดว่าสมควรจะ
 กระทำ ท่านก็คิดว่าสมควรจะต้องกระทำให้บริบูรณ์ทุกสิ่ง ท่าน

๑ ทมิฬชาติ ชาติต่ำช้าเลวทราม

๒ บัจจามิตร ข้าศึก

๓ ประวัติ เรื่องราวของคนในการที่ได้ทำสิ่งใด ๆ มา

เป็นผมอารมณ์ขันขาน อุตสาหะ เที่ยงตรง และมีสติมั่นคง
ใจของท่านเป็นประจักษ์มอที่โคนวคและบยคนไหนแนแนพนเป็น
ก่อนเคยว มุ่งเฉพาะกิจที่ท่านจะต้องกระทำเป็นศูนย์กลาง
ประจักษ์มอที่ทชไปทางทิศเหนือเสมอ ท่านมีสติอันแนวกน
ทั้งในทางกรงานและทางหนังสือ ท่านได้เปล่งวาจาออกจาก
ปากของท่านเองว่า ท่านอาจเลอยไม่ไคชวโมงหนึ่ง แล้ว
ไปทำ คณิตศาสตร์ (MATHEMATICS) คอเลขท่าง อก
ชวโมงหนึ่ง แล้วไปเทยบยงนกเลยอกชวโมงหนึ่ง และในขณะ
ททาสังโหนกมรทใจอยู่แต่ในสิ่งนั้นหาไคคคถึงสิ่งอื่นไม
นสยความตั้งใจจริงอันแนละเป็นเครื่องนำ ให้ ท่าน ผัน
ถึงซึ่งความเจริญของท่าน ท่านได้กล่าวอกว่า ท่านยังเห็น
โลกมากเข้า ท่านยังมีความเชอแนช่นว่า มนุษย์ในโลก
นททางกนเป็นคนสามารถ เป็นคนไร ความสามารถ เป็นคน
ปรากฏชอเลยง และเป็นคนหาชอมไคน่น เป็นทวยมความ
ตั้งใจจริง ความชวนชววยจริง มากและน้อยผก อกนเท่านั้น
เอง ส่วนทวท่าน สังไคททาทงใจจะกระทำแล้ว ก็ต้องยาก
หน่าไปจนถึงแกชยชนะหรือปราชย ความตั้งใจจริงอัน

๑๑ ไร มีน้อย ชัดสน

๑๑ ปราชย พ่ายแพ้

ແທະທ່ານເຂົາວ່າອາກະທຳສິ່ງໃດ ໆ ໃນໂລກນັ້ນທັງໝົດໃຫ້ສຳເລັດ
ໄປໄດ້ ຖ້າອາກະທຳສິ່ງໃດນັ້ນເລີຍແລ້ວ ດຶ່ງບຸນກຸສົນຫຼືອ
ວາສນາຫຼືອໂອກາດອັນປະເສີຍໃດ ໆ ກໍ່ໄດ້ອາກະທຳສິ່ງດັ່ງນັ້ນ
ໃນໂລກໃຫ້ເປັນມະນຸດປະເສີຍໄດ້

ຄຳຂອງທ່ານຜູ້ນັ້ນປາກົດຢູ່ໃນ ປະຫວັດຂອງ ທ່ານ ເປັນ
ໂອກາດອັນປະເສີຍ ຫຼາຍເທື່ອທ່ານຜູ້ນັ້ນມີອາຍຸເຍາວຍັງຄົງ
ຈະຈຳໃຈໃຈໄວສຳລັບເປັນເສຍຍິ່ງທີ່ປະກອບກິດ ກິດ ເລີຍຕົນ ຕໍ່ໄປ
ຢ່າງນັ້ນ ແຕ່ຈະອ່ານວ່າ ທ່ານຜູ້ນັ້ນໃຊ້ໃຈໃຈໃຈ ກິດ ກິດ
ຂວນຂວາຍຈິງໃຫ້ເປັນປະໂຫຍດນັ້ນ ຈະຕ້ອງປະກອບດ້ວຍສັດ
ສັມປັດທະນະ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ ກິດ
ເປັນໂຫຍ ທ່ານຜູ້ນັ້ນໃຊ້ໃຈໃຈຈະເປັນປະໂຫຍດແລະຈະນຳມາສູ່
ຄວາມປະເສີຍ

ສະກົດໃຈໝາຍມຸ່ງເຊັ່ນ

ຄຸນນະພາບບໍ່ສຳຄັນ

ຄົນທັງໝົດ

ອ່ານໃຈສະຫງົບສະຫງົບ

ທັງ ປະກາຍ ນັກສຳນັກ

ສຳຄັນເລີຍຄຸນນະ

ຈາກພາສາສັກສິດ

๑๓ ๑๔ ๑๕
ผเคาพ เจตน ตั้ง

ใจปลง จริงรา

ปล่อยจิตทอกใจลง

หนึ่งแล้ว

เคาพแน่วอย่างาง

จิตกลบ อิกนา

กลบขอยเสียบขอยแคล้ว

กลากแทแปร ๑๕ จริง

โคลงภาณิกพระร่วง

๑๓ เคาพ นบมอบ

๑๔ เจตน กิต ตั้งใจ

๑๕ แปร กลาข แปรจริงก็คือกลาขจากจริง

บทที่ ๘ ความเพียร

๑. พณูปริ^๑ พยอม^๒ เป็นที่^๓ เกิดของ^๔ สรรพ^๕ สิ่ง^๖ ต่าง^๗ ๆ^๘ ทมน^๙ นย^{๑๐}
 ๒. จะ^๑ ต้อง^๒ การ^๓ ไม่^๔ ว่า^๕ สิ่ง^๖ ที่^๗ เป็น^๘ ภั^๙ กษา^{๑๐} หาร^{๑๑} เครื่อง^{๑๒} ขร^{๑๓} โภ^{๑๔} ค^{๑๕} ก^{๑๖} ท^{๑๗} ร^{๑๘}
 ๓. วั^๑ ต^๒ ุ^๓ เครื่อง^๔ อุป^๕ โภ^๖ ค^๗ ต่าง^๘ ๆ^๙ ก^{๑๐} ก^{๑๑} แ^{๑๒} ต^{๑๓} ส^{๑๔} เ^{๑๕} ห^{๑๖} ล^{๑๗} อ^{๑๘} น^{๑๙} ท^{๒๐} อ^{๒๑} ค^{๒๒} ย^{๒๓}
 ๔. ก^๑ ำ^๒ ล^๓ ง^๔ ของ^๕ ม^๖ น^๗ น^๘ ย^๙ ปลูก^{๑๐} ส^{๑๑} ร^{๑๒} ำ^{๑๓} ง^{๑๔} ข^{๑๕} น^{๑๖} พ^{๑๗} ช^{๑๘} ะ^{๑๙} ม^{๒๐} ผล^{๒๑} ก^{๒๒} เ^{๒๓} เพราะ^{๒๔} ม^{๒๕} น^{๒๖} น^{๒๗} ย^{๒๘}
 ๕. พ^๑ ร^๒ ว^๓ น^๔ ด^๕ ิน^๖ ค^๗ ำ^๘ ย^๙ ห^{๑๐} ญา^{๑๑} ปลูก^{๑๒} เ^{๑๓} พ^{๑๔} ะ^{๑๕} ร^{๑๖} ค^{๑๗} น^{๑๘} ำ^{๑๙} ร^{๒๐} ง^{๒๑} เก^{๒๒} ย^{๒๓} เก^{๒๔} ย^{๒๕} ว^{๒๖} จ^{๒๗} น^{๒๘}
 ๖. เป็น^๑ ภั^๒ กษา^๓ หาร^๔ ไ^๕ ้^๖ ห^๗ อย^๘ ค^๙ ำ^{๑๐} ย^{๑๑} ห^{๑๒} ร^{๑๓} อ^{๑๔} ข^{๑๕} น^{๑๖} ส^{๑๗} ัต^{๑๘} วั^{๑๙} ก^{๒๐} ท^{๒๑} อ^{๒๒} ง^{๒๓} อ^{๒๔} ค^{๒๕} ย^{๒๖} ถ^{๒๗} ก^{๒๘}
 ๗. ท^๑ อ^๒ ก^๓ ่อน^๔ จ^๕ ึง^๖ เป็น^๗ ผล^๘ ำ^๙ เ^{๑๐} เครื่อง^{๑๑} น^{๑๒} ำ^{๑๓} ห^{๑๔} ม^{๑๕} ข^{๑๖} น^{๑๗} แ^{๑๘} ร^{๑๙} ก^{๒๐} ท^{๒๑} อ^{๒๒} ง^{๒๓} ข^{๒๔} ุ^{๒๕} ร^{๒๖} ่อน^{๒๗}
 ๘. ข^๑ น^๒ จ^๓ าก^๔ ก^๕ ิน^๖ แ^๗ ละ^๘ ห^๙ ล^{๑๐} อ^{๑๑} ห^{๑๒} ล^{๑๓} อ^{๑๔} ม^{๑๕} จ^{๑๖} ึง^{๑๗} เป็น^{๑๘} ร^{๑๙} ูป^{๒๐} พ^{๒๑} ร^{๒๒} ร^{๒๓} ณ์^{๒๔} เ^{๒๕} เครื่อง^{๒๖} ใ^{๒๗} ้^{๒๘} แ^{๒๙} ละ^{๓๐}
 ๙. เ^๑ เครื่อง^๒ ประ^๓ ต^๔ ย^๕ ต่าง^๖ ๆ^๗ ต^๘ ำ^๙ ม^{๑๐} ค^{๑๑} ว^{๑๒} ำ^{๑๓} ม^{๑๔} ปร^{๑๕} ำ^{๑๖} ร^{๑๗} ำ^{๑๘} น^{๑๙} ำ^{๒๐} โ^{๒๑} ล^{๒๒} ก^{๒๓} ของ^{๒๔} เ^{๒๕} ร^{๒๖} ำ^{๒๗}
 ๑๐. ใน^๑ ป^๒ ร^๓ ต^๔ ข^๕ ย^๖ ข^๗ น^๘ น^๙ ม^{๑๐} ง^{๑๑} ค^{๑๒} ง^{๑๓} ส^{๑๔} ม^{๑๕} บ^{๑๖} ร^{๑๗} ุ^{๑๘} ณ์^{๑๙} ข^{๒๐} น^{๒๑} พ^{๒๒} ร^{๒๓} อ^{๒๔} ม^{๒๕} ท^{๒๖} ง^{๒๗} พ^{๒๘} ช^{๒๙} พ^{๓๐} น^{๓๑} ุ^{๓๒} แ^{๓๓} แ^{๓๔} ละ^{๓๕}
 ๑๑. วั^๑ ต^๒ ุ^๓ ต่าง^๔ ๆ^๕ พ^๖ อ^๗ ท^๘ ะ^๙ ป^{๑๐} ฏ^{๑๑} ย^{๑๒} ิ^{๑๓} ท^{๑๔} ค^{๑๕} ว^{๑๖} ำ^{๑๗} ประ^{๑๘} ส^{๑๙} ัง^{๒๐} ค^{๒๑} ำ^{๒๒} ค^{๒๓} ว^{๒๔} ำ^{๒๕} ส^{๒๖} ุ^{๒๗} ข^{๒๘} ำ^{๒๙}
 ๑๒. ใ^๑ ห^๒ เ^๓ ำ^๔ ไ^๕ ้^๖ ก^๗ เ^๘ เพราะ^๙ อ^{๑๐} ค^{๑๑} ย^{๑๒} ก^{๑๓} ำ^{๑๔} ล^{๑๕} ง^{๑๖} การ^{๑๗} ะ^{๑๘} ร^{๑๙} ำ^{๒๐} ของ^{๒๑} ม^{๒๒} น^{๒๓} น^{๒๔} ย^{๒๕} ค^{๒๖} ล^{๒๗} อ^{๒๘} ค^{๒๙}
 ๑๓. ม^๑ ำ^๒ แ^๓ ต^๔ ก^๕ ำ^๖ ล^๗ ไ^๘ ะ^๙ ว^{๑๐} ำ^{๑๑} น^{๑๒} แ^{๑๓} ละ^{๑๔} โ^{๑๕} ล^{๑๖} ก^{๑๗} ย^{๑๘} ัง^{๑๙} ะ^{๒๐} เ^{๒๑} ำ^{๒๒} เ^{๒๓} ำ^{๒๔} ำ^{๒๕} ำ^{๒๖} ข^{๒๗} ุ^{๒๘} ข^{๒๙} น^{๓๐} ก^{๓๑} ว^{๓๒} ำ^{๓๓} น^{๓๔}

๑. ปฐพี	แผ่นดิน
๒. ภักษาหาร	อาหาร คือ ของกิน
๓. วัตถุ	สิ่งของ
๔. สมบูรณ์	บริบูรณ์ เต็มพร้อม

อีกได้ ก็เพราะการออกกำลังกายกระทำของมนุษย์ทุกคนน่าย
ถือไปภายหน้า

แม่เรายกถือเอาความสำคัญขึ้นเป็นหลัก เราจะแล
เห็นได้ทุกคนว่า มนุษย์ต้องช่วยกันทำการ แบ่งหน้าที่
กันเป็นค่านเป็นส่วนตามความชำนาญและความพอใจ
ค่านาคาส่วนก็จะต้องศึกษา และคิดแก้ไขให้การปลูกเพาะ
เจริญขึ้น ผู้ที่เป็นช่างต่าง ๆ ก็จะต้องชวนช่วยออกกำลังและ
ปัญญาให้การช่างนั้น ๆ ดียิ่งยวดขึ้นไปทุกชั้น พุคแต่สั้น ๆ
ก็ค้อมนุษย์ของหมื่นทางวนของตน ๆ ทุกคน จึงจะสมควรกับ
ทศนใช้สมบัติของโลก ที่สอนเขาให้ลงกำลังสร้างสมขึ้นไว้
แม่ผู้ใดไม่ทำการฝึกฝนก็จะไร้ความชดเชย จะไม่ได้ใช้สมบัติ
ของโลก เพราะไม่มีทรัพย์จะจ่ายซื้อ โดยเหตุฉนั้นแหละ
บุคคลที่หมั่นทำการจริงจัง บุคคลที่เกียจคร้านไม่ทำการ
จึงเกิดตรวนกรวนกรวย การกอบกิจที่เป็นส่วนของเราโดย
เต็มกำลังเพื่อทดแทนสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมบัติของโลกที่เรา
เอามาใช้หรือบริโภคคนแต่ละ คือ ความเพียร อันสำคัญ
ความเพียรนี้มาจากรัก อยู่ในข้อลำ สมอง มีอ เท้า และ

ผู้หญิง เมื่อน่วยจวนจะสิ้นใจอยู่แล้ว จึงเรียกบุตรชาย ๓ คน
 เขามายกกว่า "บิดาจะสิ้นชีพไปครองน กิ๋หามสิ่งใดที่จะ
 หยิบยื่นให้เป็นมรดกแก่เจ้าไม แต่บิดาจะบอกความลับให้
 เจ้าว่า ในพันทนาของเรานมีขุมทรัพย์ใหญ่ซ่อนอยู่ เจ้า
 จะต้องขุดค้นดู พอขุดเท่านั้นแล้วกษัตริย์ ยิงหาท่นจะ
 บอกว่าขุมนั้นอยู่ตรงไหน ๆ ไม่ ฝ่ายบุตรทั้งสามทั้งแคบคาย
 แล้วกช่วยกันต่งหน้าขุดพันทคนจนจนทั่ว คนหาจนสิ้นเชิง
 ก็หาพบขุมทรัพย์ไม่ แต่ได้รบผลทโคขุดพรวนคนจนคแล้ว
 จึงเลยหวานเพาะพืชโคผลเป็นรางวัลของบรรดาโลก และ
 อีกคนหนึ่ง เป็นขุมทรัพย์ที่ขุดโดยออกไว้ว่า อยู่ในพันทนา นเอง
 ต่งแทนนมีบุตรทั้งสามนกรสกลดประโยชน์ของการ หมั่นทำ
 และจึงโคเขาพันทนนั้นเป็นขุมทรัพย์เลยงศพตลอดไป แต่
 หากจะมิตาถามว่า "กคนในโลกนยอมมีความพิเศษผกกัน
 บางคนก็มีเครื่องอกหนนมาแตกาเนกทเคยว กล่าวคอกก
 ในตระกูลสูงหรือตระกูลม่งมี หรือประกอบไปด้วยสติปัญญา
 เลยข แลหลม เป็น ทน สมบัติ มาต่ง แต่ อนัน แต่ ออก ผิด จาก

ตามญ ชน คนที่ตรงกันข้ามกับเจ้าพวกนี้ถึงจะถึงความเพียร
สักเท่าไร ๆ จะสู้คนเจ้าพวกนี้ได้อะไร มีคำตอบว่า “ความเพียร
นั้นใช้แต่จะนำให้ คนเจ้าพวกนี้ กล้ามา แล้ว เช่น ผึ้ง ซึ่ง ความ
ประเสริฐได้ฝ่ายเดียวเมื่อไร ถึงคนโง่ก็หรือคนโง่ที่ทรนกล
และโง่ที่ทรนกลก็ แต่ถามความเพียร ความเพียรนั้นอาจ
จะชักจูงให้เป็นผลถึงซึ่งความประเสริฐขึ้นชดช้อนามใดเหมือนกัน
ทั้งมีปรากฏเป็นตัวอย่างอยู่แล้วหลายท่าน

กล่าวคือเจ้าพระยานรรัตนราชมานิต (โต) ผู้มีโต
เกิดในตระกูลสูง แต่ได้รบพระราชทานยศศักดิ์สูงศักดิ์เป็น
ท้าววงศ์สืบไป ก็เพราะด้วยความเพียรความสามารถนั่นเอง
กับหลวงอุปการภักดีท่านช (เต็ง) ผู้เป็นजनนอกที่ทรนกลสมยศ
แต่ได้ถึงความเพียรออกกำลังกายจนภายหลังมีม นนเป็น
เศรษฐีโตคนหนึ่ง บุคคลที่ทนทรนกลมาแต่กำเนิดถ้าไร้ความ
เพียรแล้ว ก็หอนจะรักษาทรัพย์สมบัตินั้นไว้ให้เจริญโต
ตัวอย่างก็มีปรากฏอยู่มากเหมือนกัน ไม่จำเป็นจะต้องชดช้อนาม
ในทันที เหตุฉะนั้นบุคคลไม่ว่ามว่าจน ไม่ว่าฉลาดว่าโง่ จะต้อง
นับว่าเป็น กิจของตน ที่จะต้องถึงความเพียรทุกคน ถึงเป็น

๑๔ ครั้นรู้กระตองประกอบด้วยความเพียรเท่ากบเป็นขาคเขื่องใจ

๑๕ ชนในโกมิชาติเขอ

เลวทราม

๑๖ เพียรอุทิศให้พยายาม

๑๗ หม่นหม่น

๑๘ อยู่บ่คอยู่ฝ่นความ

๑๙ รู้แก่ เกินแซ

๒๐ กลบยศใหญ่ยังชน

๒๑ เช่นเชอผก

๒๒ ผู้กมิชาติเขอ

๒๓ กล วงศ์

๒๔ ประมาทจิตคิกทระนง

๒๕ ทวหนา

๒๖ ไปเพียรกลบพาพงศ์

๒๗ คนเสอม คนยแซ

๒๘ นานหน้อยค้อยคกชา

๒๙ หมกเชอมชม

๓๐ จากวชรวณณ ๑๑๑

๓๑ กวองกฤษผ่นงมนามปรากฏว่า สไมลล์ กล่าวไว้

๓๒ ว่า "ความเพียร น เป็น กิจของชนทั่วไปไม่ว่าไพร่หรือผค

๓๓ มหรือจน ผคเป็นผค (คือสภาพบุรุษ และสตรี) ๓๔ ทงท

๓๕ เกิดในตระกูลสูงกค หรือผคไม่มตระกูลสูง ๓๖ แตมคณวค

๓๗ คประพฤคคน ถูก คอง ตาม ธรรม จริยา ๓๘ เป็น ผค ชน กค

๑๑ เขื่องใจ ขากจน

๑๒ กุล ผ้ง กอง ไทขมาแผลงเป็นตระกูลแปลว่าวงศ์

๑๓ สุภาพบุรุษ คนที่เรื่อบร้อยประพฤคคนคั่งอยู่ในธรรมจริยา

สภาพบรุษและสตรีเหล่านั้น ถึงแม้ว่าจะถึงพร้อมด้วยยศศักดิ์
 บรรพการศฤงคาร ก็จะไม่ขาดความคำนึงว่าเป็นกิจ ของ ตน
 ส่วนหนึ่งที่จะต้องกระทำคุณ ประโยชน์ ให้ แก่โลก เป็น การทอ
 แทน และจะมี ความช่วย แก่ใจ ในการที่จะนอนกินอย่างที่เขา
 พுகกันวาทนพวงเขี้ยว ใช้ทรัพย์สินสมบัติของตนซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้น
 จากกำลังกายของผู้อื่นถวายเคี้ยว การกระทำตนให้เกียจคร้าน
 หาประโยชน์แก่โลกมิได้ ไม่เป็นเกียรติก่อตนเลย บางทีคนท
 มีใจละเพราะตาจะคบเห็นว่าเป็นตงนนั้น แต่สุดท้ายประเสริฐ
 เป็นสภาพแท้จริงแล้ว ย่อมจะตเคยน และจะทงหนาแ
 กระทำตนให้เป็นประโยชน์แก่โลก ซึ่งนับว่าเป็นผลที่จะนามา
 ซึ่งเกียรตยศอย่างสูง

อนึ่งเมื่ออายุยังอยู่ในปฐมวัย การหมั่นศึกษาเป็น
 ความเพียรอนทน เพราะเป็นโอกาสให้กระทำการซึ่งเป็นหน้าที่
 ของตนที่จะต้องกระทำให้คืบต่อไปในภายหน้า ชาวเราที่ไ
 เกิดมาเป็นมนุษย์บนโลกนี้แล้ว จงเราจาเป็นท
 จะกระทำตัวเราให้ ประพฤติให้ถูกต้องตามคลองธรรมวิธีา

ให้เป็นผู้มีประโยชน์แก่โลกและแก่ชาติของเรา มีให้เสียที่
 ที่ใดเกิดมาเป็นชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนา
 ก็ควรกระทำตนให้ประเสริฐไต่ต่อนั้น เราจะต้องเป็น
 ผู้มีความรู้ เพราะฉะนั้นจะต้องออกเล่าเรียนเสีย
 แต่เมื่อยังยอมเขว้าอยู่ เมื่อโตขึ้นจะไม่มีเวลาเรียน เพราะ
 จะมั่งคั่ง ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ผู้ที่เล่าเรียน
 มาแต่เล็กหรือเรียนแต่เกียจคร้านเหลวไหลเสีย เมื่อโต
 ขึ้นย่อมรู้สึกลำบากยาก คึกเคิบตายเวลาทนนิดก็ท้อเสียเปล่า
 แต่เมื่อมารู้ถึงคุณค่าของการเล่าเรียนดังนี้ เวลาว่าง
 เสียไปเสียแล้ว จะกลับตัวให้เข้านั่งกลองอีกไม่ได้ จำเป็น
 ต้องเป็นคนโง่ และประหลาดก็อย่างทำไปจนตลอดชีวิต
 นานแล้วเราผยองอยู่ในเวลาเล่าเรียนจงจำไว้เป็นตัวอย่าง วิชา
 ขวนขวายเรียนให้สำเร็จก่อนที่ที่จะต้องออกทำมาหากิน อย่า
 ให้ต้องรู้สึกเสียภายในภายหลังว่าเมื่อเล็ก ๆ เราชั่ว ละ
 ทิ้งเวลาให้หมดไปเสียเปล่า จนโตขึ้นต้องรับความ
 ลำบาก

อันประโยชน์ของการศึกษานิสิตที่ระพรพรรณ เรา
 ขอม ทราบ อยู่ ด้วย กัน แล้ว แล้ว วิชา ศึกษา ให้ ได้ วิชา
 และเมื่อได้ศึกษามาแล้ว จะใช้วิชานั้นให้เป็นประโยชน์แก่
 อย่างไรนั้น เป็นการยากนักหนา บางคนก็ไปหลงศึกษา
 ในสถานที่ไม่สมควรแก่คน คนจำพวกนี้จำเข่นของขงเบ้ง
 ความเขื่อน่ายในการศึกษา และเป็นคนโง่เง่าเท่ากันไป
 คนใดก็เหมือนหนงคนเกินทางผิด เมื่อได้รู้สักว่าตนผลกม
 ความที่อดอย จะกลับก็ใช้ระก่อไปก็เชิง ลงสัทท้ายก็เข็น
 อันว่าไ้เสียเวลาเกินล่วงเลยมาเสียแล้ว ไม่ได้รับประโยชน์
 สมความปรารภณา ฉะนั้น
 บางคนเมื่อได้ศึกษาวิชาแล้ว เขาวิชานั้นมาใช้ใน
 ทางผิด คือมากกว่าตนรคิมความเขื่อหยังทะนงตนจนเกินไป
 บ้าง บางคนก็คิมไม่ลกรจริง วิชาที่ไ้เป็นเงา ๆ พาริก
 ให้ฟังช้าน นำตนให้เป็นคนหาประโยชน์มิได้กัมฉก
 ในรอยเท้าโคทกล่าวมาแล้วในข้างตนบ้าง และบางคนก็เขา
 ทำราเข้าทงหน้าไม่ใช้ความกำริทริทของ ให้สมควรแก่เหตุการณ
 เกินตามตำราทะบึ่งไปเลยเป็นเดนไปย้าง

ในขณะแปลถ้อยคำของ ลอร์ด เบคอน จาก
หนังสือที่ท่านได้แต่งไว้มาให้เห็นพอเป็นเครื่องระมัดระวังของ
กฤษฎีกาศึกษาคือไป

“การศึกษาวชิราวุธหนังสือมประโยชน์ ๓ อย่างคือ:-

(๑) เป็นช่องทางที่จะนำมาซึ่งความสำราญขึ้นทั้งใจ

(๒) เป็น อาภรณ์ เครื่องประดับ สำหรับเชิดชูอาตม

ให้เลศลางงามตลอดไปชั่วชีวิต

(๓) เป็นทุนสำหรับใช้ประกอบกิจการ กระทำธุระให้
สำเร็จไปได้โดยสะดวก

“ประโยชน์ที่ ๑ นั้น จะได้รับเป็นส่วนใหญ่ในเวลา
อยู่เปล่าเปลี่ยวลำพังตน

“ส่วนประโยชน์ที่ ๒ จะได้รับเมื่อเกษียณของกษัตริย์มหาชน

“และประโยชน์ที่ ๓ จะเป็นคุณสมบัติสำหรับจัดการทเป็น
หน้าที่ของตนที่จะต้องกระทำในชาติตน ให้สำเร็จไป โดย
เรียบร้อยได้

“ถึงแม้ว่าบุคคลบางคน จะ เป็น ผู้มีความฉลาดเฉลียว
มาแต่กำเนิด สามารถ กระทำ การ เล็ก น้อย ที่ เป็น ส่วน

เกือบไม่ซบซนยิ่งเหียงนก ให้สำเร็จตลอดไปได้ก็ แต่ที่
ความสามารถ ที่จะพิจารณาเหตุ การ ใหญ่ ที่ซบซน ลง ช่าง มาก
ให้เห็นและเข้าใจได้ไป ไปรุ่งแท้จริง โดยกว้างขวาง และตำ
รวจหน้าใจตลอด จิตร้อยกรองแบ่งปันกันออกเป็นแผนก
เป็นหมวดหมู่ ตามความประสงค์ให้ใคร่จะเขียนชอชอชอชอชอชอช
แล้วจึงให้สำเร็จโดยบริบูรณ์ นอกจากคนที่มีความรู้ใคร่
ความผูกพันแล้ว ก็ยากที่จะหาได้

“การใช้ประโยชน์ที่ ๑ มากเกินไป คือหลงเมาเรณ
จนเกือบจะไม่ลืมหลืมตา เป็นอาการเชื่อมขม

“การแสวงประโยชน์ที่ ๒ ออกนอกหน้า เป็นสาถะยัง
(ความโอ้อวด)

“และการใช้ประโยชน์ที่ ๓ อย่างหนักแล้ว ตำราว่าอย่างไร
ก็ทำไปอย่างนั้น ไม่ใช่สติสัมปชัญญะใคร่ควรจะให้ควรแก่เหตุ
แก่สมัย เป็นความจำอวดของบาเรณ

“การททาคงนกเหมอนหนึ่งผ่านโลก ไม่เกิน
ตามโอวาทของโลก แต่คนจำพวกนี้ เมื่อได้ทำการมี
ความชำนาญชาญชาญแล้ว จะกลับใคร่ความสงสัยของ

โลกและรู้สึกได้ว่าชาวชาติคนใดเคยมาจากการา นน ขงยก พรอง
 อยกของชาติกับความชำนาญ เป็น เครื่องอุปปรุงจนเต็มพรอมชนอก
 ชนทนาง

การศึกษามักจะนำเรียนให้ฟังจนเกินไป และความ
 ชำนาญจะเกินของบุคคลให้รู้แน่นแน่นเขา คนที่หลัก
 แลตามเกินไปมักจะหนายการศึกษา คนโง่เขลาการศึกษา
 คอเห็นว่าเป็นของประหลาด มีพิเศษเป็น ล้นพ้น ประการ เป็น ของ
 สำหรับเทวดา เกินเขตความสามารถแห่งมนุษย์ แต่คน
 ฉลาดจะมีความนิยมเห็นคุณค่าของการศึกษาและจะนำเอาการศึกษา
 มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้

“การเล่าเรียนไม่สอนให้ผู้เรียนรู้ว่า จะให้เขาวิชาไป
ใช้ไปอย่างไร สอนให้ผู้เรียนรู้ถึงนักคิดความดีและ
ความสังเกต ซึ่งเมื่อชากนหลาย ๆ คนเขาก็เป็นความ
ชำนาญตนเอง”

ในที่สุดคน
กลุ่บทรทงหลายรงฮักสำหพากเพียรคักข
วิชาให้เป็นตนทุนไว้
เมื่อเคยโคชนแลวกรงอยาเกียรคราน
ทำงาน
และจงรักไชววิชาให้ถูกคองตามโฮวาทของท่าน
ลอรดเบคน
ทโคชนามากลาวไวขางคนนเกิด

โคลงต่อไปนี้ ก็มี ใจ ความสุขุม คล้าย คลึง กยท กล่าวมา
แล้วเหมือนกัน คือ

โคลงบาทกฤษณ

ความ ^{๒๔} มร ^๕ เป็น ^๕ เพื่อน ^๒ ไต่	ใน ^๕ ยาม ^๕ เป็ ^๕ ยวนา
เป็น ^๕ เ ^๕ ครอง ^๕ อา ^๕ ภ ^๕ ร ^๕ ณ ^๕ ค ^๕ ร ^๕ าว	พ ^๕ ก ^๕ ไต่
เป็น ^๕ ร ^๕ าง ^๕ เม ^๕ อ ^๕ ค ^๕ ก ^๕ คว ^๕ าม	ค ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ท ^๕ ก ^๕ ส ^๕ ิน ^๕ แซ
เป็น ^๕ ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ ท ^๕ ก ^๕ เพ ^๕ ล ^๕ ไ ^๕ ท ^๕ ล	พ ^๕ ร ^๕ ุง ^๕ ง ^๕ าย
โก ^๕ ง ^๕ เก ^๕ ล ^๕ ย ^๕ ค ^๕ คว ^๕ าม ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ช ^๕ ก ^๕	ค ^๕ อ ^๕ ค ^๕ น ^๕ น ^๕ ระ ^๕ พ ^๕ อ
ช ^๕ อ ^๕ ช ^๕ อ ^๕ บ ^๕ ช ^๕ ม ^๕ ย ^๕ ว ^๕ าย	ช ^๕ ย ^๕ าก ^๕ ไต่
ค ^๕ ล ^๕ า ^๕ ค ^๕ อา ^๕ ร ^๕ ว ^๕ ง ^๕ ไ ^๕ ศ ^๕ ก ^๕ ล	ป ^๕ ระ ^๕ โย ^๕ ชน ^๕ ป ^๕ ว ^๕ ง ^๕ แล
เก ^๕ ย ^๕ ร ^๕ เก ^๕ ย ^๕ คว ^๕ าม ^๕ ร ^๕ ุ ^๕ ว ^๕	ย ^๕ ั ^๕ ว ^๕ ย ^๕ การ
ร ^๕ เ ^๕ ย ^๕ น ^๕ ค ^๕ ม ^๕ ท ^๕ อ ^๕ ย ^๕ แท ^๕	ท ^๕ าง ^๕ ท ^๕ ล ^๕ ง ^๕ ล ^๕ ม ^๕ แซ
ร ^๕ า ^๕ น ^๕ ก ^๕ น ^๕ ว ^๕ า ^๕ ร ^๕ ณ ^๕	ผ ^๕ ก ^๕ พ ^๕ ล ^๕ ง
เล ^๕ ช ^๕ ท ^๕ ล ^๕ ก ^๕ ไ ^๕ ง ^๕ ง	ท ^๕ ร ^๕ พ ^๕ ย ^๕ ส ^๕ าย ^๕ ค ^๕ ุ ^๕ น ^๕ ย ^๕ เ ^๕ น ^๕ อ
ป ^๕ ระ ^๕ พ ^๕ ฤ ^๕ ท ^๕ พ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ง	ท ^๕ ก ^๕ ช ^๕ ก ^๕ ย ^๕

พระพนธัมมเคาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาคำรงราชานุภาพ

ความเพียร^๕น^๕เป็น^๕ส^๕ิง^๕ป^๕ระ^๕เส^๕ร^๕วิ^๕ ถึง^๕แม่^๕เป็น^๕เ^๕ครอง^๕ท^๕ะ
พา^๕ไ^๕เ^๕น^๕อ^๕ย^๕ก^๕าย^๕เ^๕น^๕อ^๕ย^๕ใ^๕ก^๕ก^๕ แต่^๕คง^๕ให้^๕ผล^๕และ^๕ให้^๕คว^๕าม

ถ้า^{๒๕} หารหรือในสระ มีรูป^{๓๐} โคมเล็กต่างามเงื่อนอย่างไร คอก
กระฉินและสารภิมวรรณ เหลืองสกเผือกถึยส่งกลืนประจักษ์ชวณ
คนเกินทางให้ปราศรัยด้วยอย่างไร นกกระชาบหรือนกคัททอง
ที่ไผ่ผืนขึ้นไปมา มีรูป สี่ เสีย สัมผัส จักขุและโสทมณญ์
ให้รู้สักความขึ้นเทิงของโลกอย่างไร นกกระเจี๊ยบและนกกิ้งก่า
ทกระโคตห้อยแห้งไปมาตามพุ่มไม้ มีความขึ้นเทิงใจอย่างไร
สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสมบัติของโลกที่จะนำให้มนุษย์ร่าเริง และ
เชิดเชิญให้มนุษย์มีความนิยมด้วยให้พิจารณา และให้แลเห็น
เข้าใจธรรมคาโลกตลอดด้วยทงนั้น ก็เหตุไฉนเล่ามนุษย์จึง
จะเกยจรรณเขื่อนหนายวงเหงาเขาซมและคเคยนว ชวตของ
ทัวในโลกนี้ไม่เป็นเครื่องเบกยานเลย น้แหละชาวเราจงศึกษา
เล่าเรียน จงเข้าใจธรรมคาโลก จงรัยความเชิดเชิญของ
ธรรมคาโลก จงทำงานอย่างนึ่งอยู่เปล่าให้วงเหงามันตง
และหลงข่นเพ้อว่าเมื่อยเพลยว่าคาญใจไม่มีอะไรจะทำ โทษ
กำเนิกของคนว่าไม่คเทียมเพอนออกค่อไปเป็นอนินชาต จง
เพียร เพียร เพียร อย่าซึกคำเชิญของธรรมคาโลก

๒๕ ถ้า หาร ท่อทางน้ำไหล (เช่นทางน้ำไหลมาจากชะวากเขาหรือช่องผา)

๓๐ วรรณ สี่

๓๑ สภาพ ธรรมคา ความเป็นเอง

สมบุรณสมยทกวย	กคิล
วิบากวยทกิล	บเฮอ
ปรัชาตทิล	สภัพบ จริงเฮย
ไต่กอกเลตเกอ	จิตให้ทะเขอทรยาน
ยามประชมไฟเวระทวย	ปรัชา
เผยอชกถ พจนสภ	นิทพรอช
คต โลกธรรมคลา	แคล้วคลอช ทลชคเฮย
เชญชกพรรคพวกพชง	อมเฮอมเฮอมกมล
สรวพกรียอมเสรวทวย	ความเพียร ทำญา
ไต่เกลอนกถนฮาเกยรณ	ทอชไว
กิลหลายไต่สติกเสถียร	ควยสีก นกญา
นภท่ายไต่	เสรวสันสมประสงค
	จาคทิโตปเทศกถอนลิลิต

๓๒	อติ	เนื้อความ	ประโยชน์
๓๓	คติ	ทาง	ที่ไป
๓๔	กมล	ดวงใจ	
๓๕	ฮาเกียรณ	เรียวราบ	เกลื่อนกล่น
๓๖	สติตเสถียร	ตั้งอยู่	ตั้งมั่น

บทที่ ๙ มัชฌิม

มนุษย์เราที่จะแสวงหาความอยู่เย็นเป็นสุขในทางเลียงชีพ
นั้น ไม่ใช่แต่จะคิดถึงทั้งความเพียรหาทรัพย์สมบัติฝ่ายเดียว จำ
จะต้องรู้จักกระหม่อมกระหม่อมรักษาทรัพย์ และผลประโยชน์ที่
หาได้มานั้น ให้เหลืออยู่ด้วยตนด้วย เพื่อได้ใช้ในเวลาที่ม
เหตต่าง ๆ อันเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวเช่นป่วยเจ็บ และเพื่อได้ใช้
เลียงชีพต่อไปในเวลาชราภาพ เมื่อจะทำมาหากินต่อไปไม่
ได้อีก แม้ว่าผู้ใดกระทำการหาผลประโยชน์โดยอุกสาหะ แต่
ประกอบด้วยความสุรุ่ยสุร่ายได้เท่าใดจึงใช้จ่ายสอย ไปจนหมด
สิ้น ผู้นั้นก็จะหาได้มีความสุขตลอดไป เพราะจะเป็นอย่าง
คำโบราณว่า “หาเช้ากินค่ำ” ถ้าเช้าวันใดมีเหตุที่จะหาไม่ได้
ความนั้นก็จะโศกโศกโศกมากิน เมื่อไม่มีทุนรอนหรือเงินนอน
อย่างที่เขาเรียกกันอยู่ข้างแล้ว ก็จะได้ความสุขใจความเย็น
ใจที่โศกแล้ว อนึ่งบุคคลที่ใช้จ่ายสอยมากจนเกินจำนวนของ
ผลประโยชน์ที่ได้ ก็ยังโรคร้ายไปอีก เพราะจะเข้าไปทุก

ที่ ไม่ช้านานสมบัติที่มีย่อมจะหายไปหมด จะพาให้
ประพาศความซบถกันขมสัน ซึ่งเป็นภัยแก่ตนมากมาย

เหตุฉะนั้นชาวเราควรของเรือนกระหม่อมกระหม่อม ใช้อย
แต่ส่วนหนึ่งของผลประโยชน์ที่ได้นั้น เหลืออันเก็บไว้เป็นทุน
บ้าง เพื่อใช้หยาบหยาบเมื่อเวลาของการ และเมื่อแก่เฒ่า

สงหมกกำลังที่จะทำงานหาผลประโยชน์ต่อไป จะได้เอาทุน
เก็บไว้สะสมไว้คงแก่คงคงมั่งคั่งได้ ไชยเสียงชีพให้
เป็นสุขตลอดไปจนตรานเท่าสิ้นชีวิต การกระหม่อมกระหม่อม
สะสมผลประโยชน์ไว้ใช้ในภายภาคหน้าอันแหละเรียกว่ามรยัสถิ
บุคคลที่รักตนที่หาความสุขให้แก่ตนจนตลอดชีวิต จะต้องม
ความมรยัสถิ เป็นอาทิ

ความมรยัสถิหาใช้ความตระหนี่ไม่ ความตระหนี่เป็น
โทษ แต่ความมรยัสถิเป็นคุณ บุคคลที่มความมรยัสถิไม่ใช้
คนตระหนี่เห็นยาว แต่เป็นคนมีความรอบคอบ รักใช้
ควรใช้และเก็บยถควรเก็บ คือเป็นคนทศกถิงอนาคตกาล

๒ สัน ทรัพย์

๓ ครอบเกล้า ตลอด

๔ ภาค ส่วน

๕ อาจิณ ประพาศเสมอไป

๖ ความรอบคอบ ความรู้สึกรอบตัว คัดตลอดทั้งกาลข้างหน้าข้างหลัง

และเตรียมตนเพื่อไว้สำหรับกาลนั้นด้วย คนโลกเชลลาก็จะคิด
แต่จะขายนกาลเป็นประมาณ ถึงจะหาผลประโยชน์ได้มาก
สักเท่าใดก็เก็บไว้ไม่อยู่ ใช้สอยทุ่มเทไปจนหมดสิ้น คน
ชนคนใดชื่อว่า เป็นขจรกอยู่^๑ ในห้วงทุกข แต่คนฉลาดจะสอ
สองไป^๒ ถึงอนาคตกาลด้วย และเมื่อใดรู้สึก^๓ ว่าคนใดสร้าง
สมเตรียมตัวไว้สำหรับกาลนั้นแล้ว ก็มีความเข้าใจผาสุกใจ
คนชนคนใด^๔ ใดชื่อว่า เป็นคน สมบูรณ์ พร้อม เพียบ และ อยู่ใน
ความสุข

อนึ่งนักเรียนอย่าเข้าใจว่า ความมอชยสถจะบังคับให้
เก็บเงินนอนไว้ในกำขึ้นเสมอไป มิให้ฝากธนาคาร หรือ
นำไปเข้าหุ้นส่วนในบริษัทใด ๆ ที่เชื่อแล้วว่าระงอกงามเป็นผล
ประโยชน์ต่อออกไปอีกได้ การที่เก็บเงินนอนนิ่งอยู่ในกำขึ้น
นั้นห้ามประโยชน์ไม่เลย เมืองใด ถ้าพลเมือง ทั่วเก็บเงิน
นอนนิ่งไว้ ถึงเมืองนั้นจะมีเงินมากก็เหมือนหนึ่งมีเงินน้อย
เพราะเงินไปตกขายเสียในกำขึ้นหมด หาได้ออกใช้จ่าย
หมุนเวียนให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองไม่ เหตุฉะนั้นประเทศที่
เจริญจึงมีธนาคารไว้ เพื่อให้คนนำเงินมาฝากคักคอกเก็บให้

๑ ขจรก ที่สำหรับฝากเงินและคักคอกเก็บไว้ให้ฝาก

๒ พลเมือง ขาวเมือง ราษฎร

เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว บุตรภรรยาจะไม่อ้างว่าแห้ว เพราะ
 ทรัพย์นั้นจะตกเป็นทุนสำหรับที่จะทำมาหากิน เลี้ยงชีวิตต่อไป
 จึงจำอภัยคำในสัญญาที่สอนหญิงที่ คัด มา ไว้ คือ ไป นบน เครื่อง
 เกื้อหนุนใจเด็ก

“มีสติฟังพระยาให้ครบบาท อย่าให้ขาดกัวยของต้อง
 ประสงค์ ถ้าทำนอชกินน่อยค้อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะ
 ยากนาน ไม่ควรชอกช้ำไปไฟไร ชอก ให้เป็นมอเป็นคราว
 หิงคารหวาน”

กษัตริย์โคตวชิรญาณวิเศษ ร.ศ. ๑๑๑ มีว่า
 ใช้ทรัพย์ไปประหยดใช้ สิ่งใด ควรขอ
 วนนา*จักเอาอะไร กอขยเกิด
 กังผาจะขาดไป สันหมค ลงๆ
 เป่ลือบ แต่กายวางเรือ สัชร้างทุกขถึง
 อนนการที่จะแบ่งทรัพย์เก็บไว้เป็นทุน ก็ไม่เป็นการยาก
 ลำบากอะไรเลย ไม่ต้องการความคึกคักต้องการแต่ความสำรวม

๑๑	ไฟไร	ว่า	ตะบิตตะบอย
๑๒	ประหยัด	กระหมัดกระหมัด	
๑๓	เป่ลือบ	ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม	
๑๔	ที่นี้ต้องการเอก	ปรกติเป็นหน้า	

คนให้ใช้แต่ควรใช้ และเกียตควรเกียตแทนน ถ้าใครลงมือ
 เกียตสักสองสามเคอนแล้ว ความเคยชนก็จะเกียชนในตน ภาย
 หลังกจะเกียโตโดยสะดวกไม่ต้องฝ่าฝืน ความ ทรยาน อยากมาก
 นก เพราะฉะนั้นขออย่ามผลทกลาวว่า “จะเกียโต” เป็น
 อนชาติ สิ่งสำคัญในการเกียเงินไวเช่นทนน ก็คือให้ “ลง
 มือเกีย” ในทนนใดทนนที่แทนน

ถ้าบุคคลใดปราศจากความมียศ
 ใต้ไปจนหมดสิ้น
 ฝันจะไม่ใดกระทำกิจของตนในทางก่อ
 สร้างกศลและบำเพ็ญบุญ ในปัจจุบันชาติโดยเต็ม
 จะไม่ไ
 เป็นผลกมลาลงอกหนนเพอนมนนยทวไป และเมอมมบุตรก็จะไม่
 อารสามารถให้วิชาตามสมควรใด เพราะตนเป็นคนไรทรัพย์
 เมอตนสิ้นชีพไปแล้ว บุตรและภรรยาที่จะไครบทุกข์ด้วยความ
 ยากแค้นผกเคืองทาง ๆ โดยเหตุอันสำคัญเหล่านี้ชาวเรา
 ทุกคนจงจะของทองโถมยศ
 เกียเล็กประสมนยให้เขนทุน
 ไว้ตงแต่ขงเป็นหน่มเป็นสาว

ความมีขบถ อาจารย์กระทำบุคคลใหม่ความเป็นไทย แก่
คนใหม่อารมณ์สงบและผาสุก เพราะยอมรู้สึกอย่างไรก็ตามกำลัง
พอจะเป็นที่พยานก แห่งตนเองได้ ทรมานที่ระดมเป็นทุนไว้ ถึง

เพื่อนมนุษย์ เป็นสง่าแก่ชาติ และมีความรู้สึกวามเมตตากรุณา
 ทนกระโหม่ของรบความเดือดร้อน เพราะมีทุนเป็นเครื่องอุ้มชูอยู่
 ตนเป็นฝั่มความเป็นไทย แก่คนแก่

ส่วนผลปรากฏจากความมอญสถิติน เมื่อก่อกบฏขึ้นทวาย
 ชนกระโหม่มทุนทรัพย์สำหรับเสีย จะต้องกินขนมสันชาตความ
 เป็นไทยแก่คน การทเป็นหนนออกจากในเชิงคำขาย มั่งคั่งได้
 ทงเสียยอมให้โทษมาก บุคคลทนาคนไปสู่ความเป็นหนเช่น
 กลาวน ก็ประทุจนกทเอาเทาสอดเขาไปตกแล้ว จะคนกระเดือก
 ให้หลดออกไปไคอกนนยากนัก กยเมอลงไคเป็นหนเสียตรง
 หนงแล้ว หนนนักมกระทวมมากชนทกท เพราะไคนคอก
 เปยจะทยทวชน และไคนจะหาเลี้ยงชีพไม่พอ ต้องทยขยม
 เขาทอไปอก เหมอนนทกตกแล้ว ยงกนกกยงกคแนนเขา

อนงคนทเป็นหนนมักจรรักษาความสคยไว้ไม่ได้ เมื่อก่อก
 หนเขาทวง ทวยงไม่มีเงินทจะไซเขา ก็เป็นเหตุให้กลาว
 คำเทรผกฉอนเขาไปท่าง ๆ บุคคลทไคทการคำขาย ฉารก
 ทนประพฤติทนในทางชอบ และอยากมีความเป็นไทยแก่คน
 แล้ว จงอย่าทำทนให้เป็นหนนเลยเป็นชนชาต

๑๘ ไทย ไม่เป็นทาส ไม่เป็นหน "ผู้มีความเป็นไทยแก่คน" ก็หมายความว่า
 ว่าผู้ที่ไม่เป็นทาสใคร ไม่เป็นหนใครเช่นคนไทยเรา

๑๙ แล้ว บ้างสำหรับตักนถ

ในที่สคนจะนำเอาถ้อยคำของท่าน นักปราชญ์ผู้หนึ่งมา
กล่าวไว้เพื่อเป็นโอวาทสืบไป

“จงอย่านกวางหนเขนแก่ของไม้กั ถ้าไกลงเป็นหนเขา
แล้ว จะเห็นไควว่าเป็นความทุกข์ช้อย่างใหญ่ทเคยว หนเป็นสัง
ทจะนำให้บุคคลสละความประพฤติชอย และนำให้ประพฤติ
ผิด ถ้าจะรักษาสันดานให้เป็นไปตามธรรมจริยาแล้ว จะต้อง
หลีกหนีหนให้ไกลรอยโยชนแสนโยชน และจะต้องชวนชวาย
มิให้ชากจากทุนสมบัติที่จะเก็บไว้เป็นกำลังแห่งคนผลประโยชน
ที่ไคมาเท่าไค ๆ นั้นจงอย่าไชเสียให้หมด จงเก็บรวบรวม
สะสมเข้าเป็นทุนไว้อย่าง ความยากแค้นและหนเขนคักรใหญ่
ทจะตกความสชชของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ทำลายล้างความเป็นไทย
แก่คน และเป็นสิ่งที่ห้ามกั้นมิให้คนตงอยู่ในความประพฤติ
ชอยทั้งปวงไค

“ส่วนความมอญสลักนั้น ไชแก่จะเป็นสังทระงับความ
เกอกรอนผายเคยวเมื่อไร ยังเป็นสังทอาจเกอกลอดคหนนผอน
ไคออกควย

ผทชวยทวักไม่วอกแล้ว ย่อมจะชวยผอนไมไคเพราะ
ฉะนณผททวงจะเกอกลอดคหนนผอน จะต้องทำคนให้ไกลจาก

๙๖,

หนังสือวนธรรมจริยา เล่ม ๕

ความเป็นหนี้ และระบอบความมอยสัดเพื่อไหม้ทุนสมบัติ
เป็นกำลังไว้ด้วย”

ยามจนเขาเคียดแค้น

ชิงชิง

ยามมั่งมีคนประหนึ่ง

นอยน้อม

๒๐ เดก พฤกษ์ ๒๑ ทกนกหวง

เวียนสู่ เสมอณา

ปางหมดผลนกพรอม

พราภสันปันหน

จากวชิรญาณ ร.ศ. ๑๒๒

บทที่ ๑๐ ความกล้าหาญ

ความกล้าหาญ คือความองอาจที่จะกระทำซึ่งเป็น
หน้าที่ของตนให้สำเร็จไปได้ และเป็นความตั้งใจที่จะกระทำ
จริง จนปราศจากความหวาดหวั่นต่ออันตราย ความกล้า
หาญเป็นกำลัง เป็นข้อปฏิบัติ เป็นความสามารถที่จะนำให้
บรรลุถึงสิ่งที่ดีทั้งปวงสำเร็จ และถึงแม้ว่าจะถึงแก่ชีวิต
อันตรายก็ ความกล้าหาญคงจะนำให้กระทำซึ่งเป็นหน้าที่
ที่ตลอดไปได้ ถึงกับที่ทหารบกและทหารเรือได้กระทำมาแล้ว
ในท่ามกลางศึกสงครามเป็นอันมาก และที่ท่านโบราณจารย์
ได้กระทำมาแล้วในการที่แสดงให้โลกเห็น ความจริง ของสภาพ
ซึ่งเป็นหนทางของความเจริญในปัจจุบน

แต่ความกล้าหาญในธรรมจริยาน รวม ทั้งความ องอาจ
ผ่านความลำบาก เพื่อยุติความทุกข์ของมวลมนุษย์
ของชน ก้าวเกรงในการที่จะกระทำสิ่งซึ่งมีผลของธรรมจริยา
ด้วย มีตัวอย่างคือความกล้าหาญที่จะประพฤติกายเป็นคนตรง
ความกล้าหาญที่จะพูดจริงเสมอ ความกล้าหาญที่จะเข้าร่วม

๑. โบราณจารย์ อาจารย์โบราณ

๒. ความกล้าเห็น ความกล้าบาก

คนให้พ้นจากความชั่ว ความกล้าหาญออกพ้นจากความทุกข์เข็ญ
 คราวเคราะห์ ความกล้าหาญหลุดพ้น และความ
 กล้าหาญกระทำกรณเป็นหน้าที่ของตนทุกอย่าง

ในทุกวันนี้ชาวเราผู้ประกอบกิจการชั่ว มีอยู่มาก เหลือเกิน
 แท้ใครเลยจะรู้ว่าใครชั่ว เหตุทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลยังปราศ
 จากความกล้าหาญในทางธรรมวิธี คือไม่องอาจที่จะแสดง
 ความจริง แต่บรรดาผู้ที่ศึกษาศาสนาธรรมแล้วของมีความ
 กล้าหาญและอย่าเอาคนชั่วที่กล่าวมาแล้วว่าเป็นตัวอย่าง แม้
 กล่าวว่หากกล้ายกความจริงจะพาให้เสียชื่อจึงกล้าละความ
 ประพฤตชั่วนั้นเสีย

อนึ่งขอเตือนกลับครว้ความเก่งกาจพวกนักเลงเขาแสดง
 ตามฉันท คือเที่ยวพาลคนโน้นแฉะคนนั้น หาเหตุตบกัน
 ต่าง ๆ จนบางคนก็ขึ้นชื่อฉันทนามว่าเป็นนักเลงโตนี้ หาใช้
 ความกล้าหาญไม่ เป็นความฉลาดที่จะต่อสู้ความชั่ว และ
 เป็นโมหะที่ตรงนำให้ตนเป็นคนเสียเปล่าไปเท่านั้น คนที่กล้า
 จริงหาเที่ยวหาเหตุพาลว่าทแยงพินนาค ซึ่งหาประโยชน์มิได้
 ไม่ ถึงโดยจะมีผู้มาก่อน แต่ถ้าเห็นว่าเป็นคนปราศจาก
 ความผิด จะตอบแทนก็เสียเกียรติยศ ก็หักใจไม่ให้เกิด
 เหตุใด ต่อเมื่อคราวควรกล้ากล้า เช่นเวลาทำหน้าที่

รชกักราธำแผ่นกน จ้งแสดงควมองอรำจนไม่คักแก้ชวต
เพราะเมอสมควรท่ายแล้ว ถ้าไม่สละชวตให้เป็นเกียรตยค
จะไปสละเมอไร จงคเยยงพาลเมอถูครพระนารายณชวการ
และกลาวคาสอนสัครพณองเมอจะท่ายจากกนวกงน

“อัยรมากรากหนแต่ทงาย ทไทนหนกหกกายเข้าท่าย
หาม เป็นชากช่ายไวล่าย ในสังกรม จะเลอชนามท่วโลก
กลปำ จงคเยยงอยางพมสตัย ไม่ก่าหนก ในช้วนเทำ
เกศำ ไม่ควรท่ายจ้งเสยคายทวงชวำ อันควรม่วยมรณายำ
อาลย”

หรือทในโคลงโถกนตักล่าวว่า

อาศำคักสัไย เส้งจรงำน

ค่นจกท่ายเฮาอำน บัคไว

จรงนขวำเป็นทหาร หายาก

คดองพระคณเจำให้ ทำนเลยงอำรง

ส้งโกทเป็นหนำททจะคองกระทำ ทไคกลาวมำแล้ว

ในชำงค่นนทุก ๆ บท แม้ผู้โคอำจสำมำรถกระทำไคด้วยค

๓ ถำย ในท่นเปลล่ำ “ช้อ” “แถม” หรือ “เกียรตยค” ค้อให้แสดงควม
กล่ำหำญไว้ช้อและเกียรตยคในกรสงกรม เพื่อให้เรชชไม่ร้จัก
ถนเลอชนค้อไปในภำยหนำ

๔ ก่ำหนัด ช้อง เกชว ผุคพัน

[illegible]

ต่อไปนี้จะชกอุทาหรณ์แห่งความกลาหาญ ทมนนยโค
แสดงแก่โลกในการสงครามมาให้เห็น พอเป็นเครื่องขอมใจ
บ้าง

พระนเรศวร (คือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๒) กับ
พระเอกาทศรถราชอนุชา เมื่อพระมหาอุปราช (กรุงหงสาวดี)
ยกกองทัพใหญ่มาตกรุงสยาม พระองค์ได้ยกกองทัพใหญ่ออก
ไปต่อสู้ แต่เวลานั้นช้างพระที่นั่งชยมน อาละวาดวิ่งรุกเข้า
ไปในกองทัพข้าศึกแต่ ๒ ช้าง ข้าราชการและพลทหาร
ตามมทัน พระองค์เสด็จหลบเข้าไปแต่ลาพวงจนถึงหน้าช้าง
พระมหาอุปราช พระองค์ทรงทำชวนให้พระมหาอุปราช

กระทำยหิตทุก และทรงพันควยพระแสงของ้าว ถูกพระ-
 องค์า พระมหาอุปราชากษัตริย์แห่งพระชนมมัยกับคอ
 ข้าง สมเด็จพระเอกาทศรถก็ไ้ทรงพันมาจาชะโร พญาย
 พระมหาอุปราชากษัตริย์กับคอข้างเหมือนกัน ขณะนั้นกองทัพ
 ขาคีกระส่าระส่าย เพราะหาแม่ทัพมิได้ พอกองทัพไทยตาม
 มาทันก็เข้าทะลุมบอน ทจนล้มตายแตกพ่ายยับเยินไปหมดสิ้น
 การท ไ้ทรง เอาชัยชนะแก่ ขาคีก็แตกพอง ๒ พระองค์ ครอง
 เป็นความองอาจของพระองค์อย่างยิง ฉะนั้นคนมากกลัวจะ
 กลายเป็นอนคราย เพราะไ้ทรงยกขึ้นเข้าไปในกองทัพขาคีก็แตก
 พอง ๒ พระองค์เท่านั้น เกษรตยศกพระองค์ไ้ทรงกระทำ
 ไว้ให้แก่ชาติไทยครั้งนั้น ถึงแม้ว่าพระองค์ไ้เสด็จสวรรคต
 เสีย ๓๐๐ ปีมาแล้ว พระนามของพระองค์ยังสถิตชยอยู่กับ
 ใจเราผู้เป็นชาติไทยเสมอ

ไฮเรชัสโกกลัส ชาติโรมันผู้หนึ่ง เมื่อครั้งทพอตรัสกัน
 ยกมาตกรุงโรม พลเมืองทททไรไ้ได้อาศัยอยู่ภายนอกกำแพง

๕ บุพหัตถ์ ขนข้าง (หัตถ์ แปลว่า ข้าง)

๖ พระแสงของ้าวอาวุธยาวที่มีข้อสำหรับเกี่ยวข้างปลายเป็นอาวุธง้าวคล้ายกับ
 คานสำหรับพันข้าศึก

๗ พระองค์ น้ำไหล

๘ ทะลุมบอน รบประชิดหลุมบอนถึงอาวุธสั้น

๙ สวรรคต ตาย (สำหรับกษัตริย์)

กแตกคนจะหนีเขาไปภายในประเทศนั้น แต่สะพานที่ข้ามแม่น้ำ
 ซึ่งเป็นคนเมืองเขาไปถึงประเทศกำแพงนั้นเล็ก กองทัพชาวออสเตรีย
 กษัตริย์กษัตริย์จะลงท้าวอยู่แล้ว โยเรชส์โกกลุสจึงอาสาจะรักษา
 ของแคบที่สะพานไว้มากเพื่อกองสองคนควยกัน แล้วเร่ง
 ให้พลเมืองเหล่านั้นข้ามสะพานเข้าเมืองไปก่อน โยเรชส์โกกลุส
 กษัตริย์กษัตริย์ก็ต่อสู้ ตานทานพวกกองทัพชาวยุโรป
 ของแคบโดยศึกกำลัง จนพวกพลเมืองของท้าวข้ามสะพาน
 เข้าเมืองไปได้หมดสิ้น เพื่อนของ โยเรชส์โกกลุสก็กลับ
 ไปได้ แต่ท้าวโยเรชส์โกกลุสอยู่รပ်หลังถูกอาวุธอันเปลี่ยนเต็ม
 ที่โลหิตโซมไปทั้งกาย จึงร้องให้เพื่อนช่วยตกสะพานเพื่อจะ
 กษัตริย์กษัตริย์ให้ข้ามเขาไปได้ แล้วท้าวโยเรชส์โกกลุสก็กระโดดลงควาย
 นานไปเขาเมือง แต่นั้นมาชาวโรมันก็มีความนับถือโยเรชส์
 เป็นอันมาก เพราะได้กษัตริย์โรมไว้ให้พ้นจากเงื้อมมือชาวก
 อันความองอาจนั้นแต่จะมีปรากฏมาแล้ว แต่ส่วนผู้ชาย
 ฝ่ายเคียวเมื่อไร ถึงฝ่ายผู้หญิงก็ได้แสดงความกล้าหาญของอา
 ย่างยิ่งในกาลโบราณมากเหมือนกัน มีตัวอย่างปรากฏอยู่
 ในพระราชพงศาวดาร คือ

ขบวนองนามราชเจ้า
 ยกพยทแสนชา
 มอญมานปรมะญมา
 ถึงอยุธยาแล้ว
 พระมหาจักรพรรดิเฝ้า
 วางกายราวยรพล
 ดำริจักใคร่ยล
 ยกนกร ทพกลา
 บังอร อัครเรศ ฝ
 นามพระสรโยทัย
 ทรงเครื่องยุทธพิชัย

จอมรา มณเฑียร
 ยิงแก้ว
 สามสิบ ห่มนแห
 หยตโกธนครา
 ภูวคต สยามเซย
 เพียบหลา
 แรงคก
 ออกตงกลางสมร
 พิสมบ ทานนา
 ออกอ้าง
 เชนอุป ราชแซ

๑๐	รามัญ	มอญ
๑๑	พยทแสนชา	ขบวนทัพ
๑๒	อยุธยา	กรุงศรีอยุธยา
๑๓	เฝ้า	เฝ้า (หมายความว่าอยู่เหนือ)
๑๔	ภูวคตสยาม	แผ่นดินสยาม (หมายความว่าชาวสยาม)
๑๕	นิก	หม
๑๖	สมร	ทรวนคาบ คือ รบ
๑๗	บังอร	นาง
๑๘	อัครเรศ	นางผู้เลิศ (หมายความว่า นางพระยา หรือ นางกษัตริย์)
๑๙	พิสมบ	ที่รัก

๒๐ เถลิงศาธาร ^{๒๐}คว่าง

ควมเข้าขบวนไคล

พลไกรกองนำ^{*}เร้า

โรมรัน กันเขย

ข้างพระเจ้าแปรประจัญ

๒๐ ๒๒
คช ไท

๒๓
สาร ทรงชวคเชณ

หลังแลน เกล็ดแซ

๒๔
ทะเลง ขบคชไล่ไกล

หวิคท้ายคชาธาร

๒๕
นงคราญ องค์เอกแกว

๒๕
กษตร

๒๖ ๒๗
มานมนต์ กิตเวท

๒๖
ยงลา

๒๗
เกรงพระราชสาม

๒๗
มลาย พระ ชนมเขย

๒๘
ขบคเชนทร เชนคา

๒๘ ๓๐
สระอกลักสิกร

๒๐ เถลิงศาธาร

ขึ้นข้างทรง

๒๑ คช

ข้าง

๒๒ ไท

ท้าว ทาน (ในต้นแปลว่า "ของพระองค์")

๒๓ สาร

ข้าง

๒๔ ทะเลง

มอญ รามัญ

๒๕ นงคราญ

นาง

๒๖ มนต์

ใจ

๒๗ กิตเวท

ตอบแทนคุณผู้มีคุณ

๒๘ มลาย

แตก ทำลาย ตาบ

๒๙ กเชนทร

พระยาข้าง

๓๐ คสิกร

ข้าศึก

* ทนต้องการเอก

ปรกติเป็นหน้า

ขุนมอญร่อนง้าวฟาด	ฉาดฉะ
ชากแลงทรายฮูระ	หรรษคน
โอรสรับกันพระ	ศพลี นครแซ
ขุนยชฟโยขุนยสน	พจนผสรรเสริญ

โคลงพระราชนิพนธ์ชกาลที่ ๕
 คึกมาจากโคลงพระราชพงศาวดาร

ยหวนแม่ทัพข้าง	พุกาม
คุมทัพเรอรอนสยาม	ผายไค
ทะกัวท่ง กแตกตาม	ทะกัวบา เลานา
เข้าประชิดคคกไกล	รอนลอมเมืองกลาง
บรินทร สันซพแล้ว	โยทน แทนนอ
ยงกนญู หนงอกรร	เยค ผู
โยคคแกชวณ	คราวบเขยง หลึงแซ

๓๑ พุกาม พม่า

๓๒ } ตะกั่วท่ง
 ตะกั่วบา } เป็นหัวเมืองในแหลมมลายู คือ ข้างทิศใต้ด้านอำวบังกะหลี่
 กลาง }

๓๓ บรินทร เจ้าเมือง ผู้เป็นใหญ่ในเมือง
 ๓๔ กนิญู หรือกนิญฐา น้อง (ในที่นี้หมายความว่าน้องหญิง)
 ๓๕ กรวเชศ เมืขหลวง

คุมไพร่ชายหญิง

เกยงแกกนนคร

รักษาเมืองอยู่ได้

เคอนปลาย

ศึกศึกพม่าหมาย

รบรา

ชกสนเสยงววย

จำเล็ก ทพแซ

กลางรอกจากมอช

ศึกควยสองหญิง

หลายรบเรศ ทง

กรมการ ม่นอ

ขอรจะรยวญ

ศึกไค

กลางมีแต่หญิงหาญ

หากรัก เมืองนา

ศึกกนเมืองไว

ชอชควรชม

พระนพนพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

คคมาจากโคลงพระราชพงศาวดาร

กยอกเรื่องหน่ง คอกษทรยเมืองสกอกแตนค ของคหน่ง

ทรงพระนามว่าพระเจ้าเจมส์ ๒ ครวงนนเกศกยอุพวกกยอุกร

กนเข้าไปจะปล้นเอาพระราชวัง และจะจับพระเจ้าเจมส์สำเร็จ

๓๖ บุเรศ เมืองใหญ่ เมืองเอก

๓๗ ราช รบ

๓๘ สกอกแตนค ขอเมืองที่อยู่ฝ่ายเหนือของประเทศอังกฤษ และเป็น
เมืองพี่น้องกับประเทศอังกฤษ เช่นเมือง เชียงใหม่
เป็นเมืองพี่น้องกับไทย

ไทย^{๓๕} เสด็จ^๔ พระเจ้าเจมส์จึงรีบสั่งเรียกพวกเฒ่าแก่ชาวแม
 ฉายในให้รักษาพระทวารไว้ให้มั่นคง อย่าทันทให้พวกศัตรูเข้า
 มาได้ พระองค์ระโกธเสด็จหนีเอาพระชนม์รอกเสียบก่อน หลบ
 เฒ่าแก่คนหนึ่งชื่อ แคทธริน กูกลาส เมื่อได้ยินเสียงพวกกบฏ
 ใกล้เข้ามา จะลั่นกลองแหวะพระทวารก็ลั่นไม้ไผ่ เพราะพวก
 กบฏได้ลอบเข้ามาหักกลองแหว่เสียก่อนแล้ว จะลั่นคาลหรือ
 เหล็กคาลก็ห้ายไปเสียด้วย จึงเอาแขนของตัวสอกลงเข้าไปเป็น
 คาลประทุ และทนความเจ็บปวดอยู่ด้วยความมกตัญญูต่อ
 พระมหากษัตริย์จนจนแขนหัก เพราะพวกกบฏกันประทุเข้า
 มาแต่ข้างนอก

ความกล้าของสัตว์ทั้ง ๓ เรืองนเป็นทนายสรรเสริญอย่าง
 ยิ่ง และทำให้เราเห็นได้ว่า ความกล้าหาญจะมีแก่สัตว์ใด
 เช่นเดียวกับมนุษย์เหมือนกัน

ในที่สุดขอเตือนสติกลุบลยครอกหนอยหนึ่งว่า ผลกล้าหาญ
 อันประเสริฐนั้นต้องมีความสุภาพ ความอ่อนน้อมในทีประชุม
 และความไม่เอาเปรียบแก่ใคร ถึงเป็นศัตรูแต่ถ้าเขาไม่รบกวน
 ก็ไม่ทำอันตรายแก่เขา หรือถ้าเขาฉมหรือไม่มีอาวุธจะต่อสู้

หรือเขามาทำเสียเปรียบในทางใดทางหนึ่งอยู่แล้ว ก็ยอมลด
หย่อนให้แก่เขาเหมือนกัน มีตัวอย่างที่จะยกมาให้เห็นดังนี้

ในการสงครามองกฤษ กับฝรั่งเศส ที่ทาบลิ เด็คตังเก็น

นายทหารมาฝรั่งเศสคนหนึ่งเป็นหัวหน้า ขยับมาตรงเข้าจะ

ประณามกับนายทหารองกฤษ นายทหารฝรั่งเศสสังเกตเห็น

นายทหารองกฤษผู้นั้นแขนขาตึงเหยียดอยู่แต่ข้างเดียวสำหรับจับ

บังเหียนมาเท่านั้น อ้าวก็มิได้ละดคมอยู่เขาริงท้าวหนทยา

วธิ แล้วก็ขยับมาเลยไปด้วยความสับสน มิได้ทำอันตราย

ให้แก่ใครคนกลาแท้ แม้หากเขาจะฟันนายทหารองกฤษผู้ไม่

มีมือจะถืออาวุธให้ตายไปในทันทีเขาก็จะไม่เมื่อยรทศอนใดเลย

กลยจะใคร่ด้วยความคิดว่า เป็นคนฉลาดเสียอีก เพราะไปทำ

ร้ายคนพิการที่ไม่มมือจะถือส

๔๐ เด็คตังเก็น เป็นชื่อของตำบลหนึ่งอยู่ในทวีปยุโรป

๔๑ วันทาบลิ เด็คตังเก็น

บทที่ ๑๑ อุทาหรณ์แห่งความกล้าหาญ

ศตจากถิลิตพระลอ

พระลอให้เขาใจเรื่องต่อไปน จำเป็นจะต้องทราบบรรพ
พระลอโดยสังเขปเสียก่อน เพราะในทันทีที่คิดคิดตอนมาลง
ไว้นั้นตอนทพระลอถูกล้อมจับในทวยเท้านั้น เรื่องพระลอ
นั้นดังนี้

พระลอเป็นพระราชบุตรของพระเจ้าแสนศรีวราง ผู้เป็น
กษัตริย์ครองเมืองศรีวราง ทรงอยู่ฝ่ายทิศตะวันออก ภายหลัง
พระลอได้เป็นกษัตริย์มพระมหาลิขิตนางลักษณวดี ชาวเมือง
และพ่อค้าพานิชทั้งหลายพากันสรรเสริญว่าพระลอนั้นรูปร่าง
ชาวสุนทรไปดังพระเพทนีพระแสง ซึ่งเป็นราชธิดาของ
พระเจ้าพิษณุโลก ผู้เป็น กษัตริย์ ครอง เมืองศรีวราง อันตั้งอยู่
ฝ่ายทิศตะวันตก พระเพทนีกับพระแสง มีความรักอยากได้
พระลอมาเป็นราชสามี จึงได้ไปหาผู้เจ้าเมือง พยายามขอให้ทำ
ให้ พระลอ คลังไค้ให้ลลหลัง จะต้องมาหา พระเพทนีพระแสงถึง
เมืองศรีวราง พระลอได้อยู่กับพระเพทนีพระแสง นายแก้ว

นายขวณ พ. เลียง ทงสอง ของพระลช กไค อุกย นางรน นางโรย
พ. เลียง ทงสอง ของพระเพอนพระแพง

ความนทรายถึงพระเจาพษณกร พระองค์ก็เต็มพระทัย
ที่จะยกราชธิดาทงสองให้แก่พระลช แต่ยาเลียงของพระเพอน
พระแพงมีใจเจ็บแค้นพระลช เพราะว่าพระธิดาของพระลช
ไคยกททมารบกับพระเจาพษณกร ครั้นพระเจา
ของพระเพอนพระแพง และไคนำพระเจาพษณกร
ตายในท่ามกลางศึก เออจึงสั่งให้ขุนนางผู้ใหญ่ยกทัพไป
ล้อมจับพระลชมาเสียบ้าง ส่วนพระเพอนพระแพงกับพ. เลียง
ทงสองออกช่วยพระลชรบ จนต้องอาวธตายในทรบด้วยกันทง
เจกคน

ภายหลังเมอพระเจาพษณกรทรงทราบกกรว จึงรบสั่ง
ให้เอายาเยาภัยกับพรรคพวกไปสำเร็จโทษเสียสน
ครั้นราทรก็ถึงค เขาก็สะพค สำนอบ ล้อมขอบเขก
นิเวศน์ วัง ซึ่งให้คนเข้าออก เขาจึงบอกแก่นายแก้ว
นายขวณ สองฟังพลนยงจอมกษัตริย์ ทูลรหัสทุกประการ

๑ สะพค	กลุกลล ล้อม
๒ นิเวศน์	ที่อยู่ บ้าน วัง
๓ รหัส	เหตลับ ความลับ

๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐
 ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐

๔	ภูบาล	เจ้าแผ่นดิน ภู แปลว่า แผ่นดิน
๕	ไกรสิทธิ์	สิงห์ตัวกล้า
๖	ควี	(เขมร) ถัดแถว
๗	ภูพล	กำลังแขน
๘	เผื่อ	(ศัพท์ ทรวิชัย) ข้า จัน เรา
๙	ศิรามพุช	'ศิระ' หัว 'อัมพุช' บัว น้อยศิรามพุชกับบาท (ก่อนนมัสพระคฤคอกบัว) แพบาท
๑๐	สาหัส	สาหัส
๑๑	ท	ท่าน เธอ
๑๒	บงกช	ดอกบัว
๑๓	ภักดี	นางผู้บุญ
๑๔	ชั่ว	(ทรวิชัย) ชุม
๑๕	เมือแมน	'เมือ' ไป, 'แมน' พ้า, สวรรค์

ข้าทนายตามราช พระบาทอย่าอาลัย สองเปลื้องตะไบซ้ำซ่อน
ทรงผาอ่อนรอนคาย อยู่ทนายข้างจอมกษัตริย์ บัดนางโรย
แฉนางรณ ชนชมใจเชอแท แม่ตามกษัตริย์สุพา เผื่อจะเป็น
ข้าผู้ใด ใครเขาจะเกรงระฆาม ขอสทนายตามเจ้าตน
อยู่เมื่องบนทวยไท ไว้ศให้คนชม ถวายยังคณนฤเบศ
สองแปรรเพศทนาย ห่มเสอกรายกายง่า นางรณว่าไป
อยู่ทนายนายแก้วผายขาว นางโรยมาทวยพลัน อยู่ทนายนาย
ขวัญผายซ้าย บรมผาย จากเจียน กน เห็นอศรรวยจอมราช
พระบาทเสด็จอยู่กลาง สองนางแนบสองข้าง เจ้าข้างรูป
สองศรี สองกษัตริย์ท้าว สองนายนาถสองนาง กอกลิน
พลางชมเชย มินานเลยเขาเข้า เท้าถึงทวารปราสาท นาย
แก้วฟาดคายพน นายขวัญแท่งสุททาว ลาวผ่องข้าพ่าย
หน ตกนบอ ชนคตลก ท้าว อ กรุกโรมพน คายทมิ
กนกกลากลาต หวขาดตกเป็นกลุ้ม เขาเร่งทมิหินผา คา

๑๖ ผ่าย พ่าย แพ้ หนีไป (ในที่นี้ต้องการรับด้วยคำไม้โท
จึงต้องใช้ตัว 'ผ')

๑๗ เจียน จวน ใกล้

๑๘ ทาว คือดาว คาน

๑๘ ป้อ กลุ้ม พุง ประทุม

๒๐ กลากลาต เกลอนกลั่น

๒๑ คา ปะทะเข้าไป

กนเขาระเรง^{๒๒} ไม่ไถเทง^{๒๓} ฝาทลาย ส่วนสขงนายพลยง^๕
 วัชรนรขยเพยง^๕ กงข้างเมามัน

ผนเข้าคลกรกรบ^๕ หลยหลกนบ^๕ ใหทอก หลยหลก^๕
 หอกบ^๕ ใหทอ^๕ เขาเรง^๕ ซอง^๕ ขนยะยุง^๕ ซอง^๕ หอก^๕ พุง^๕ ยะยัย^๕
 ซาง^๕ ซาย^๕ เรง^๕ มาหนา^๕ ซาง^๕ ขวา^๕ เรง^๕ มามาก^๕ เข้า^๕ ทุก^๕ ปลาย^๕
 รก^๕ ไร^๕ม สอง^๕ นาย^๕ ไร^๕ม^๕ พัน^๕ เพอง^๕ เกร^๕อง^๕ พล^๕ค^๕ท^๕ว^๕ห^๕ว^๕ซ^๕า^๕ค^๕ เขา^๕ก^๕
 ฬาค^๕ศ^๕ร^๕ย^๕ง^๕ ทรง^๕นาย^๕ แก^๕ว^๕ย^๕ะ^๕ย^๕น^๕ ท^๕อง^๕นาย^๕ ข^๕ว^๕ญ^๕ท^๕าว^๕ท^๕บ^๕
 นาง^๕ร^๕น^๕ร^๕ย^๕ร^๕ก^๕พ^๕ัน^๕ นาง^๕ไร^๕ย^๕ผ^๕น^๕ผ^๕า^๕ค^๕แท^๕ง^๕ ท^๕ว^๕ย^๕ป^๕ลา^๕ย^๕แ^๕ว^๕ง^๕ ก^๕ุม^๕ย^๕ก^๕
 เขา^๕บ^๕ร^๕ก^๕ว^๕า^๕ผ^๕ห^๕ญ^๕ง^๕ เขา^๕ก^๕ย^๕ง^๕ท^๕อง^๕ส^๕อง^๕นาง^๕ ว^๕าง^๕มา^๕ส^๕ผ^๕ว^๕
 ท^๕อ^๕ค^๕ท^๕ว^๕ท^๕บ^๕ส^๕อง^๕นาย^๕ ท^๕า^๕ย^๕ท^๕า^๕ม^๕ก^๕น^๕ท^๕ง^๕ส^๕ ท^๕าว^๕อ^๕เ^๕น^๕พ^๕ล^๕ย^๕ง^๕ร^๕า^๕ช^๕
 พ^๕ร^๕ะ^๕บ^๕า^๕ท^๕ช^๕น^๕ช^๕ม^๕น^๕ก^๕ น^๕ำ^๕ไ^๕ค^๕ร^๕ว^๕ก^๕ไ^๕จ^๕า^๕เขา^๕ เ^๕ย^๕ย^๕ว^๕เร^๕า^๕ม^๕เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕ไ^๕ค^๕

๒๒	ระเรง	เร่งรัด รีบเร็ว
๒๓	เทง	ทิ้ง
๒๔	ซ้อง	ประคองเข้าไป
๒๕	ปลาย	แห่ง แปลง คำบด
๒๖	ยั้ง	ยั้ง
๒๗	แวง	คาบ
๒๘	เขยว	ถา

สองอัน ไท้งรองหัว เขาสมักกลัวความพินาศ กิ่งญาเผลอ
 กษัตริย์ชาติจะกลัวตาย ไว้ความอาย ยรู้แล้ว สันชวต
 ญาแคล้ว อยู่เกล้าญาคลา พระเลย

พระแก้วพระอยู่เกล้า ย่ำไฉน
 เผลอจกตายญาโคล คลาคไท้
 พระเขยอย่าอาลัย เขยวอยู่ พระนา
 ตายเมื่อใดจกไท้ กิ่งนญา
 ครนตายกเกิดชน กนกน
 เสวยพิภพสรวง สวรรค์ ฟากฟ้า
 เขนคนและคนหยัน ญาอยู่ พระเขย
 เทจอยู่ ยเห็นหนา อยู่เกล้าแห่งตาย
 ยเริ่มเขาสไสร ยิงตาย
 เผลอเผากษัตริย์ญาผาย จากไท้
 รกตวแตกกลัวอาย หฤโหด พระเขย
 รกวราชตายด้วยไท้ อยู่ไคฉนไค

๒๘ อ่อน น้อม, น่วม ยังเป็นเด็ก
 ๓๐ สรวง ฟ้า สวรรค์
 ๓๓ สไสร จริง
 ๓๒ หฤโหด ใจร้าย

ฟังจอมใจอ่อนท้าว

พระหว อัยยะคราว

ยวบมยนก

รอนา

สองกษัตริเจ้าหลา

แก้ตัวว่าแก้ตัวใจกล้า

กว่ากลากลวฮาย

ขกลวตายเทาเผา

กรกระดัง ทาว เทา

ทอช้างกสกร

แลนา

ไล่ฟอนพันพันแทง

แวงวกคคทวฮา

คุมหมาทงสาม

งามเงอนกงราชสท

กรวฮาวของฮา

เข็ชานาจบมกลว

ยมแย้มหวเล่นพลา

กางกรรอนรารบ

นำพภพสัทข

เขาซบกันเขารบรบ

คจหอยฟางทอไฟ

เขาอยู่แต่ไกล บ

มิไกล

ให้โทรมยิงสามกษัตริ

ชก็เฮาคาขวัคกระจัก

กระจ่าย เขาเขาหลายเหลือบอง

จงบนคองพระองค์

สอง

อนงค บ มกลว

เขาทวฮอกกรบน

บนอยกษจอมราช

เขาก็

๓๓	หัว	หัวเราะ ขม
๓๔	อะคราว	มาก อุ่มใจ
๓๕	ร่อ	จกๆ จ่อๆ
๓๖	เผา	ผม
๓๗	กระดัง	จับ ถือ
๓๘	ทาว	(เขมร) คาบ มคขาว
๓๙	เทา	(เขมร) ไป

เร่งสาครพิชัย ทักสามกษัตริย์สระพรัง เลือกลูกหลังดัง

ดัง สามพระองค์องกัน ผันหน้าต่อศัตรู พิศูกุณณมิก

สันชัพพพร้อมกัน ยืนอยู่ณ บรมคาย เขาทั้งหลายกลัวไกล

ชาวขจรไป บรมมิก ถึงท้าวพญนคร ภูธรถ้วนเสกมา เห็น

สองธิดาสักสวาท แลพระบาทลอลงกั เลือกลูกชายทั้งตน

ยืนอยู่ณ บรมคาย อีกฝ่ายน้ำเนตรระไร เรือกกลไกแลเขย

ขวัญ เรือกกลไกก็ บรมพรอง ทองคนไถ่ก็ บรมทั้ง ยืนองกันอยู่

กระทาง เจ้าชายทรงยศ ว่าสามกษัตริย์เสวยกรรม

อีกทำณ บรมมิกไร ว่าพานักโทษทั้งหลาย คายตามกัน

หน้าใจ แต่ผู้ใดกล้าสามารถ อาจหาสมาลั้งเขา ให้มา

เอารางวัล ผู้ใดอันแก้ตัวหาญ จะบำนาญยังรู้หลัก เราจะ

ให้ศกกเป็นขุน ปันเป็นหมื่นเป็นพัน เขากหากันมา บรมชา มา

ถวนหน้าบหลอไต่ อีกให้เขาเชือกสวมคอ ปอัสยรมมิกศอก

แล้วให้เขาหอกร้อยขา ทราซอถวนทุกคน ก็ให้พันกล

๔๐ ถึง ไหล เลื่อน

๔๑ คิลก เลิศ ยอด

๔๒ จะไร บ่อข ๆ เอง ๆ

๔๓ ฉบัค เขมร ชัค ล้นทัก

พนหยวก ภายจวกกตงเกลือกทาย ส่วนหมุ่นายนนไสร อก
 ให้ต้มให้คตอก แท่นข่าคอกไสรให้แล ไซ้แม่ทวเจ้าหล้า
 อกให้ฆ่าให้ล้ายาก ลากเฮศพเสียบเสิร์จ อกเสด็จยังลูกไท
 ให บ รุกให้ ใหลูกแกวกยทน พ่อเฮย

บทที่ ๑๒ ความสุข

บุคคลในโลกนี้ยังมีความเห็นแย้งต่างกันอย่างนี้ว่าคนเรา
เกิดมาในโลกนี้เพื่อความสุขหรือความทุกข์ นัยหนึ่งว่าเรา
ได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ก็เพราะกุศลที่ใคร่สร้างไว้แต่ชาติก่อน
และอีกนัยหนึ่งว่า เพราะเรายังไม่สิ้นกรรมจึงใคร่เวียนเกิดเวียน
ตายอยู่ ที่เห็นว่าเกิดเพราะกุศลก็ถึงเชื่อว่าโลกนี้เป็นที่สุข
ที่เห็นว่าเวียนเกิดเพราะยังไม่สิ้นกรรม ก็ถึงเชื่อว่าโลกนี้เป็นที่
ทุกข์ ก็ชาวเราผู้ใดเกิดมาเป็นมนุษย์ในโลกนี้แล้วจะคิดสัน
หาทางไหน จะรักให้ชีวิตของเราในชนบทเป็นมนุษย์เป็น
ความสุขหรือความทุกข์

ตามความสังเกตของมหาชนในโลก ต่อ ๆ กันมา
หลายชั่วอายุแล้ว ก็ได้เห็นปรากฏว่าสุขกับทุกข์ย่อมเป็นคู่กัน
เกินถอยคดออกไปอย่างเกลือกอนสันถ อย่าย้อนไกลเลย ความ
ยินดีอย่างมากมาย ยังทำให้เกิดความกำสรดเศร้าสมของใคร่ เช่น
ผู้รักจากกันไปเสียสละสละแล้วมาพบกันเข้า ต่างคนต่างยินดี
จนน่าท้อทักเขินตน และเรื่องเตนราหรือเพลงคนตรขบรของ

๑ นัย ข้อ ทาง เนื้อความอย่างหนึ่ง

๒ มหาชน คนหมู่ใหญ่

ที่ไพเราะจับใจที่สุด ก็คือเรื่องหรือเพลงที่โหยหวนโอศุครวน
มากที่สุด พระมหากษัตริย์ ผู้ทรง แวดล้อม ด้วย ความสุข
ศฤงคารบริวาร ก็ยังมีพระราชหฤทัยเต็มไปด้วยทุกขที่จะ
ครอญ ครอง บ้าน เมือง ให้ราษฎร ได้ อยู่ เป็น เป็นสุข ทั่วหน้ากัน
ยาก วนพิศพักอยู่ใน กอง ทักษะ ของ เรือน ขอทาน เขา เลียง ชพ
ก็ยังมีความสุขที่ไม่ต้องไปเกวของขาดหมางกับใคร ยิ่งพจจา
หัวเราะหัวให้กันอยู่ตามภาษาปากภาษาจัน เท่านั้นแลเห็น
ได้ว่า ความสุขและความทุกข์ ย่อมเจือปน กันไปมิได้โดยห่าง
ไกลกัน

ท่านมหากวีหนึ่งกล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า “ความทุกข์
นั้นคือกองสอคนแนม” ที่จะคอยนำเหตุมาแจ้งแก่กายใหญ่เพื่อ
ได้ทรงรักษาให้มั่นคงไว้ ถ้าปราศจากกองสอคนแนมเสียแล้ว
กายก็คงจะเบน อันตรายคกอยู่ในเงอมนมอชาติกวนหนงเป็นแท้

๓ ขางกวณพิพ คนขอทาน แต่สองคำนี้ต่างกัน คือ ขาง เป็นคน
ที่ขอทานเอาตรง ๆ วนพิพ เป็นคนขอทานที่กล่าว
สรร เสริญ บอก ช้อง หรือ ให้ พร ขับ ร้อง เต้น รำ ให้ ฟัง
ก่อนแล้วจึงขอ

๔ กองสอคนแนม กองทหารที่คอยไปลอบสืบข่าวของข้าศึก แล้วนำมา
บอกแก่นายทัพของคนให้รู้ไว้

๑๒๐ หนังสืออ่านธรรมจริยา เล่ม ๕

ในขณะนี้เราคงเห็นจริงว่าความทุกข์ทำให้เรารู้สึกคิดถึงความสุข
ถ้าไม่มีความทุกข์เป็นแบบอย่างแล้ว เราคงปราศจากความ
ระวังกะไรที่จะรักษาความสุขของเรา หรือจะพูดกันยืหนึ่ง
ก็คือ ความทุกข์จะทำให้ไทยแก่ผู้ไม่รักษาความสุขนั้นเอง
ตามความลัทธิโลกาจารย์มาแล้ว เราเห็นได้ว่า (๑) โลก
นี้ขมมสุขและทุกข์ประกอบกัน (๒) ทุกข์ขมเป็นไทยทุกข์
ละทิ้งความสุขจะได้อย่างไร

ชาวเราทั้งหลายคงไม่มีใครชอบทุกข์มากกว่าสุข และ
คงจะแสวงหาความสุขหลีกเลี่ยงความทุกข์ด้วยกันทุกคน ก็เมื่อ
เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ถึงจะมาสำหรับสุขก็ทุกข์หรือทุกข์
ก็เกิด เราจำต้องนับว่าเป็นภาระอันหนึ่งที่จะรักษาชีวิตของเราให้
เป็นสุขมากที่สุดเท่าที่จะได้ ถ้าผู้ใดไม่ทำดังนี้ และปล่อย
ให้ความทุกข์เข้ามาเป็นเจ้าเรือนได้แล้ว ก็กลายเป็นไทยของ
ผู้อื่นเอง เพราะเห็นแล้วว่า โลกนี้ มีสุขเป็น พันอยู่ ทว่าไป
ถึงแต่ผู้ซึ่งที่สุดคือพระมหาภิณษิตยบาลตลอดมา จนถึง ท้าที่สุด คือ
ยากจนจนทุก
ทุกข์เป็นแต่ไทยที่จะลงเอาแก่คนผู้ละทิ้ง
ความสุขเสียเท่านั้น

เชอร์ ทอมมาสยวอน ไก่กล่าวถ้อยคำด้วยชวนใจ

ขบขันอยู่ ท่านกล่าวว่า “ใครไม่หาความสุขใส่ตน ถึงแม้

ว่าฝนจะม เนอหนง มงสง เปนรูปร่าง เห็นปรากฏแก่ตาได้ด้วย

กึก ขาพเจานยวอนนเปนแทเงาของมนษย นแหละชาวเรา

จงรู้สึกเถิดว่าโลกนรบริบูรณ์ด้วยความสุข ถึงทงหลายทม

อยู่ในโลก ไม่ว่าสัตว์กนกพืชกนก ล้วนแต่เปนเครื่องที่จะปฏิต

ความต้องการ และสำหรับความสำราญของมนษยทงสน

เพราะ ฉะนั้น มนษย จะตอง กระทำ ตัวให้ เปนสุข ใ้มากที่สุดที่จะ

กระทำได้ จะทงไปทิดานทิดโค ๆ ก็ให้มิดวงกลมล้อมเอิบ

เต็มไปด้วยความผ่องใสจนแสงจันทร์ในวันเพ็ญ บุคคลที่กระทำ

ตนให้เป็นประโยชน์กนเป็นค้อยแลแล้ว แต่บุคคลที่กระทำตนให้

เป็นประโยชน์ด้วยและทงให้ผาสุกด้วย ยังกกว่าชนไปอีก

ก็ที่จะกระทำตนให้เป็นสุขนจะทำอย่างไร ขอชี้ทางให้

เห็นแต่สัน ๆ ว่าจะตองทำอยางน คอ

(๑) ต้องทำกรทก ๆ อยางทเป็นหนาทของเราจะตอง

กระทำ ไม่ว่าสำหรับทวเองกนก สำหรับเพอนมนษยด้วยกนก

สำหรับชาติภุมกนก หรือสำหรับโลกทงหมกนก

(๒) วิชิตะกระทำกิจเหล่านี้ ต้องกระทำด้วยความ
เต็มใจ และด้วยความตั้งใจอย่างแข็งแรงที่สุด มุ่งหมาย
กระทำให้โคกที่สุดที่กระทำได้

(๓) ต้องถือเอาความจริงเป็นเบื้องต้น ประพฤติ
ตัวให้จริง เชื่อถือแต่ความจริง และกระทำตามความจริง อย่า
เอาสิ่งเล็กน้อยที่จะเป็นเครื่อง ทำให้ เกิดความ รำคาญมาเป็น
อารมณ์ เช่นทะเลาะวิวาท ริษยา ชิงกกัน หรือการ
มโนสาเร่ ให้เป็นเหตุรบกวนใจเลย กล้าวอกนัยหนึ่งคือให้
ลวงพณเหตุเล็กน้อยนั้น ๆ เสีย

(๔) ต้องเห็นความข้นเท่งแห่งสมมุติของโลก มี
ความมุงอกงามของพืชและสัตว์เป็นต้น และจงจำเอาความ
ข้นเท่งนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน เมื่อตนได้สังเกตเห็นความ
สำราญข้นเท่งของโลกแล้ว ตนก็ย่อมจะได้รู้ความข้นเท่งใจ
สุขสำราญกายอยู่เอง

(๕) ต้องรู้จักพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ
พระมหากษัตริย์ ต้องเป็นผู้มีกตัญญูต่อศาสนาและบ้านเมือง

-
- ๖ ริษยา อิจฉา ความหึงหวงไม่ยอมให้ผู้อื่นได้ดี
๗ มโนสาเร่ สิ่งเล็กน้อย ๆ ที่ไม่เป็นสิ่งเป็นอัน เรืองนิต ๆ น้อย ๆ
๘ อริ ศัตรู
๙ ข้นเท่ง รื่นแรง สนุก

ขอพระเดชพระคุณของท่านที่ได้จัดหาความสุขไว้ให้เราในโลกนี้

แม้ผู้ใดจงพร้อมด้วยประการทั้ง ๕ นั้นแล้ว ผู้นั้นก็จะต้องเป็นผู้ไถ่รับความสุข ผู้นั้นจะมีอารมณ์ศกใสประจักษ์ได้ทันทีพบประพรมอยู่เสมอทุกเวลา

คนเรามากจะไม่รู้สึกว่าการที่เรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เราสุขสมกับของโลกเป็นส่วนแบ่งปันของเราอยู่อย่างไร กล่าวคือ ความวิจิตรงดงามของสากล ปฐพี ซึ่งเป็นของกลางอยู่ในโลก ถ้าเราจะต้องการมาเป็นส่วนแบ่งปันของเรา ก็ไม่มีใครห้ามปรามได้ เราจะทำตัวของเราให้ไปตามความประสงค์เพียงไร เราก็มีสิทธิ์ที่จะทำได้ สรุปความว่าเรากรรมสิทธิ์ที่จะหาความสุขใส่ตัวและปรายปราม ความทุกข์โศกทางสิ้น แท้กับคนบุคคลหารู้สึกว่าคนมีสิทธิ์ที่จะรับส่วนแบ่งปันในสุขสมกับของโลกไม่ ปลอบปลະละเลยเสีย คนจึงค้าขายน้อยหนากว่าคนอื่น

ธรรมค้าย่อมตระเตรียมสรรพสิ่งทั้งปวงที่จะเป็นความสุขของมนุษย์ไว้พร้อมเพียง อย่าก็อันไกลเลย การหวานเพาะ

๐๐ สากล ทั่วไป

๐๐ สิทธิ์ มีความสิทธิ์ขาดในที่จะทำให้สำเร็จได้

คนชาวต่างศาสดยสังเกตุมนงอกขึ้นทุกวัน ๆ จนอกรวง หรือ
การ เฝือกอกไม้ หอม ตังแต่ เฟงอก ช่อ จนแย้มบานระเหยกลิ้น
หรือการทไถยรอยเสียมคันไถ ไถ พรวนคันจนเหงื่อไหลจน
กระหืดกระหอบ หรือการอ่านหนังสือ การทำวัตรครอง
การผูกพันรักใคร่ การสวดมนตรภาวนาอดศีลกินบวช ฯลฯ
สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็น เครื่องทะ ทำให้คน เย็นใจ เย็นสุข ไถทง สัน
เพราะเหตุฉะนั้นถ้าบุคคลผู้ใดมีความฉลาดและเห็นธรรมตาโลก
และนำเอามาใช้ให้เป็นส่วนของตัวไถย่าง บุคคลผู้นั้นก็จะม
ความสุขแก่ใจ ซึ่งไม่ต้องสงสัยเลยว่าคงจะทำให้สุขกายด้วย

นักปราชญ์ของนานาประเทศยังไม่มีใครสามารถกล่าว
ลงเป็นคำแน่นอนได้ ว่าในโลกนี้ไม่มีมารทคอยจะให้ความ
ทุกข์แก่คน แต่ตามความสังเกตก็แลเห็นอยู่ว่า มนุษย์ท
ปราศจากการศึกษา คือคนป่าคนตง เชื่อว่า ยศางเป็นผ
ให้ร้ายให้ทุกข์แก่มนุษย์ คนชาติ กรีก ในกาลโบราณ
สืบมาเชื่อว่า ความร้ายความทุกข์เกิดเพราะเทพคารมยา
ทงหวงกัน ฝ่ายพหุศาสนิกชนเชื่อว่า เป็นผลแห่ง
อกศลกรรมที่ไถทำไว้ก่อน แต่ถึงอย่างไร ๆ ก็ดพทตามท
เห็นว่าจะเป็นจริงไถในส่วนยารุบนชาติ ก็คือความสุขหรือความ
ทุกข์จะเกิดขึ้นเพราะตัวเราเอง ถ้าเราแสวงหาความสุขก็คง

ไ้สุข ถ้าไม่แสวงหาสุขก็คงไ้ทุกข ผู้ที่ไ้ทุกข์อยู่แล้ว
ถ้าเป็นคนเมาหลงก็ไม่มีสิ่งอื่นที่ระช่วยไ้พ้นทุกข์ไ้ นอกจาก
เวลา (คือเวลาล่วงไปก็ไ้ทำให้ความทุกข์อันหนึ่งกลายเป็นหมด
ไป) แต่ถ้าเป็นคนรู้สึกตนก็มีความรู้สึก นั้นแหละเป็นผู้ช่วยไ้
พ้นทุกข์ไ้

คนเราโดยมากมักจะทำชีวิตของตนไ้เป็นทุกข์
โดยหาเครื่องขุ่นหมองเล็ก ๆ น้อย ๆ ไ้ตน (นักปราชญ์ท่าน
เปรียบว่า เหมือนนกบินบนเมฆน้อย ๆ ที่ลอยลงมาบังแสง
สว่างแห่งดวงชีวิต) ความขุ่นหมองเหล่านี้บางทีหาสำคัญ
มิไ้ และหาที่จะระงับเสียมิไ้ให้เกิดขุ่นไ้โดยง่าย เป็นต้นว่า
ถ้าบ้านเรือนของเรา มีแต่การทะเลาะวิวาท เป็นปากเสียง กันด้วย
เหตุเล็กน้อยหาเรื่องมิไ้เสมอ ๆ ตัวเราผู้อยู่ในบ้านก็ไ้ไ้
ความระอนใจ หรือหากว่าเราประพฤตกวเป็นคนที่ทะเลาะ
เบาะแว้ง หรือเป็นคนโทโสร้ายใจหงุดหงิด หรือปล่อยให้
ตัวเราระอนใจ ด้วยการทะเลาะวิวาท ใจร้าย ใจหงุดหงิดของ ผู้นั้น
ทั้งหมดนั้นยอมเป็นความผิดของเราเอง แต่เรามักจะไม่รู้สึก
เพราะตกอยู่ในความเมาหลงไม่รู้สึก จึงต้องรับความขุ่นหมอง

เหล่าน ความชื่นชมของนระกระโคตมาจับตัวเราก็ดำมืดแท้จริง
เราไปจับมันมาได้ตัวเราเอง

คนสองคนอายุรุ่นราวคราวกัน ทำการอยู่ในที่แห่ง
เดียวกัน ใกล้ผลประโยชน์เคอนละเท่า ๆ กัน คนหนึ่งมี
จิตชานอยู่เสมอ แต่งตัวสะอาดหมดจดผืนผืนขาวเรียบรอย
พูกจาแจ่มใสน่าฟัง เป็นคนชอบอ่านหนังสือชอบรับหนังสือพิมพ์
มาอ่านสัปดาห์ครบบาทวันหนึ่ง พลาดประโยชน์ที่ใดก็ยก
เกยเล็กประสมนอยใจเป็นทนนอนไต่ข้าง แดกอกคนหนึ่งนั้น
เวลามาทำการก่นหาทาแห่งเหว แต่งตัวสกปรก รุ่งรัง ปล่อยผม
ยุ่งเหยิง ไม่เคยเป็นเพื่อนฝูงกับใคร วันหยุดมิได้ทำการ
ก็ไม่ใคร่ออกจากบ้าน ออกอยู่ในบ้านแต่เช้าจนค่ำ ไม่ชอบ
อ่านหนังสือ เคอนหนังสือหนึ่งก็ไม่ไต่พยหนังสือพิมพ์ ไม่รู้
เหตุที่เป็นไปภายนอกบ้านของตัว ถ้าไม่มีการ กินแล้ว
ก็นอน ไม่นึกถึงและเอาใจใส่ในการบ้านช่อง ผลประโยชน์
ที่ใดก็จายสั่วสั่วขายจนต้นทุนหายปลายทุนหมด เมื่อยามใด
สนทนากับผู้ใด ก็แต่เรื่องเศร้าโศก - เป็นคนหน่ายโลกมิจ
เราารอนอยู่ทุกเมื่อเชยวัน ไม่มีเวลาชานานกับใคร คนทั้งสอง
ทุกถ้าวมาแล้วนอยู่ในชั้นเดียวกันเสมอจน แต่ทำไมจึงมี

ความประพฤติทางกนกน ทอว่าเพราะผู้หนึ่งมีความฉลาด
 แลเห็นความสุขของโลก และนำเอาความสุขมาให้แก่ชาว
 ของตนได้ แลออกให้หนึ่งหาความฉลาดแลเห็นความสำคัญ
 ของตนได้ และไม่เข้าใจในวาทะที่กระทำและครอบครองของตัว
 ให้เป็นสุข จึงเป็นคนเจ้าทุกข์

ชาวของคนแรกเป็นของพองพอง เพราะประกอบด้วย
 ความรณแรง สามีภรรยา ความกระตือรือร้นแห่งพองพองและ
 เกล็ดไปด้วย ความคิด ความรู้สึก ทระ กระทำกิจ ของตน ทุกอย่าง
 แก่ชาวของคนที่สองเป็นของพองพอง เป็นแต่การ กระตือรือร้นแห่งพองพอง
 ให้คงชีพไปโดยชั่วพองพอง เท่านั้น ไม่มีความคิดถึงหน้าที่
 ที่ต้องกระทำโดยฉันทะเป็นมนุษย์เลย เรียกได้ชื่อว่า
 กล่าวกันว่า อยู่ชั่วพองพองเท่านั้น

เมื่อใดเห็นอภิปรัชญาของมนุษย์ทั้งสองแล้ว กลับ
 ทงหลายของศึกษาว่าทระออกให้ตนเป็นสุข ถึงทกล่าวมา
 แล้วในข้างตน โลกนี้หาใช่ทะเล้นาภาที่จะให้แต่ความสุข
 แก่ผู้อื่นอย่างเดียวไม่ เว้นเสียแต่ตัวเราเองอยากได้ความสุข
 ทุกข์ทุกขนั้นจึงจะมา ตัวเราเป็นใหญ่ในตัวเรา จิตใจเป็น
 ของเราเอง เรา จะให้ คิดถึงแก่ความสุข หันหาความสุข

ก็จะต้องได้สัมปรรณา โทสะ โมหะ และความเศร้าโศก
ที่เกิดขึ้น เราอาจจะหักห้ามเสียได้ไม่มากนักเลย และเรา
สัทธิที่จะหาความรู้ใส่ตัวเรา เพื่อให้ตัวเราเป็นมนุษย์สมบูรณ์
ฝ่ายสูงด้วย (คือความคิดความรู้ทั่วไป ถึงทุกสิ่งมาแล้ว
ในความสำรวมตน)

ใน ขจฺยณน ชาวเรา ยงมก ปลอยให้ สสภาพ ฝ่ายสูง นตาย
 คำนเสย และสั่งเสริมสภาพฝ่ายต่ำ (ซึ่งนำให้ชยชวปาก
 ถึงทอง) เพราะไม่ไค ศักษา วิชาการให้ มความว ทองตาม
 อรรมตา จึงพากันไทรยความเสวโคกมาก นเป็นทนา
 สลตไยงนง ผุทไคศักษาหนงสอเต็มแล้ว ขอจงรกษาชพ
 ให้เป็นสช ประพูกตทนให้ทงอยู่ไนอรรมจรียา หมั้นประกอย
 กิจการจนเป็นหนาทของตทน ทก ๆ อย่าง หมั้นชานหนงสอ
 เพื่อให้วชาความรกวางขวางจน และจงบริบรรณทวยความคค
 สอคสองเห็นความจริงตามอรรมตาโลกทวไป จะไคมีผุรกไค
 สรรเสริญ ชวตทจะเบนสช ทงจะไคเป็นทวอย่างแกลทหลาน
 ทจะเกคมาภายหนาสยไปทวย

๑๒ โทษะ ใจชั่วร้าย

๑๓ ไมทะ ไร่เขลา ความหลงที่ไม่เห็นตามความจริง

สขกายววยโรครัน

ร้าคาญ

มากเพอนผวนการ

ชฟไก

จิตแผลผองสำราญ

รมย สข เกษมแซ

สามสังควรจกไท

รขรอนปรารณา

พระราชนพนธรรษกาลท ๕

บทที่ ๑๓ ความฝึกฝนตนเองในเวลาว่าง

ภายหลังที่กฤษณ์กล่าวไว้ว่า “การที่จะตั้งตนเรียนไม่ต้อง
มีการหนดอายุว่าแก่หนุ่มเพียงใด” ท่านผู้มีชื่อเสียงในกรุงมอ
เรียนภาษาสันสกฤต เมื่ออายุล่วงเข้าเจ็ดสิบแล้ว พระยา
สัหราชฤทธิไกร (ทรงคำ) เมื่อได้ลงมือเรียนจักรยาน
อายุท่านถึงห้าสิบเก้าปี ก็ยังมีมหาชนในนานาประเทศ
ชกเป็นอันมาก ผู้ลงมือเรียนวิชาต่าง ๆ เมื่อมีอายุพ้นหกสิบ
ขึ้นไปแล้ว เพราะฉะนั้นควรแลเห็นได้ว่า การเล่าเรียน
ย่อมเริ่มเรียนได้แต่ตั้งวันแรกเกิดจนตายเท่าวันตายจริง ไม่
กำหนดว่าแก่เสียแล้ว จะเริ่มเรียนสิ่งนั้นสิ่งนี้ไม่ได้

แต่บางคนเขาหาเขาใจเขินไม่ เราเคยได้ยินคนอายุ
สามสี่สิบสี่สิบ หกสิบร่างกายแข็งแรงขบขัน พากันชวนว่าเสียเวลา
เวลาชงเล่นเสียเปล่า ๆ เมื่อครั้งยังเป็นเด็กอยู่หาได้เรียนวิชา
สิ่งใด ๆ ไม่ บัดนี้ต้องรีบความงั้นเขลา คนที่ขยันเพื่อ
กล่าวโทษทวงถามมาก แท้จริงคนเหล่านั้นยังหลงละเมอ
ปล่อยให้เวลาว่างของตัว ซึ่งมีอยู่ทุกวัน ๆ ไม่มากนักน้อยหมก

เปลืองไปเปล่า ๆ ไม่ฝึกกยททวโตกระทำเมื่อยเป็นเด็กอยู่
เลย แม่นั่นหลานจะหยกคตลงกล่าวโทษตนเองเสีย เอาเวลา
ว่าง ๆ มาศึกษาวิชาที่ตนยังไม่รู้ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน
อย่างน้อยเพียงวันละครึ่งชั่วโมง อีกไม่กยตนก็จะเป็นผู้มีความรู้
ในวิชานั้น ๆ จน และโดยที่ตนเป็นผู้ใหญ่แล้วมีความรัก
ทั้งใจเรียนจริง ๆ วิชาที่ตนเรียนในเวลาว่าง จะไ้มาก
เสียกว่าที่ตนเรียนในโรงเรียนอีก และถ้าเรียนเสมอไปดังนี้
ก่อนแต่ความชรามรณะจะมาถึง ก็คงจะเป็นผู้ปรากฏชื่อเสีย
จนบ้าง ก็เสียกว่าที่หลงโทษทวตอกทั้งเวลาให้หมดไปเปลือง
ไปเปล่า ๆ เป็นแท้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านทรงพระ-
ราชวินิจฉัยไว้ในตำรายกษัตริย์ว่า "อย่าเพ่อว่าข้าพเจ้าไม่รู้
ไม่เข้าใจ จะพาความโง่ทวยไปเสียเปล่า ถ้าทวทานรู้แต่
เพียงว่าแต่ยทองแล้วก็จะทองกนขาว ก็จงศึกษาไปก่อนเถิดคง
จะรู้ อย่าเพ่อสันเท่ให้เสีย"

ในสมัยก่อน ๆ เมื่อครั้งยังไม่มีโรงเรียนหลวงแพร่หลาย
กลยทวไ้มมีสถานททจะไปศึกษาวิชาให้รอบรู้ไ้มากเช่นในปัจจุ-
บนัน ท้องอาศัยไปอยู่ปฏิกษพระสงฆ์ตามอารามต่าง ๆ และ
เรียน ก ข นโม ไปข้างในเวลาททหมดการงาน ตามแต่จะไ้ม

มากและน้อย ถึงกระนั้นกตในเวลาโน้นยังมีนักปราชญ์ผู้รอบรู้
 คิลปวิทยาตลกขบขันอันมาก นักปราชญ์เหล่านั้นจะมครมานั่ง
 พราศน์อย่างเช่นทกวันนักห้ามไค ในเวลาทอญวคกทของเลา
 สตรและปฏิกษพระเป็นอาจิณ อาศัยความเพียรฝึกฝนตนเอง
 ให้มีความรู้ความกว้างขวางออกไปในเวลาว่าง จึงได้รอบรู้
 วิชามากถึงเพียงนั้น

เราเคยได้ยินผู้ใหญ่ท่านเล่าข่อย ๆ ว่า คนในสมัยโน้น
 มีความกตการ ถึงแก่ทของฝึกหัดเขียนลายมือขบในใบพาย เขาจะ
 ุมนาคเขียนเป็นอักษรต่าง ๆ ในเวลาทอญวคกทเขาจะแวงเรือ
 พายเรือเลียงซัพ และบางคนเมื่อไคไปทำงานหาเงินเลียงซัพ
 ในเวลากลางวันเห็นขมาแล้ว กลางคณขงออกสำหมาตุ่มไฟ
 กอกหนังสือ เพราะขทสนไม่มทะเกียงจะไซ คนเหล่านั้นทง
 นยวเขามีความออกสำหฝึกฝนตนเองเขาเองจริง ควรจะถือ
 เขาเป็นตัวอย่างไค

นักปราชญ์ในยุโรป ผู้ที่ไคฝึกฝนตนเองด้วยความกตการ
 ุมนมากเหมือนกนเช่น เพอรอัสัน ท่านฝึกไคเรียนการาคาศตร
 ด้วยความสังเกตแห่งนคณทงพา ในเวลาทเลียงแกระอญบนเขา

ในเมืองสกอตแลนด์ เออมีลเลอร์ นักปราชญ์ใหญ่ในทางโลห-
วิทยา ได้ตั้งตนศึกษาวิทยา ในเวลาที่ท่านเป็นกสิกรบ้างซุก
หินอยู่ในถ้ำ เซกสเปียร์ กวีองค์กษัตริย์ออกจากโรงเรียนแต่
อายุราวสิบขวบ เพราะบิดาทายไม่มีเงินจะเสียค่าเรียน แล้วเขา
ททำให้ท่านเป็นนักปราชญ์ใหญ่ ปราชญ์ชื่อลอนามทอว์ทวียุโรป
นั้น คือที่ท่านเรียนได้ในเวลาว่าง ๆ ท่านก็พอจะแลเห็นได้
แล้วว่า การฝักฝืนตนเองเป็นของจำเป็นในการที่จะทำให้บุคคล
เป็นผู้มีชื่อเสียงได้อย่างไร

ผู้มีชื่อในทวีปยุโรปเป็นหลายท่านมีความเชื่อว่า ต่อเมื่อ
เราออกจากโรงเรียนแล้ว เราจึงตั้งตนหาวิชาใส่ตัวเราจริง เมื่อ
เรายังอยู่ในโรงเรียนนั้น เราเป็นแต่เตรียมฝึกฝนปัญญาไว้ให้
เฉียบแหลมเท่านั้น ความชอบถ้าเรามาตรึงตรองก็คงแล
เห็นจริงได้ เพราะเมื่ออยู่ในโรงเรียน เลขคณิต หนังสือ หรือ
วิชาใด ๆ ที่ครูสอน ก็เป็นแต่เครื่องฝึกหัดให้เราอ่านเขียนคิดเป็น
เท่านั้น หาเป็นเรื่องราวจริงที่เกี่ยวกับชีวิตของเราเราจะเป็นของ
กระทำไม่ แต่เมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้ว เลขคณิตที่เราคิด
ก็เป็นกิจของเราจริง ๆ ถ้าเราคิดฝึกเราถึงข้อเขาเนอ เช่นใน

การคบคนชั่วชอนายเป็นตน หนังสือที่เราอ่านก็เช่นเรื่องที่เป็น
กิจของเราเราจะท่องไว้ของอ่านให้ได้อะไรความจริง ๆ ถ้าฟังอ่าน
ออกเสียงไม่ฟังความ เช่นอ่านในโรงเรียนก็ใช้ไม่ได้ ความ
คิดความตรกตรองทั่วไป ต้องคิดต้องตรกตรองด้วยเหตุจริง ๆ
ที่เกี่ยวกับตัวเรา ถ้าคิดผิดก็จะทำให้เกิดความเสียหายได้ แต่
ในส่วนโรงเรียนนั้นจนถึงคิดผิดๆเมื่อครุฑามเราคอยผิด เราก็ก็นึก
โทษสำคัญอันใดนักเพราะเป็นแต่การฝึกหัดเท่านั้น เหตุฉะ
นั้นเห็นได้ว่าการศึกษารวม ๆ คือการหาวิชาที่เป็นกิจของเรา
เท่านั้นจะทรงคุณค่าเมื่อเราออกจากโรงเรียนแล้ว

การศึกษาในโรงเรียนเป็นแต่ลูกกัญญา สำหรับจะได้ไป
ใช้คลังของสรรพวิทยาเมื่อเติบโตขึ้น คนที่ไม่ได้ศึกษาวิชา
ตนให้เป็นลูกกัญญาแล้ว ก็ไม่สามารถใช้คลังนั้นได้ จึงไม่ได้
รับผลของวิทยาทางปวงซึ่งมีอยู่ในโลก

เมื่อเรายังเป็นเด็กอยู่ในโรงเรียนเรายังไม่เห็นเห็นกิจการ
ของโลกได้แจ่มใส ยังแลเห็นได้ทะลุม ๆ เปรียบประดุจเรายัง
อยู่ท่ามกลางกำแพงซึ่งห้อมล้อมโลก การร่อน การเย็น การ
รุนแรง การเศร้าสลดทางปวง ซึ่งเป็นอยู่ภายในวงหรือกำแพงนั้น
ยังไกลเรามาก เรายังแลเห็นไม่ได้ เพราะเหตุว่าวิญญาน

ความรู้ของเรายังอ่อนอยู่ยังไม่กล้าแข็ง และยังอยู่ในความ
ปกครองของผีใหญ่ ซึ่งโอบอุ้มกำบังเราไว้มิให้หลุดของเกี่ยว
พันกษการเหล่านั้นได้ เวลานี้แหละเป็นเวลาสำราญไม่มีทุกข์
ไม่มีโรค กินแล้วเล่น เล่นแล้วนอน นอนแล้วเรียน การ
เล่าเรียนสิ่งใดจะไ้มากหรือน้อย ก็สุดแล้วแต่ความฉลาดหรือ
ควระยกเขยกให้ แต่เมื่อยกทางของเราแก่กล้าขึ้นเราจึงจะบิน
ร่อนออกจากทรวงอกของบิดามารดา และจะได้เข้าไปภายใน
วงของโลก ไ้แลเห็นความจริงและความเย็นไปต่าง ๆ ปรากฏ
แก่ตาซึ่งแต่ก่อนนั้นยังเห็นตะกุ่ม ๆ อยู่หรือไม่แลเห็นเลยกว่าไ้
ความสุข ความทุกข์ ความรอน ความเย็นต่าง ๆ จะมาถึงเรา
เพราะเราไ้เข้าไปปะปนอยู่กับมันแล้ว ผลจากเมือครั้งยังอยู่
ในทรวงอกของบิดามารดา เวลานี้แหละเป็นคราวที่เราจะตอง
ฝึฝใจให้เร่ฝึกฝนตนเอง ศึกษาความเย็นจริงต่าง ๆ และ
ให้รอบรในวิชาซึ่งจะเป็นกิจของเราสืบไป เมื่อไ้ทำงานจริง
จะไ้ชอว่าน่าเอาตักกุกุญแจ ที่ไ้มาแก่โรงเรียน มาไ้เขาเอาสมยต์
ในคลังโลก

หากจะมีคำถามว่าจะฝึกฝนตนเองอย่างไรเล่า ทอขว่า
หนังสือเป็นตำรับใหญ่ของวิชาทั้งปวง และเป็นอาจารย์ใหญ่
ที่สามารถจะสอนผู้ฝึกฝนตนเองไ้ เพราะฉะนั้นหนังสือจึงเป็น

คลังของวิทยา สำหรับจ่ายความรู้ให้แก่มวลลูกกัญแจเป็นคิมอ
 คิมความร้อนออกเข้าใจความไคแล้ว เลือกว่านหาวิทยา
 ค่าง ๆ ตามความประสงค์ การอ่านหนังสืออันละเป็นวอ
 ยบุคคลจะผกผันตนเองไคทุกคน

แม่ผไคเมื่อออกจากโรงเรียนแล้วละการอ่าน หนังสือเสีย
 ผันนักรบรียบประศุณลูกกัญแจไว้เปล่า ๆ ความร้อนออกออก
 ไปอีกกโมมี และไไหนลูกกัญแจทมิอຍแล้วละระรงแทเป็นสนม
 กรอนไป ผันนักรบกระทำทให้เป็นคนมชอเสียงโมไค เหตุฉน
 ชาวเราจงคองอ่านหนังสือ คองกระทำทให้รกรการอ่านหนังสือ
 เอาหนังสือเป็นเพื่อนคหเสมอไป

คนเราแม่คองอຍแต่คเดียว โมไคสนทนากบผอนกจะ
 เป็นคนงโมไรจกระไรเชนคนบ้า แต่ถามวสุมกบเพื่อนมณย
 ควบกนเหมือนทเราอຍกน กไคพงคาคนบอกลงน คนน
 เล่าถึงน พอรกรการกว้างขวางออกไปข้าง แต่ถาเป็นผอาน
 หนังสือเสมอ หนังสือจะบอกล่ากการทงปวงให้พงมากกว่า
 อักสิกรอຍเท่าพนเท่า เหตุฉนผทพอไในการอ่านหนังสือ จง
 ะเชนคนฉลาดยงกว่าผทคอยแต่ให้เขาเล่าให้พง หรือผทอຍ
 แต่ถาพงเชนคนบ้า เหตุฉนนชาวเราทงหลายจงควรวาเวลา
 ว่าง ไนวนหนังสือเพียงโมตากวากรงชวโมง สำหรับจะไคอ่าน

บางทีคนนำประหลาดมาก คือบุคคลที่ไปศึกษาในสถานที่
 เถาเรียนจนมีความรู้ตลอดชั้นสูง อาจสามารถทำการในโรงเรียน
 ได้ดีเป็นพิเศษ แต่สัปดาห์หนึ่งทางศึกษานอก
 โรงเรียนหาเลี้ยงชีพแลหมดใจไปกับการวิชาในโรงเรียนไม่ เมื่อ
 ละทิ้งโรงเรียนออกทำการ ความคำวิรยายคอยอยู่ข้างจะมั่นคง
 และมีอาการเซาซึมไปต่าง ๆ นี่ก็เป็นอุทาหรณ์ให้เห็นโทษอย่าง
 หนึ่งว่าการเรียนในโรงเรียนนั้นยังไกลจากความเป็นจริงมากต้อง
 อาศัยการอ่านฝึกฝนตนเองต่อไปอีกเป็นสำคัญ

อนึ่งบางคนหาได้เฝ้าเรียนใน สถานที่ใดมาแต่เล็ก ๆ ไม่
 แต่อาศัยความเพียรพยายามเมื่อโตขึ้นแล้ว ฝึกฝนตนเองจนเป็น
 คนปรากฏชื่อเสียงโด่งดัง แม้ชาวเราผู้ใดเฝ้าเรียนในโรงเรียน
 มาแต่เล็ก ๆ ขวนขวายอ่านหนังสือต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์นอก
 จากตำราเรียนในโรงเรียน ตลอดไป ทั้งก็ยังอยู่ในโรงเรียน จน
 ออกจากโรงเรียนแล้วคร่ำครวญหาวิชาไม่ เราคงจะมีโอกาส
 กระทำตัวของเราให้มั่งคั่งชื่อเสียงโด่งดังกว่าบุคคลที่พึ่งลงมือฝึกฝน
 ตนเองเมื่อโตขึ้นแล้วเป็นแท้

เมื่อมาศึกษาจึงจะแลเห็น สิ่งประหลาดอย่างยิ่ง อีกสิ่งหนึ่ง
 คือการเสียเวลาและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ไม่ให้หมด

เปลืองไปเสียเปล่า คนบ้าในทวีปอฟริกา เป็นคน คเหิ่มอนจะ
ไม่มีความเสียเวลาเลย เมื่อไม่ได้ไปเที่ยวโลจยส์ควยา
มาเขินอาหาร อยู่เรือนกึ่งเหลากามหอกหรือทาโลทแกระสลก
เสลาเขินข่มข่มมลวกลายต่าง ๆ วันหนึ่งเสียเวลาในทางนี้ไม่เท่า
กว่าหกชั่วโมง แม้เราจะมาคึกคักว่าเวลาทเสีย ๆ ฉะนั้น ถ้าเป็น
ส่วนของนักปราชญ์ชาติทเจริญแล้ว ท่านจะเอามาใช้ทำการท
เป็นประโยชน์เพียงไร กล่าวคือถ้าเป็นของพระยาครุสุนทรโวหาร
(น้อย) ท่านคงจะเอามาใช้แต่งตำราให้เป็นประโยชน์แก่กล-
ยุทททั่วไป ขอนทำให้เราแลเห็นได้ว่าเวลาของคนบ้านหมก
เปลืองเสียเปล่าในสิ่งทเกอยระหาประโยชน์มิได้ แต่เวลาของ
อารยชนเป็นประโยชน์อันใหญ่ยิ่ง เป็นวิชาความรู้ เป็นความ
สามารถ เป็นอำนาจ เป็นทรัพย์ ฯลฯ

อย่าก่อนไกลเลย ประเทศของเรานเอง แต่โบราณมา
คนก็มักใช้เวลาในทางทมิประโยชน์น้อย ไกลเคียงกษชาคบ้า
ทเกยว ค่อมักทำการและสลกเสลาประคัยประกาศสิ่งที่ไม่จำเป็น
เช่นหน้าต่าง ประทุ อานม้า แท่นรองหินขคยา พาย ไม่ควัก
ปูน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถ้าจะทำแต่พอเกลยง ๆ ก็ใช้โคคเหิ่มชนกน
ไม่จำเป็น คองประคัยรู้ ประคอย แท่งจนวนรหฺรหาเสียเวลาเปล่า ๆ

แต่ในบริษัทนั้นก็คอยลดถอยน้อยลง เพราะได้มาใช้ในการที่มี
ประโยชน์มากขึ้น (อ่านมาอย่างสวดยเคยวนกยอ่านมาอย่างสวดย
แต่ก่อนก็เห็นได้ว่าผิดกันมาก อ่านมาเคยวนสวดยอย่างเกลยง ๆ
มีรูปร่างกระตือรือร้นน่าใช้ และทำด้วยหนังอย่างดี แต่อ่านมาแล้ว
ก็อ่อนสวดยเพราะมีสวดยหลายหรือแกะสลักประดัยมก แม้จะมา
คิดจ้างเขาทำในเวลานั้น เขาก็คิดค่าแรงแพงจนคงยสยเท่า แต่
ถ้าจะวินิจฉัยว่าจ้างไหนจะน่าใช้กว่ากัน ก็คงว่าอ่านเคยวน
น่าใช้กว่า)

ท่านกษัตริย์ผู้หนึ่งชื่อมิลตันท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือ
ของท่านที่ชื่อว่า 'ประวัติของสัตว์' ว่า "เวลาเป็นมหาโจรใหญ่
ที่เวรยามานทอนลักตักเอาชีวิตของเราไปทีละนิก ๆ เสมอ" วนน
อายุเราได้เท่าไร รุ่งขึ้นพรุ่งนี้อายุเราแก่ขึ้นไปอีกถึงวันหนึ่ง แม้
เราไม่รู้สึกตัวปล่อยให้อายุล่วงไป ๆ เสียเปล่า ๆ ไม่ใช่เวลาให้
เป็นประโยชน์ เราก้จะเห็นแต่มนุษย์ที่เกิดขึ้นมาสำหรับฉมแผ่นดิน
ไม่แปลกกว่าสัตว์อื่น ๆ เลย เพราะฉะนั้นเราจึงพากันรู้สึกไว
กับเอาสภาพของตัวท่านกษัตริย์เป็นเครื่องเตือนใจ คิดเสียด้วย
เวลาที่ทองเสียเปล่า ๆ ถ้ามีเวลาว่างนอกจากเวลาทำการ เวลา
เล่นที่เป็นเครื่องบำรุงร่างกายเวลากินและเวลานอนแล้ว จงอ่าน
หนังสือฝึกฝนตนเองให้เป็นประโยชน์อันใหญ่ยิ่งเถิด

เวลาของปราศณฺ์เรอง	ภูริ ญาณ ๑๔
ไย่ถ่วงเปล่าข้อมมิ	ประโยชน์ไว้
อ่านกาพย์คำสตรคัมภร	ทุกขเส้อม ประเทาแซ
ทริกขรรคชกเรนไต้	ไต้เท้าตามเห็น
เวลาของผูไม่ห	โศกเขลา
ข้อมถ่วงทวยความเมา	ชวราย
และความหลบซบเขา	คุณเส้อม
ทงกเถห ววาทผ่าย	๑๗ ๒ แผลง ลางสามัคค
	จากทีไทยเทศกลอนลิลิต
๒๔ แม่เสียบสรพดังสัน	สารพค กัก
อย่าเพ้อเศร้าโทมน์ส	ก่อนไซร
๒๕ วนมรุ่งรวรค	หาใหม่ เทอญพ้อ
๒๖ ยศถาวคงกลบไต้	เพราะทวยความเพียร

-
- ๑๔ ภูริญาณ นักปราชญ์ ผู้มีปัญญากว้างขวางหนักแน่นดุจแผ่นดิน
(ภูริ ว่าแผ่นดิน)
- ๑๕ ไม่ห ไร้เขลา หลง โมหะ
- ๑๖ กเถห ทะเถาะ หุ่นเถียง
- ๑๗ แผลง ผิด แดก

เสวยจริงสิ่งหนึ่งนอ	สุกหา
ค้อมละให้เวลา	ถ่วงเนื้อ
กิริยาทศวรรคต่ำ	ทำไม่ ทำแะ
เพียนผกค้อไปเฮ้อ	อัครานเสยเหลว
	หม่อมเจ้าเพม

คนเราทางกยสทวเคยบรรณาน เพราะมีความรู้และคิดเหต
ผลได้ มิใช่ว่าเรามีความรู้ความคิดเช่นตงแต่แรกเกิดมาเมื่อ
ไร แต่เพราะเราเป็นคนมีประสาทค้อเควองก พัง ลมรส สัมผัส
และคิดกยวสทวเคยบรรณาน ในที่สุดเราจึงได้ความรู้ความคิด
ซงสทวเคยบรรณานไม่อาจระไ้เลย คนทุกคนมี หู ตา จมูก ปาก
และความคิดค้วกันหมด แต่ในคนเรามีความรู้ความคิดมาก
น้อย ก ช่ว ผิด ๆ กันมาก ก็เพราะเหตุว่าเราใช้ประสาทนั้น ๆ
ผิดกัน บางคนใช้เป็น บางคนใช้ไม่เป็น หรือใช้เป็นแต่ไม่
เป็นคนซชน ก็ยอมขาดทกยกวรองอยู่เอง ค้อไปนจะบชกวอให้

(๑) พัง เราจะไ้ความรู้ค้วคอยพังผอนยอกให้หรือ
พังหนังสือยอกให้ (ค้ออ่านหนังสือ) ในสมัยโบราณเมื่อครั้ง
ยังไม่มีหนังสือ คนได้ความรู้จากการฟังยอกเล่าทางสน แต่
ทุกวันนี้หนังสือมากจนทุกท การาค ๆ ก็ม และคนทแต่ง

หนังสือมากเป็นผลทวีความพอใจ เหตุฉะนั้นจึงถือการฟังจาก
หนังสือให้มาก ความระเริงใจก็เข้าทุกที แต่ความหนังสือบาง
เรื่องก็ผิดเพี้ยนไม่ถูกต้องหรือผิดเพี้ยน ถึงคำบอกเล่าของคนก็มีผิด
มากเหมือนกัน เช่นชาวกลาตเป็นคน ซื่อสัตย์เมื่อก่อนเราฟัง
แล้วของตรกตรองดู เราก็จะทราบได้ว่า ไหนถูก ไหนผิด
ไหนก็ ไหนไม่ก็

(๒) กิด เมื่อเราฟังจากหนังสือก็ เมื่อมีผลออกก็
เรื่องที่เราฟังนั้นเราต้องคิด เพราะเราอาจไม่เข้าใจก็ได้ หรือ
อาจเข้าใจผิดไปเสียก็ได้ หรืออาจเข้าใจไม่ตลอดก็ได้ ถ้าใช้
ความคิดจะแก้ไขของกันความเข้าใจผิด อะไรยังไม่เข้าใจหรือเกิด
สงสัย จะไปพยายามสืบสวนต่อไป

(๓) ถ้าม เมื่อเราใช้ความคิดสิ่งใดที่ยาก ที่ควร
เป็นความรู้ของเราต่อไป ก็ย่อมปรากฏขึ้นและทำให้เราลงหรือ
สงสัย เมื่อสงสัยถ้านั่งเสียไม่ได้ความรู้ เราควรไปถามผู้
ต่อไป หรือถามหนังสือเล่มอื่นคือคนหนังสือคำถามที่เราได้ยิน
ได้ฟัง แล้วจำไว้ว่าเรองนั้นเรองนั้นอยู่ในหนังสือเล่มนั้นเล่มนั้น
การสอบค้นหาความรู้ให้แจ่มแจ้งจากหนังสือเล่มนั้น เป็นวิธีของ
นักเรียนผู้ฉลาด

(๔) จด เมื่อใดที่ความรู้แล้ว บางคนก็ทงเสียหรือลืม
 เสียหาย ๆ เช่นอ่านหนังสือแล้ว พอขกหนังสือกลืมเสียทันที
 หรือฟังคนอธิบายแล้ว พอจบกลืมหมด จงอย่าเผลอจะทรงจำ
 ไว้ไม่ได้ เพียงใดฟังใดอ่านแล้วก็ไปประโยชน์ทำให้เกิดความ
 รุกวางขวางบ้างเล็กน้อยแล้ว แต่อะไรที่ควรทรงจำไว้ได้ไม่
 ลืมเสีย ขอมยวความรู้อของเราให้มากขึ้น อะไรที่ควรรู้และเกรง
 จะลืมเสียควรจดไว้ นอกนั้นก็จำแต่เพียงว่าสังนมน้อยในหนังสือ
 เล่มนั้น หรือความรู้ขึ้นตนนมน้อยทุกคนน เมื่อภายหลังจะ
 ต้องการเรากก็หยิบสมุดทจดไว้มาก หรือหยิบหนังสือทจำได้มา
 คน หรือไปถามผู้ทเราทแล้วว่าอาจะบอกเราถูก การท
 ในกระต่ายหรือจกไว้ในใจ (คือจำ) ก็เป็นลักษณะอย่างเดียว
 กัน และเป็นชนทสูกในการแสวงหาความรู้

ความเป็นพหุสท การแสวงหาวิชาความรู้โดยอธิบาย
 ๔ อย่าง คือ ๑. ฟัง ๒. คิด ๓. ถาม ๔. ท. โดยนัยค้งอธิบาย
 มาณ เป็นเครื่องมอวเคยสำหรับนักเรียนทงหลายเพอทาทนให้
 เป็นผู้รอบร ทเรีกว่า "พหุสท" ใครเป็นพหุสท จะเป็น
 แพทย์หรือเป็นครู หรือเป็นช่าง ฯลฯ ก็ตาม ค้งเป็นได้้อย่างก
 ึ่งน เพราะขอมมความรู้และแตกฉานในวิชานั้นจริง ๆ
 ไยราณาจารย์ได้ถูกเป็นคำสำหรับให้จำง่ายไว้ว่า ส. จ. ย. ถ.

สุ. รากคำสุท. แปลว่า พัง จี เป็นคำย่อจากจินต. แปลว่า คึก ปุ.
จากปุจฉา. แปลว่า ตาม. ติ. จากติชิต. แปลว่า จกหรือเขียน. สุ. จ.
ปุ. ติ. มีในประกาศนียบัตรประถมและมีชั้นมทุกแผ่นว่า "สุ. จ.
ปุ. ติ. วินมุตโต กถํ โส บัณฺฑิตโต ภเว" ความว่า ผู้ที่ละเลยเสีย
แล้วจาก สุ. จ. ปุ. ติ. นั้น จะพึงเป็นบัณฑิตอย่างไรได้ คง
นักเรียนคงได้พบข้อย่อย ๆ แล้ว แต่พบแล้วไม่สังเกตไม่ทราบ
ว่าอะไร ก็ไม่ใช่เชิงนักเรียน เพราะไม่รู้จักใช้ สุ. จ. ปุ. ติ.
ทั้งได้อธิบายมา ใครจะเป็นผู้รอบรู้และพูดได้ ขอให้อธิบาย
ใช้ สุ. จ. ปุ. ติ. ให้ถูกต้องตามที่ได้เคยนิพนธ์มาเถิด จะปรารภ
มีอาชพอย่างไรในภายหน้า คงจะดำริได้ทุกอย่าง

ลงในวิทยารจารย์เล่ม ๑๘ ตอนที่ ๑๑ วันที่ ๑ มิถุนายน

พ.ศ. ๒๔๖๑ แต่หน้า ๖๗๗ ถึงหน้า ๖๘๑

ข้อสอบไล่

คำถามสำหรับบทที่ ๑

มนุษย์ในสวนที่เป็นผู้มีธรรมจริยา

- (๑) ร่างกายของมนุษย์ทำไมจึงน่าพิศวงเป็นอันมาก?
- (๒) คำว่า มนุษย์ หมายความว่าเพียงไร?
- (๓) ให้อธิบายว่าจิตคืออะไร?
- (๔) จิตกับกายต่างกันอย่างไร?
- (๕) เหตุใดจึงจำเป็นต้องรับความผกผันให้เกิดขึ้น?
- (๖) จะฝึกฝนจิตให้เป็นธรรมจริยาอันใด หรือให้

มีวิชาอันใด? อ่างเหตุให้เป็นหลักฐานตามที่ท่านตอบด้วย

- (๗) ที่เรากล่าวว่าจิตหรือชวณจะเป็นอย่างไร และจะต้องการเวลาสำหรับคุณเขานานสักเท่าไร?

(๘) ถ้ากล่าวถึงมนุษย์ว่า “ข้างนอกสุกใส ข้างในเป็นโพรง” จะมีความว่าอะไร?

- (๙) จงแปลคำเหล่านี้

ธรรมจริยา อนุมัติ สยวิง กล้ามเนื้อ เส้นประสาท

คำถามสำหรับบทที่ ๒

การบำรุงร่างกาย

(๑) เหตุใดการบำรุงร่างกาย จึงเป็นของจำเป็น
อย่างหนึ่ง?

(๒) อากาหรืออย่างไรเป็นอาหารเลี้ยงชีพเราได้ได้อย่างไร?

(๓) การนั่งหรือยืนเกินไปให้หลังงอมีโทษอย่างไร?

(๔) บ้านเรือนถ่ายคหน้าทางเสียหมด หรือเบ็ด
แต่บ้านเดียว อากาภายในจะเป็นโทษขึ้นประการใด?

(๕) จงอธิบายถึงการย่อยอาหาร และกำลังของ
เครื่องย่อย

(๖) นกกินทำอย่างไร จึงจะปราศจากอันตราย?

(๗) คนที่ไม่อาบน้ำสัปดาห์ จะทำให้รูทึ่มขนของคน
เสียได้อย่างไร?

(๘) จงอธิบายความจำเป็นของการออกกำลังกาย คือ
เอกเซอร์ไซส์

(๙) จงเขียนโคลง อธิบายคนที่ท่านจำได้สนใจ สักสอง
ตามโคลง

(๑๐) จงแปลศัพท์เหล่านี้
พยาธิ ก๊าซ อหิวาตกโรค เอกเซอร์ไซส์ ชกิล

คำถามสำหรับบทที่ ๓

ความสำรวมตน

(๑) คนที่ห้ามใจของตนเองไม่ได้ จะอธิบาย
กรรมกาของเขาคืออย่างไร ?

(๒) จิตกรรมการ กระทำหน้าที่อะไรบ้าง และ
กระทำหน้าที่นั้นอย่างไร ?

(๓) จงกล่าวโคลงโลกนิติที่สรรเสริญผู้รอบใจของตนเอง
ชนะ ว่าประเสริฐกว่าที่รบศึกชนะ

(๔) ความเคยชิน เป็นประโยชน์แก่การฝึกตนสักคน
อย่างไรบ้าง ?

(๕) นักปราชญ์ท่านกล่าวถึงความเคยชิน ที่เป็น
ผู้อุปการะแห่งมนุษย์อย่างไร ?

(๖) ท่านมีอุทาหรณ์ที่จะแสดงถึงความสำรวมตนนอก
จากที่มีอยู่ในหนังสืออย่างไรบ้าง ?

(๗) แปลคำเหล่านี้

กิเลส ทวิชาติ กมล อนันต์ นาฏ

คำถามสำหรับบทที่ ๔

ความสัตย์สุจริต

(๑) ที่พระธรรมบทกล่าวว่า “คำจริงเป็นวาจา
ไม่ตาย” นั้นหมายความว่าอะไร?

(๒) ที่ว่าคำจริงพูดง่าย คำเท็จพูดยากผสมยาก
นั้นเพราะเหตุไร?

(๓) คนพูดเท็จนั้น ใครถือว่าหลอกลวงตนเอง
อย่างไร?

(๔) การรักษาความสัตย์หมายความว่าอย่างไร?

(๕) จงชักอูทาหรือของการรักษาความสัตย์ที่แจ้งอยู่
ในคำรามาสักยทหนึ่ง ก็ให้คิดหาด้วยปัญญาของท่านเอง
นอกจากคำรามาสักยทหนึ่ง

(๖) ความเห็นของท่านแบรอน คูซีน ในการค้าขาย
นั้นว่าอย่างไรบ้าง?

(๗) จงท้อโคลงพระราชนิพนธ์ให้จบ

“ความรักเปรียบด้วย กำลัง ภายเชย”

และจงแปลคำท้อไปน

ธรรม อุโฆษ พิรุณ สรูป สัตย์ ธรรม

คำถามสำหรับบทที่ ๕

ความठอมกาย

(๑) เหตุไรมนุษย์เราจึงมักไม่แฉเห็นโทษตน เห็นแต่โทษของผู้อื่น?

(๒) “รวงข้าวทมิฬเมล็ดลงและเต็มทสุคยอมหอยคาลง
มาใกล้พนพสุทาสก” คำสุภาษิตนเปรียบด้วยอะไร?

(๓) สุภาษิตกล่าววว่า “ความรู้อย่างมาก ยิ่งสอนให้
มนุษย์รู้สึกวว่าความรูของตนยังน้อย” จงอธิบายความชอน
ให้แจ่มแจ้ง

(๔) จงชักอูทาทรวอย่างใดอย่างหนึ่งให้เห็นวว่าบางคน
ไม่รู้ว่าตนไม่รู้สิ่งนั้น ๆ แต่กลับเคาขอกผู้อื่นอวครูไปผิด ๆ
ถูก ๆ

(๕) จงข้อโคลงบทนให้จบ

“อบลขอกลกคน วาร”

(๖) จงอธิบายคำแปลของคำเหล่านี้:-

อนาคต อคิต แพทยศาสตร์ เยษ หอน ส้าเถยยัง

คำถามสำหรับบทที่ ๖

สันโดษ

(๑) แอติชนกวีอังกฤษกล่าวว่าสันโดษเป็นโสดสำหรับ
 วิชาชีวิตให้ความสุขอย่างไร?

(๒) สันโดษที่กตและทศวนนเป็นอย่างไร?

(๓) จงชักอูทาหรณ์ของผู้ที่ใคร่ทุกขเพราะปราศจาก
 สันโดษมาให้เห็นบ้าง?

(๔) คำกตเศนทกล่าววว่า “(๑) ให้คึกขำร่ง
 ดังทมอยแล้วให้มากกว่าดังทอยไม้ม (๒) ให้นกว่าบางท
 จะไกรยทกขมากกว่าที่ไกรยชอยแล้ว” น ให้อธิบายให้ละเอียด
 ทง ๒ ประการ

(๕) อูทาหรณ์ของประการที่ ๒ ในตำรามีเรื่องว่า
 อย่างไร?

(๖) จงทอโคลงทงสองบทนให้จับ

“อย่าโทษไทท้าวท่วย เทว” กับ

“หมอแพทยทายว่าไข ลมคม”

(๗) จงแปลคำทอไปน

ประเภท คลองยุดิธรรม ปฐมวัย วัฐบาล พัสก

คำถามสำหรับบทที่ ๗

ความตั้งใจจริง

(๑) “ถามความตั้งใจที่ไหน ก็ยอมมของทางตน
กับ “วิหิตจะให้สัมความปรารธนาคือการตั้งใจปรารธนา
ตนเอง” สภาขททั้งสองมีใจความต่างกันอย่างไร?

(๒) จงชักอรรถาหรณของการตั้งใจจริงมาสักเรื่องหนึ่ง

(๓) ความตั้งใจจริงอาจให้โทษอย่างไร?

(๔) พระเจ้าตาก (สิน) ทรงตั้งพระทัยจริงอย่างไร
ในการทกกรุงสยามให้เป็นเอกราชพ้นจากเงอมมอพมาไคอก?

(๕) ประวัคของ เซอร์ เฟาเวล บักสทอน นั้นทาน
จำไคว่ากระไรบ้าง? และทานเห็นว่าทานผู้นเป็นผุมพเคษ
อย่างไร?

(๖) จงอธิบายคำเหล่านี้

ปรีชา อภินิหาร เอกราช หินชาติ ประวัค สักลัมปชญญะ

คำถามสำหรับบทที่ ๘

ความเพียร

- (๑) คนที่กินแต่แรงของคนอื่น และไม่ออกแรงของ
ตน ทำคุณทดแทนให้แก่โลกนี้ ท่านเห็นว่าควรประการไร?
- (๒) คนที่ไร้ตระกูลและไร้ทรัพย์สมบัติ ถึงจะคง
ความเพียรก็จะสู้คนที่มั่งคั่งตระกูลและมั่งคั่งทรัพย์ใดหรือ?
- (๓) เหตุไรชาวเราจึงต้องเพียรศึกษาวิชา?
- (๔) ให้กล่าวความเห็นของท่าน หลอดก เข่นกัน กว๊าย
ประโยชน์ของการศึกษาวิชาหนึ่งข้อ
- (๕) ความเพียรเป็นนาเลียงหัวใจให้ความสุขอย่างไร?
- (๖) ความขยันแข็งของสภาพ มีพรหมมิ่งไม่เป็นตน
เป็นเครื่องสำราญของมนุษย์อย่างไร? และคนชนิดใดแล
ไม่เห็นความขยันแข็งเหล่านั้น?
- (๗) จงอธิบายคำเหล่านี้

ธรรมกาโลก ชุม สัภาพบุรุษ มณฑก อาภูล

คำถามสำหรับบทที่ ๙

ความมั่งคั่ง

(๑) เหตุไรบุคคลจึงต้องมั่งคั่งไปทั้งแต่ยังมียา
น้อย?

(๒) ความมั่งคั่ง กับ ความตระหนี่ ผิดกัน
อย่างไร?

(๓) เงินที่เก็บไถ่นั้น ตามความนึกของท่าน ท่าน
จะทำอะไร จึงจะให้ก่อผลขึ้นอีกและให้เป็นสาธารณประโยชน์
ด้วย?

(๔) เงินที่เก็บไถ่นั้น จะช่วยตนในเวลาอันการได้
อย่างไร?

(๕) จงอธิบายว่าหนมโทะอย่างไรบ้าง?

(๖) คำที่ว่า ผู้ที่ช่วยตนเองไม่รอดแล้ว จะช่วย
ผู้อื่นอย่างไรได้ นี้ ให้อธิบายให้แจ่มแจ้ง

(๗) จงแปลศัพท์ต่อไปนี้

สิน ธนาคาร ประหยัค ขำเพ็ญ ไทย

คำถามสำหรับบทที่ ๑๐

ความกล้าหาญ

(๑) ความกล้าหาญในกิจการ และความกล้าหาญ
ในธรรมวินัย หมายความว่ามากกว่ากันเพียงไร? ให้ชัก
อุทาหรณ์มาให้เห็นด้วย

(๒) ทำไม การทนกลอง เก่งแสดก ตามถนน คือ
ทรนทนทน จึงเรียกว่าความกล้า

(๓) จงกล่าวคำสอนพาลสองนัย ในเรื่องที่ให้ชาย
ไว้อยู่ในสงคราม ที่เห็นดังแต่ “อย่าร่ำมาหากันแต่ทางยา”

(๔) จงเล่าเรื่อง “ความ กล้า หาญ ของ สมเด็จ
พระนเรศวร และพระเอกาทศรถ

(๕) จงเขียนโคลงพระราชนิพนธ์ที่แสดงถึง “ความ
กล้าของพระสุริโยทัย” มาจนจบ

(๖) เรื่องนายทหารฝรั่งเคสไม่ทำร้าย และกลับ
ก้านนายทหารอังกฤษผู้เป็นศัตรูนั้น ว่ากระไรบ้าง? และ
เป็นเครื่องสอนใจอย่างไร?

(๗) จงแปลศัพท์เหล่านี้

บุษบกหักถิ พระแสงของ้าว ตะเลง พุกาม วันทยาอุ

๙๖. 15

